

Marjo Puska

Suupohjan kuntien lapsiperheiden palvelut

Kyselytutkimus 3-8-vuotiaiden lasten vanhemmille

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma



SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö:	Sosiaali- ja terveysalan yksikkö	
Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)	
Tekijä:	Puska, Marjo	
Työn nimi:	Suupohjan kuntien lapsiperheiden palvelut	
Ohjaaja:	Anu Aalto	
Vuosi: 2012	Sivumäärä: 80	Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tutkia Suupohjan alueen kuntien (Kauhajoki, Teuva, Isojoki ja Karijoki) 3-8-vuotiaiden lasten perheille suunnattuja perhepalveluja. Tutkimuksella halusin selvittää lapsiperheiden vanhempien perhepalveluiden tarpeita, kokemuksia ja tiedonsaantia perhepalveluista sekä heidän vaikutusmahdollisuuksiaan perhepalveluihin. Tutkimuksen tilaaja oli Selevä Paletti-hanke Kauhajoelta ja tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa vanhemmilta perhepalveluiden kehittämistä varten Suupohjan kunnissa. Tutkimustuloksia käytetään apuna lapsiperheiden palvelukokonaisuuden kehittämisessä, mukaan lukien varhaiskasvatus, sosiaali- ja terveystyöt, perusopetus sekä järjestöjen ja seurakuntien palvelut. Teoriaosuudessa tarkastelen perhepalveluiden rahoittamista, käsitteiden perhe ja vanhemmuus sisältöä, perhepalveluita yleisesti ja seutukunnallisesti sekä perhepalveluihin liittyviä hankkeita ja tutkimuksia Suomessa.

Tutkimusmenetelmänä käytin määrällistä tutkimusta. Tutkimuskysely toteutettiin Suupohjan alueen kunnissa marraskuussa 2010 lomakekyselynä Suupohjan kuntien 3-8-vuotiaiden lasten vanhemmille käyttäen ositettua otantaa. Kyselyitä jaettiin kuntiin suhteutettuna kuntien 3-8-vuotiaiden lasten lukumäärään. Tutkimustulokset analysoin SPSS-tilasto-ohjelmalla ja esitin tulokset graafisessa muodossa pylväsdiagrammeina niiden helpomman luettavuuden vuoksi. Tutkimuksen päätuloksena voi todeta, että vanhemmat ovat pääosin tyytyväisiä Suupohjan alueen perhepalveluihin, mutta kehittämistarpeita riittää vielä monella palvelusektorilla. Kuntien suurimmat haasteet ovat saada lapsiperheille enemmän lasten- ja kodinhoitoapua, vanhemmille vertaistukea sekä tukea vanhemmuuteen ja kasvatukseen. Vaikutusmahdollisuuksien suhteen vanhempien mielestä on vielä parannettavaa varsinkin koulupalveluissa, päivähoito/varhaiskasvatuspalveluissa ja lapsiperheiden kotipalveluissa. Tutkimustulokset olivat hyvin samansuuntaisia aiempien aiheesta tehtyjen tutkimuksien kanssa.

Avainsanat: perhe, vanhemmuus, lapsiperhe, perhepalvelut

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty:	School of Health Care and Social Work
Degree programme:	Degree Programme in Social Work
Specialisation:	Bachelor of Social Services
Author/s:	Puska, Marjo
Title of thesis:	Suupohja Municipality Services for Families with Children
Supervisor(s):	Anu Aalto
Year: 2012	Number of pages: 80 Number of appendices: 3

The goal of my research was to investigate the family services of the Suupohja municipalities (Kauhajoki, Teuva, Isojoki and Karijoki), which are aimed at families who have children aged between 3 and 8. In my research I wanted to find out what kind of needs for support parents have concerning family services, what kind of experiences they have with family services, how they get information about family services and what possibilities there are, in their opinion, to influence family services. The research was ordered by the so called Selevä Paletti - project in Kauhajoki and the purpose of the research was to gather information from parents in order to develop family services in the municipalities of Suupohja. The theoretical part of the research examines the financing of family services, the meaning of the concepts family, parenthood and family services in general and regionally. In addition, some public projects are considered regarding family services improvement in municipalities around Finland. The results of my research are compared with those of some previous researches on the same subject in Finland in order to find out if there are many similar or different results.

The research method used was quantitative research. The research survey was conducted in the municipalities of Suupohja in November, 2010, by using a questionnaire, which was sent to parents, who had children aged between 3 and 8. The research group was gathered by using stratified sampling. The questionnaire was distributed to municipalities in proportion to families, which had children aged between 3 and 8. The results were analyzed with SPSS statistical program and put in the form of bar graphs for easier readability. The research results show that parents of children aged between 3 and 8 are mostly satisfied with the family services in the municipalities of Suupohja, but there are still needs for development in many family service sectors. The biggest challenges for municipalities are to arrange more house-help for parents with small and young children, peer support and support concerning parenthood and children education. Parents also wanted better possibilities to be able to influence on family services. The results of the research are very similar to the results of previous researches.

Keywords: family, parenthood, parents with children, family services

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO	7
1 JOHDANTO	8
2 PERHE	10
2.1 Lapsiperhetyyppejä.....	14
2.2 Lapsiperheiden tuen tarve nyky-yhteiskunnassa	16
2.2.1 Perheen voimavarojen merkitys.....	16
2.2.2 Perheiden tuen tarpeeseen vaikuttavia tekijöitä.....	17
3 VANHEMMUUS	19
3.1 Vanhemmuus yhteiskunnan muutoksessa.....	19
3.1.1 Vanhemmuus traditionaalisessa agraariyhteiskunnassa	19
3.1.2 Vanhemmuus jälkiteollisessa yhteiskunnassa	20
3.1.3 Parisuhde ja vanhemmuus.....	21
3.1.4 Onko vanhemmuus hukassa?.....	22
3.2 Vanhempien tuen tarpeita nyky-yhteiskunnassa.....	24
3.3 Vanhemmuuden roolikartta	25
4 PERHEPALVELUJEN TUOTTAMINEN YHTEISKUNNASSA	28
4.1 Sosiaaliturvajärjestelmä	28
4.2 Kunnat sosiaalipolitiikan toteuttajina	29
4.3 Perhepolitiikan tavoitteet ja kehityshankkeet.....	29
4.3.1 Perhekeskustoiminta.....	30
4.3.2 Kaste-hanke.....	30
4.3.3 Paras-hanke.....	31
4.4 Aikaisempia tutkimuksia perhepalveluiden kehittämiseksi	32
4.5 Kunnat sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajina.....	34

4.5.1	Sosiaali- ja terveystalvaeluista p��tt��minen	34
4.5.2	Sosiaali- ja terveystalvaeluiden rahoittaminen	34
4.5.3	Lakis��teisten sosiaali- ja terveystalvaeluiden tuottaminen	35
4.6	Kolmas sektori ja seurakunnat perhepalvelujen tuottajina	36
4.6.1	Kolmannen sektorin rooli palvelujen t��dent��j��n��	36
4.6.2	Valtakunnallisia palveluntuottajia	37
4.6.3	Kirkko ja seurakunnat mukana perhepalveluissa	38
5	SUUPOHJAN ALUEEN PERHEPALVELUT	40
5.1	Yleistietoa Suupohjan alueen kunnista	40
5.2	Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtym��	41
5.2.1	Perustietoja	41
5.2.2	Organisaatio.....	41
5.2.3	Lapsiperheiden sosiaalityö	42
5.2.4	Hoidon ja hoivan palvelut lapsiperheille	42
5.3	Kuntien tarjoamat perhepalvelut.....	43
5.4	Selevä Paletti-hanke perhepalveluiden kehittäjänä.....	43
5.5	Järjestöjen, yhdistysten ja seurakuntien tarjoamat perhepalvelut	44
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	45
6.1	Tutkimuksen tarkoitus ja kohderyhmä.....	45
6.2	Tutkimustehtävät.....	45
6.3	Tutkimusmenetelmät.....	46
6.4	Tutkimuksen toteutus	47
6.4.1	Kyselylomakkeen laatiminen.....	47
6.4.2	Kyselylomakkeiden jakaminen	48
6.4.3	Kyselylomakkeiden tallentaminen	48
6.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	49
7	TUTKIMUSTULOKSET JA ANALYSOINTI	52
7.1	Aineiston taustatiedot.....	52
7.2	Vanhempien tuen tarve	53
7.3	Vanhempien kokemukset perhepalveluista	56
7.4	Vanhempien tietoisuus perhepalveluista.....	59
7.5	Vanhempien vaikutusmahdollisuudet perhepalveluihin.....	61

7.6 Vanhemmilta tulleita parannusehdotuksia perhepalveluihin ja muuta palautetta	63
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	67
9 POHDINTA	71
LÄHTEET	73
LIITTEET	80

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Lapsiperheiden määrän kehitys 1950 - 2010.	12
Kuvio 2. Perheet tyypeittäin 1950 - 2010.....	16
Kuvio 3. Vanhemmuuden roolikartta.	27
Kuvio 4. Haasteellisinta vanhemmuudessa (n=219).	53
Kuvio 5. Haasteellisinta vanhemmuudessa kunnittain.	55
Kuvio 6. Vanhempien tuen tarpeita (n=219).....	56
Kuvio 7. Vanhempien käyttämät perhepalvelut (n=219).....	57
Kuvio 8. Vanhempienmielipiteet perhepalvelujen toimivuudesta (n=219).	58
Kuvio 9. Vanhempien toivomia perhepalveluita (n=219).	59
Kuvio 10. Tiedonsaantikanavat vanhemmille (n=219).	60
Kuvio 11. Palvelut, joista halutaan enemmän tietoa (n=219).	60
Kuvio 12. Vanhempien kyky vaikuttaa perhepalveluihin (n=219).	61
Kuvio 13. Perhepalvelut, joihin vanhemmat haluavat vaikuttaa (n=219).	62

1 JOHDANTO

Viime vuosina Suomessa on käynnistetty useita sosiaali- ja terveysalan hankkeita, joiden tarkoituksena on etsiä uusia palveluratkaisuja muutoksessa olevaan sosiaali- ja terveysalan kenttään. Eräs näistä hankkeista on Selevä Paletti - hanke, jonka tavoitteena on mallintaa 0 – 10-vuotiaiden lasten ja lapsiperheiden palveluista palvelukokonaisuus mukaan lukien varhaiskasvatus, sosiaali- ja terveyspalvelut, perusopetus sekä järjestöjen ja seurakuntien palvelut. Opinnäytetyöni tavoitteena on tehdä Selevä Paletti-hankkeelle tutkimuskysely Suupohjan kuntien 3 - 8-vuotiaiden vanhemmille suunnatuista perhepalveluista. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia perhepalveluita vanhemmat käyttävät ja tarvitsevat, saavatko he niistä tarpeeksi tietoa ja mitkä ovat heidän vaikutusmahdollisuutensa perhepalveluihin. Tutkimuksen tuloksia on tarkoitus hyödyntää Suupohjan kuntien lapsiperhepalvelujen kehittämiseen ja kohdentamiseen. Aihe kiinnostaa minua myös henkilökohtaisesti käytyäni sosionomiopinnoissani lapset ja nuoret - sektorin ja kuuluesani neljän lapsen äitinä myös perhepalvelujen käyttäjiin.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä olen tarkastellut perheen ja vanhemmuuden määritelmiä sekä kartoittanut perheiden ja vanhempien tuen tarpeita, koska tutkimuksen tarkoituksena on auttaa lapsiperheiden palvelujen parantamisessa. Käyn teoriaosuudessa läpi perhepalvelujen tarjoajia lähtien sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta yhteiskunnassa osanaan perhepolitiikka kuin myös kuntien, järjestöjen ja seurakuntien tuottamia perhepalveluja. Omana lisänä esittelen erilaisia hankkeita, joita viime vuosina Suomessa on kunnissa palvelujen laadun ja tehokkuuden parantamiseksi toteutettu sekä aikaisempia tutkimuksia perhepalveluista. Teoreettiseen viitekehykseen olen sisällyttänyt teoriatietoa Suupohjan kunnista ja kolmannesta sektorista sekä niiden tarjoamista perhepalveluista, koska sen pohjalta on helpompi arvioida eri toimijoiden tarjoamien perhepalvelujen riittävyttä suhteessa vanhemmille suunnatussa kyselyssä esille nousseisiin toiveisiin ja tarpeisiin.

Teoriaosuuden jälkeen kuvaan opinnäytetyöni tutkimuksen tarkoituksen ja kohde-ryhmän, tutkimustehtävät ja -menetelmät sekä tutkimuksen toteutuksen. Opinnäytetyöni on määrällinen tutkimus. Tutkimuksen aineiston keräsin kyselylomakkeella

Suupohjan kunnista lapsiperhepalveluiden toimijoiden kuten päiväkotien, koulujen, seurakuntien ja järjestöjen avustuksella. Analysoin tutkimuksen tilasto-ohjelma SPSS:n avulla ja sen pohjalta olen tehnyt tuloksista graafisessa muodossa pylväsdiagrammeina esitetyt taulukot, joiden avulla olen tehnyt tutkimuksen tuloksista johtopäätökset. Lopuksi pohdin tutkimuksen keskeistä sisältöä ja arvioin tulosten merkitystä sen antamien tulosten perusteella.

Omana tavoitteenani työssäni on ollut laajentaa tulevana sosionomina ammatillista osaamistani ja tietoperustaa opinnäytetyön avulla pystyäkseen mahdollisimman hyvin kohtaamaan ammatissani erilaisia perheitä ja heidän tarpeitaan ja toiveitaan.

2 PERHE

Olen tässä luvussa tarkastellut perhettä käsitteenä, erilaisia lapsiperhetyyppejä ja lapsiperheiden tuen tarvetta nyky-yhteiskunnassa, koska niissä tapahtuvat muutokset saattavat vaikuttaa perheiden palveluntarpeen määrään tai sen lisääntymiseen.

Perhe on yhteiskunnan keskeisimpiä instituutioita, joka on myös läheinen ja tärkeä sosiaalinen ryhmä kaikille. Perhettä ja vanhempia koskevat elämäntapahtumat vaikuttavat myös lapseen, koska lapsuus on aina sidoksissa perheeseen. (Karling & Ojanen & Sivén & Vihunen & Vilén 2009, 22.) Perhe on ikään kuin yksilön ja yhteiskunnan välinen instituutio tarkasteltuna yksilön ja yhteiskunnan välisen suhteen näkökulmasta. Perheen rakenteeseen ja hyvinvointiin vaikuttavat yhteiskunnan taloudelliset ja poliittiset instituutiot. Yksilön käsitykseen itsestään ja mahdollisuuksista taas vaikuttaa perheen rakenne ja hyvinvointi. (Karling ym. 2009, 23.) Seuraavissa luvuissa olen keskittynyt lähinnä lapsiperheisiin tutkimukseni luonteen mukaisesti, vaikka perhetyyppejä on useampia käsittäen myös lapsettomat parit ja yksin asuvat.

Perhe käsitteenä. Perhettä käsitteenä voidaan tarkastella usealla eri tavalla aina vuosikymmenten aikana tapahtuneiden yhteiskunnallisten muutosten kautta tilastotieteessä käytettäviin käsitteisiin. Perhekäsitystä voidaan määritellä myös monesta eri näkökulmasta perhesosiologisen tutkimuksen mukaan. Jälkiteollisen ajan perhekäsitteen avulla voidaan muodostaa kuva nykyaikaisen perheen ominaisuuksista.

Ydinperhe on perinteisen perhetutkimuksen perhekäsite, jota on tarkasteltu pysyvänä yksikkönä. Rakenteelliseen ydinperheeseen kuuluvat isä, äiti ja lapset. Perheiden monimuotoisuuden aikana se ei ole enää olennainen tai oikea perhetutkimuksen lähtökohta, koska yhteiskunnan muutos on tehnyt perheistä dynaamisia yksiköitä, jotka yhteiskunnan kehityksen myötä jatkuvasti muuttuvat sekä sisällöltään että rakenteeltaan. (Keurulainen 1998, 64.)

Perhe on prosessi, joka elää ja muuttuu ajan myötä sekä myös yhteisö, joka elää yhteiskunnan arvojen ja asenteiden ehdoilla. Perheeseen kuuluu jäseniä, joita yh-

distävät tunnesiteet ja sen tehtävänä on suvun jatkaminen. Yhteiskunta on asettanut perheelle tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia, jonka vuoksi perhettä voidaan pitää myös juridisena yksikkönä. Talousyksikkönä perheessä liikkuvat rahavirrat sisään - ja ulospäin. (Keurulainen 1998, 65.)

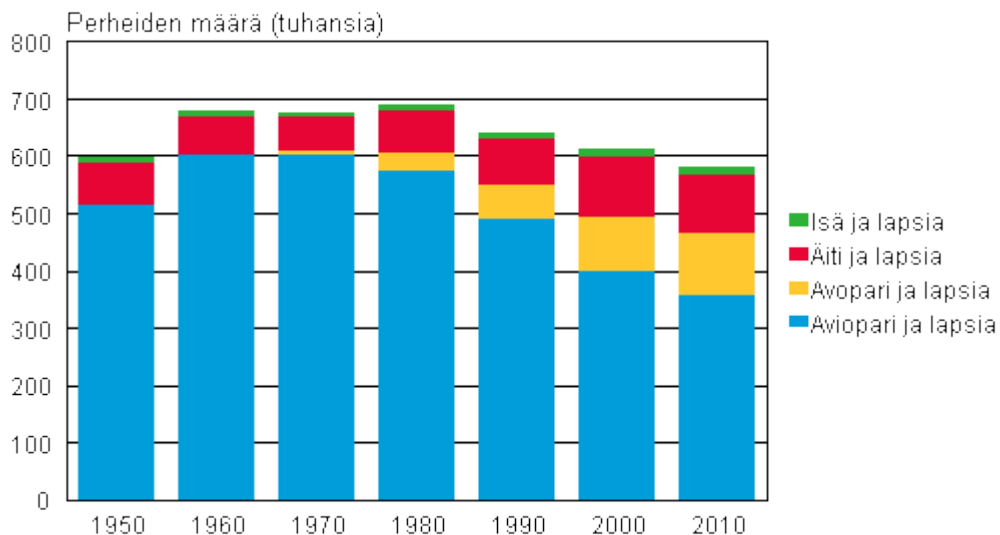
Perhekäsitys perhesosiologisen tutkimuksen mukaan. Perhe voidaan nykyisessä sosiologisessa keskustelussa määritellä monesta eri näkökulmasta. Kaikki ne, jotka määrittelevät itsensä perheiksi ja saavat ympäristön hyväksynnän näkemykselleen, ovat perheitä. Normatiivisen perheen muodostavat aviopari ja heidän lapsensa. Nykyaikaiseen ydinperheeseen kuuluvat yhdessä asuvat aikuiset ja heidän lapsensa kattaen niin avo- kuin avioliitotkin. Mukaan luetaan lisäksi myös yksihuoltajat ja uusperheet. Ydinsukuun kuuluu ydinperheen aikuisten jäsenten omia vanhempia ja sisaruksia. (Sosiologian peruskurssi, [viitattu 15.9.2011].)

Perhesosiologisen tutkimuksen mukaan perheestä puhuttaessa viitataan ainakin viiteen eri asiaan, joita ovat asuminen, parisuhde, sukupolvien välinen suhdejärjestelmä, sukulaisuusjärjestelmä sekä talous. Asumisen kannalta perhe nähdään yhteisönä, joka elää saman katon alla. Perheeseen liitetään yleensä myös kahden eri sukupuolta, mutta joskus myös kahden samaa sukupuolta olevan aikuisen välinen suhde sekä rakkauden, vallan ja seksuaalisuuden järjestelmä. Perheeseen kuuluva kasvatusta, suvun jatkaminen ja huolenpito kuuluvat sukupolvien väliseen suhdejärjestelmään kun taas sukulaisuusjärjestelmä tarkoittaa perheen muodostamaa verkostoa toisilleen sukua olevista ihmisistä. Talouteen liitettynä perhettä tarkastellaan talousyksikkönä, joka osallistuu aineelliseen tuotantoon ja sen jäsentensä taloudelliseen ylläpitoon. (Karling ym. 2009, 23, Taipaleen & Lehdon & Mäkelän & Kokon & Klingin & Viialaisen ym. 1997, mukaan.)

Tilastollinen perhekäsitys. Perheitä voidaan määritellä yhteiskunnallisesti mielekkäällä tavalla myös tilastollisesti kuvaten ihmisten muodostamia yksiköitä (Ivanoff & Risku & Kitinoja & Vuori & Palo 2001, 10). Tilastokeskuksen tilastoissa perhemäärittely perustuu asumisjärjestelyihin. Perheen muodostavat lapsettomat tai lasten kanssa yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat henkilöt, yhden vanhemman perheet sekä rekisteröidyt mies- ja naisparit. Lapsiperheiksi luetaan ne perheet, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. (Suomen virallinen tilasto 2011.)

Vuoden 2010 lopussa Suomessa oli 1 455 000 perhettä. Edellisestä vuodesta määrä on kasvanut 4 600 perheellä. (Kuvio 1). Kasvu on kuitenkin vähän vähäisempää verrattuna edelliseen vuoteen, jolloin se oli 6 100 perhettä. Väestöstä kuului perheisiin 76 prosenttia eli 4 065 000 henkilöä. Perheisiin kuului vielä 82 prosenttia väestöstä vuonna 1990. (Suomen virallinen tilasto 2011.)

Lapsiperheitä oli vuoden 2010 lopussa yhteensä 582 000, mikä on tilastoiduista määristä pienin ajanjaksolla 1950 - 2010. Edellisvuodesta lapsiperheiden määrä on vähentynyt 1800 perheellä ja pitkällä aikavälillä perheiden kokonaismäärä on pienentynyt selvästi. Vuonna 1990 lapsiperheitä oli vielä yhteensä 640 637 ja väestöstä noin puolet kuului lapsiperheisiin. (Kuvio 1). Nykyisin Suomen väestöstä kuuluu lapsiperheisiin 41 prosenttia. Muutos väestörakenteessa on vähentänyt lapsiperheiden määrää, koska vuosina 1945 - 1950 syntyneiden suurten ikäluokkien lapset ovat aikuistuneet ja muuttaneet pois vanhempiensa luota. Vanhemmat ovat tällöin tilastoissa siirtyneet lapsiperheestä kahden aikuisen perheeksi. Perheitä ei enää tilastoida lapsiperheeksi, vaikka lapsi jäisikin asumaan vanhempiensa luo täysi-ikäiseksi tultuaan. (Pietiläinen & Nikander 2011.)



Kuvio 1. Lapsiperheiden määrän kehitys 1950 - 2010. (Lähde: Lapsiperheiden 2011).

Traditionaalinen perhekäsitys. Agraariyhteiskunnassa eli 1900 - 1940-luvulla perhe oli kaikkia keskeisiä toimintoja pyörittävä yksikkö. Se toimi tuotantoyksikkönä ja

kuluttajan sekä kotitaloutena, joka omisti tuotantovälineensä sekä tuotti ja kulutti itse omat tuotteensa. Perheet olivat suuria ja niihin kuului äidin ja isän lisäksi lukuisia lapsia sekä lisäksi toisen tai molempien puolisoitten vanhemmat. Tiloilla oli myös työntekijöitä perheineen. Perhe oli yhteisö, joka koostui monen sukupolven edustajista sekä vieraasta työvoimasta. Perhe oli keskeinen turvallisuuden tyssija ja lapset merkitsivät vanhemmillensa työvoiman ohella vanhemmuuden turvaa. Kirkko oli agraariyhteiskunnassa keskeisellä sijalla perheiden elämässä ja ihmiset elivät tiukasti kirkon oppien ja silloisen lainsäädännön mukaan. Avioliitto oli ainoa hyväksytty parisuhteen muoto ja lapsien syntymä sai ajoittua vasta ajalle avioliiton solmimisen jälkeen. Moraalikäsitykset olivat hyvin tiukat eikä avioeroja hyväksytty. Perheen suhde sukuun oli tiukka ja kiinteä. (Keurulainen 1998, 55-56.)

Jälkitekollisen ajan perhekäsitys. Vuosikymmenten aikana suomalaisen yhteiskunnan perusyksikkö perhe on muuttunut olosuhteiden muutosten mukana. Muutos on tapahtunut agraariyhteiskunnan monen sukupolven perheestä teollistuneen yhteiskunnan kahden sukupolven perheen kautta jälkitekollisen yhteiskunnan pluralistiseksi eli moniarvoiseksi perheeksi. Suomalaista perhettä onkin 1990-luvulla kuvattu postmodernin näkemyksen kautta. (Friis & Eirola & Mannonen 2004, 15.)

Jälkitekollisen ajan perheelle on ominaista perheenjäsenten erillisyyden ja yksilöllisten oikeuksien korostaminen. Perheenjäsenten tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus on perhe-elämän lähtökohtana. Yhdessä asumisen merkitys perheen määrittäjänä on vähentynyt ja perhepiiri on laajentunut entistä ja uutta perhettä yhdistäväksi verkostoksi. (Keurulainen 1998, 58.)

Nykyperhe on kooltaan pieni ydinperhe, johon vanhempien lisäksi kuuluu varsin usein vain yksi lapsi. Perinteisen ydinperheen rinnalle on kehittynyt lukuisia erilaisia perhetyppejä, kuten uusperheet ja yksinhuoltajaperheet. Yhä useammassa parisuhteessa eletään avoliitossa, mikä saattaa jäädä myös pysyväksi parisuhteen muodoksi. (Keurulainen 1998, 59, Nyman-Kurkialan 1991, mukaan.)

Perhe ei ole enää kotiin sidottu yksikkö, vaan dynaaminen yhteisö laajoine sosiaalisine toimintaverkostoineen. Hoivaamistehtävät, jotka ennen suoritettiin kotona, ovat siirtyneet yhteiskunnan hoidettavaksi monen eri sektorin vastuulle. Perheen intimitetti on kadonnut, sillä valtio on tunkeutunut monin eri tavoin perheen sisälle

määritellen suomalaisen perheen roolin ja aseman yhteiskunnassa erilaisin säädöksin ja määräyksin. (Keurulainen 1998, 59, Lindgrenin & Niemisen 1998 sekä Keurulaisten 1994, mukaan.)

Liberalismin yleistyminen 1990-luvulla näkyy avoliittojen, avioerojen ja uusperheiden määrän lisääntymisenä. Ainoana hyvänä kasvuympäristönä lapselle ei pidetä enää ydinperhettä, vaan myös sellaista yhteisöä, jossa lapsista huolehditaan hyvin. Perhemallien muututtua perheissä näkyy silti vielä traditionaalinen vastuu, kuten lasten pyrkimys iäkkäiden vanhempiensa huolehtimiseen. (Haapio & Koski & Koski & Paavilainen 2009, 37.)

2.1 Lapsiperhetyyppejä

Seuraavissa kappaleissa tarkastelen erilaisia lapsiperhetyyppejä ja niiden määritelmiä Tilastokeskuksen perheluokitusten pohjalta. Tilastoissa perheet luokitellaan sen mukaan, ovatko puoliset avioliitossa vai avioliitossa keskenään ja kuuluuko perheeseen lapsia. Avoparit määritellään yhdessä asumisen perusteella. Omaksi ryhmäkseen tilastoidaan yhden vanhemman perheet sekä rekisteröidyt mies- ja naisparit. Lapsiperheellä tarkoitetaan tilastoissa perhettä, jossa on alle 19-vuotias lapsi. (Haapio ym. 2009, 31.) Kuviossa 2 havainnollistuu eri perhemuotojen määrän muuttuminen eri vuosikymmenten aikana vuodesta 1950 vuoteen 2010.

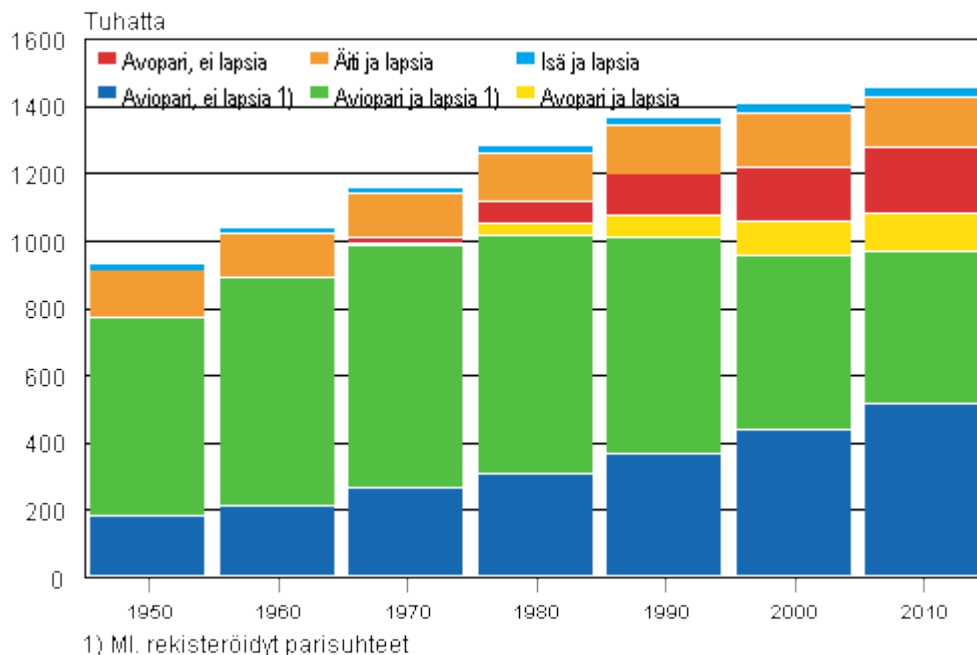
Avio- ja avoparien sekä lasten muodostamat lapsiperheet. Avioparin ja lasten muodostama perhe on edelleen yleisin lapsiperhetyyppi. Vuoden 2010 lopussa näitä oli 61 prosenttia kaikista lapsiperheistä kun taas avoparin muodostamia lapsiperheitä oli 18 prosenttia. Avoparin ja lasten muodostamien perheiden osuus on kahdessakymmenessä vuodessa kaksinkertaistunut. Vuonna 1970 näitä perheitä oli vain prosentti kaikista lapsiperheistä. (Pietiläinen & Nikander 2011.) Useimmisissa lapsiperheissä on siis edelleenkin kaksi huoltajaa, jotka elävät joko avo- tai avioliitossa. Avioliittoinstituution arvostuksen hälvenemisestä kertoo kuitenkin se, että nykyään jo 53 prosenttia esikoisista syntyy avioliiton ulkopuolella, vaikka vanhemmat menisivätkin usein myöhemmin naimisiin keskenään. (Karling ym. 2009, 24.)

Uusperheet. Uusperheiden määrä oli vuoden 2009 lopussa 54 000. Uusperhe on perhe, jossa on vähintään yksi vain toisen vanhemman alle 18-vuotias lapsi. Näitä lapsia oli vuoden 2009 lopussa lähes 78 000. Uusperheiden vanhemmista noin puolet oli avoliitossa ja puolet avioliitossa. (Suomen virallinen tilasto 2010.) Uusperheiden määrä ei ole kasvanut merkittävästi, vaikka avioerot ovat lisääntyneet. Viikonloppuperheistä, jotka ovat syntyneet avioerojen myötä, käytetään tosin myös nimitystä uusperhe, mitä ne ovatkin lapsen kannalta katsottuna. Lapsi voidaan kuitenkin tilastoida vain vakinaisen asuinpaikan mukaan yhteen perheeseen. Uusperheen lapset ovat useimmiten äidin lapsia, jotka ovat saaneet uuden isän. Uusperheiden vanhemmista vähän alle puolet on naimisissa keskenään. Perheet, joissa asuu molempien omia sekä yhteisiä lapsia ovat melko harvinaisia. (Karling ym. 2009, 24.)

Yhden vanhemman perheet. Yhden vanhemman perheistä käytettiin aiemmin nimitystä yksinhuoltajaperheet, mutta yhteiskunnan muutosten ja huoltajuusnäkökohtien vuoksi tilastoissa on siirrytty puhumaan yhden vanhemman perheistä. Tilastoissa ei esimerkiksi yhteishuoltajuutta pystytä ottamaan huomioon. Äidin ja lasten muodostamien yhden huoltajan perheiden määrä kaikista lapsiperheistä on noussut vuoden 1970 yhdeksästä prosentista tasaisesti vuoden 2010 18 prosenttiin. Vain kolme prosenttia lapsiperheistä on isän ja lasten muodostamia perheitä. Vuoden 2010 lopussa yhden vanhemman lapsiperheitä oli yhteensä 117 800, mikä on viidesosa kaikista lapsiperheistä. (Pietiläinen & Nikander 2011.)

Sateenkaariperheet. Sateenkaariperheillä tarkoitetaan homo-, lesbo-, bi- tai transvanhempien ja heidän lastensa muodostamia perheitä. Sateenkaariperheet voivat olla yksinhuoltajaperheitä tai perheitä, joissa on enemmän kuin kaksi vanhempaa. Monet naiset ja naisparit ovat hakeneet apua raskauteen lapsettomuusklinikoilta. Suomessa suurin osa miesparien perheistä on uusperheitä, joissa lapset ovat peräisin jommankumman tai molempien entisestä parisuhteesta. Näistä entisistä suhteista syntyneillä lapsilla on siis isä ja äiti, eikä isän miesystävää mielletä välttämättä isäpuoleksi tai toiseksi isäksi. (Haapio ym. 2009, 33.) Vuoden 2010 lopussa rekisteröidyn parin ja lasten muodostamia lapsiperheitä oli 267 (Pietiläinen & Nikander 2011).

Suomessa homojen ja lesbojen adoptio laillistettiin vuonna 2009. Pariskunta voi adoptoida kumppaninsa edellisestä suhteesta syntyneen lapsen tai adoptiolapsen, joka on hankittu muualta. Adoptiovanhempien tulee olla rekisteröidyssä parisuhteessa, mutta oikeuden adoptiolapseen voivat saada myös yksin asuvat. Ulkomainen adoptio on kiistelty aihe, koska sitä usein vaikeuttaa luovuttajamaan suhtautuminen homo- ja lesbopareihin. (Samaa sukupuolta olevien parien adoptio 2011.)



Kuvio 2. Perheet tyypeittäin 1950 - 2010. (Perheet tyypeittäin 2011).

2.2 Lapsiperheiden tuen tarve nyky-yhteiskunnassa

2.2.1 Perheen voimavarojen merkitys

Suomalaisessa yhteiskunnassa on luotu perheen tukemiseksi monenlaisia järjestelmiä ja yhteiskunnallisia tukiverkkoja, koska perhe on yhteiskunnassa tärkeä instituutio. Yksi sosiaali- ja terveydenhuollon suurimmista tavoitteista nykyisin onkin näiden verkostojen ja ihmisten edun yhteensovittaminen. Perheen sisäiset voimavarat muodostuvat tiedosta, selviytymiskeinoista, luottamuksesta, elämänhallinnan tunteesta ja kokemuksista. Näiden voimavarojen perustana ovat luottamus per-

heenjäseniltä saatavaan tukeen sekä perheenjäsenten yhteenkuuluvaisuuden tunne. Perheen ulkoiset voimavarat koostuvat lähinnä erilaisista epävirallisista tai virallisista sosiaalisista tukijärjestelmistä, joiden kautta perhe saa tarvitsemaansa emotionaalista tukea kuten esimerkiksi kiintymystä, arvostusta, luottamusta ja kuuntelua. (Karling. ym.2009, 15.)

Kaikille perheille voi kuitenkin tulla elämäntilanteita, joissa perheen omat voimavarat heikkenevät ja arjesta selviäminen tuntuu raskaalta tai jopa mahdottomalta. Joiltakin perheiltä sosiaalinen tukiverkosto puuttuu kokonaan tai kaukana, kuten kotiseuduiltaan poismuuttaneilla perheillä. Isovanhemmat asuvat kaukana tai heitä ei enää ole tai he eivät pysty enää apuaan tarjoamaan lapsiperheelle.

Terveyden edistämisen kannalta olennaista on, miten voidaan tukea ja vahvistaa perheen voimavaroja, joita tarvitaan erilaisissa muutostilanteissa, kuten uudelle paikkakunnalle muuttamisen tai ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen. Kun perheessä on pitkäaikaisia stressitekijöitä kuten taloudellista ahdinkoa tai pitkäaikais-sairautta, tarvitaan säännöllistä, jatkuvaa tukea ja apua. Äkillisissä kriisitilanteissa, kuten sairaudet, onnettomuudet ja kuolemantapaukset, lisääntyy monipuolinen avuntarve entisestään.(Karling ym. 2009, 15.)

2.2.2 Perheiden tuen tarpeeseen vaikuttavia tekijöitä

Kun perheeseen liittyvät normaaliuden rajat ovat väljentyneet, niin työelämä on toisaalta alkanut määrittää yhteiskunnallista normaaliutta entistä tiukemmin. Työelämään osallistumisen velvoite itsessään on entistä tiukempi ja vaativampi, vaikka työelämään osallistumisen muodot ovat moninaistuneet. Työelämän vaatimusten kasvaessa perhe on jäänyt toiseksi ja sillä on nähty olevan erityisesti lapsille kielteisiä vaikutuksia. (Raunio 2006, 96.)

Kun tarkastellaan pienten lasten vanhempien tekemää ylityötä, nähdään alle 10-vuotiaiden lasten isistä joka viidennen tehneen ylityötä korvausta vastaan tai ilman korvausta joka toinen viikko tai useammin. Lasten kanssa olemisessa tärkeintä on läsnäolo, joka edellyttää aikaa. Työelämä luo ajasta ongelman työn ja perheen

yhteensovittamiselle ja johtaa helposti perheen yhteisen ajan vähenemiseen. (Salmi & Lammi - Taskula 2004, 32 - 33.)

Lastensuojelun tarve on 1990- ja 2000- luvuilla kasvanut voimakkaasti. Kehitys kertoo ongelmien huomattavasta lisääntymisestä perheiden arkielämässä selviytymisessä. Lasten sijoitusten taustalla on usein vanhempien kyvyttömyys kohdata lapsen tarpeita ja vastata niihin sekä lasten hoidon laiminlyönti. (Raunio 2006, 99 - 101.)

Lapsiperheiden kodinhoitoavun määrä putosi 1990-luvun laman jälkeen koko maassa ja kodinhoitoapua saavat entistä harvemmat lapsiperheet. Vanhusten kasvava kotiavun tarve selittää lapsiperheiden kodinhoitoavun supistumista, sillä tuki jaetaan samoista määrärahoista. Kun vanhusväestö lisääntyy, niin heidän kotiavun tarpeensa vastaavasti myös lisääntyy koko ajan. Nuorten perheiden tulot eivät riitä yksityisten palveluiden ostoon eikä kaikilla perheillä ole myöskään tukeaan korvaamattoman arvokasta läheisten verkostoa, vaikka kotitalousvähennys korvaisikin osan kuluista. (Lapsiperheitä tulee tukea 2011.)

Lapsiperheiden ehkäisevän tuen tarve on lisääntynyt yleisesti, eivätkä julkiset palvelut riitä yksin vastaamaan perheiden kehittämishaasteisiin ja ehkäisevän tuen tarpeisiin. Vanhempien keskinäisellä verkostoitumisella erilaisissa vertaisryhmissä on todettu kiistattomasti olevan myös taloudellista vaikutusta. Muiden vanhempien tuki on tehokas ja toimiva keino auttaa perheitä ajoissa ja estää ongelmien vaikeutuminen. (Haapio ym. 2009, 177.)

Perheet tarvitsevat nyky-yhteiskunnassa eniten tukea vanhemmuuden ongelmiin, lasten kasvatukseen, hoitoon ja kehitykseen liittyvissä asioissa, parisuhderistiriitihin sekä tilapäisen lasten- tai kodinhoitoavun saamiseksi. Intensiivistä tukea tarvitsevat perheet, joissa on psyykkisiä ja taloudellisia vaikeuksia, päihderiippuvuutta, pitkäaikaistyöttömyyttä, parisuhdeongelmia ja sosiaalisen tuen puutetta. (Häggman - Laitila & Ruskomaa & Euramaa 2000, 28-30.)

3 VANHEMMUUS

Tässä luvussa käsittelen vanhemmuutta, koska vanhemmuus on olennainen osa perhettä ja tutkimukseni kohdistuu lapsiperheiden palveluihin nimenomaan vanhempien kokemana. Vanhemmuus on muuttunut paljon traditionaalisesta agraariyhteiskunnasta jälkiteolliseen yhteiskuntaan siirryttäessä ja myös parisuhteen merkitys on kasvanut vanhemmuudessa. Hukassa olevasta vanhemmuudesta on puhuttu paljon viime vuosina kuin myös vanhempien lisääntyvästä tuen tarpeesta nyky-yhteiskunnassa. Vanhemmuuden roolikartta puolestaan tarjoaa apuvälineen vanhemmille ja vanhempien kanssa toimiville työntekijöille jäsentämään vanhemmuuden eri rooleja muuttuvassa yhteiskunnassa.

3.1 Vanhemmuus yhteiskunnan muutoksessa

Yhteiskunnalliset muutokset seurauksineen vaikuttavat perheisiin. Uusi kulttuuri- ja toimintaympäristö vaikuttaa perheisiin luomalla sekä mahdollisuuksia että stressitekijöitä ja vaatimuksia. Erityisesti muutokset työelämässä ovat heijastuneet perhe-elämään, vanhemmuuteen sekä vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Muutokset näkyvät perherakenteiden ja perhe-käsitteen muuttumisena sekä muutoksina lapsuudessa ja vanhemmuudessa (äitiydessä ja isyydessä). Suomalaisissa perheissä avioitumisikä on noussut, syntyvyysluvut ovat laskeneet, ensimmäisen lapsen hankintaa lykätään myöhemmälle iälle, perheiden lapsiluku on vähentynyt ja avoliitot ja yksinhuoltajuus ovat lisääntyneet. Väitetään jopa, että materiaalistiset arvot tai yksilöllisyyden ja itsenäisyyden korostaminen merkitsee enemmän kuin lasten hankkiminen. (Haapio ym. 2009, 37- 38.)

3.1.1 Vanhemmuus traditionaalisessa agraariyhteiskunnassa

Traditionaalisessa agraariyhteiskunnassa kasvatusta oli yksinkertaisempaa kuin nykyään. Kirkko, koulu ja koti olivat auktoriteetteja, jotka noudattivat samaa linjaa. Vanhemmat nauttivat kotona arvovaltaa, jota lasten odotettiin kunnioittavan. Kasvatuksella tarkoitettiin lasten opettamista tottelevaisuuteen kurin avulla. Vanhem-

pien oli helpompi tietää oikean ja väärän ero. Vanhemmuus oli vaistonvaraista, luonnollista ja itsestään selvää. Vanhempien työ maatalousyhteisössä antoi lapsille mahdollisuuden mallioppimiseen ja vanhemmat olivat työtä tehdessään aina lähellä konkreettisesti näkyvissä. Lapsen tunteita ja tarpeita ei kuitenkaan osattu ajatella yksilöllisestä näkökulmasta. Vanhemmuus saattoi olla ankaraa, itsetuntoa haavoittavaa tai häpeää korostavaa. Siirryttäessä agraariyhteiskunnasta teolliseen yhteiskuntaan ihmiset muuttivat maalta kaupunkeihin ja sosiaaliset verkostot katkesivat. Yhteiskuntarakenteen muutos Suomessa on ollut poikkeuksellisen nopeaa verrattuna muihin Pohjoismaihin. (Mäkelä & Samuelsson 2009, 8.)

3.1.2 Vanhemmuus jälkiteollisessa yhteiskunnassa

Jälkiteolliselle yhteiskunnalle on olennaista yhteiskunnan puuttuminen lisääntyvässä määrin perheeseen, vanhemmuuteen ja lapsuuteen. Perheiden elämään puututaan tänä päivänä monella eri sektorilla, esimerkkeinä vaikka varhainen puuttuminen, vanhempainkoulutus sekä koululaisten iltapäivähoito ja -toiminta. Vanhemmuutta ja lapsuutta muokataan uuteen uskoon. Vanhempien ja lasten kanssa tekemisissä olevien ammattilaisten tehtävänä on kuten päivähoidossa, aktivoida lapset ja vanhemmat osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja toiminnan arvioimiseen. Aktivoinnista, osallistamisesta, vastuullistamisesta ja investoimisesta on tullut vanhemmuuden ja lapsuuden hallinnoinnin ja ohjauksen keskeisiä työvälineitä. Yhteiskunnan pyrkimyksenä on aktivoida kaikki käytettävissä olevat resurssit tavoitteidensa saavuttamiseksi.(Strandell 2007,1.)

Nykyään uskotaan, että vanhemmuus on harjoittelemalla opittava taito. Vanhempia ohjeistetaan lehtien palstoilla ja kirjojen sivuilla, kurssien kautta, internetissä sekä radio- ja tv-ohjelmissa lukemattomien asiantuntijoiden voimin. Kun poliitikkojen mahdollisuus vaikuttaa talouden liikkeisiin on kaventunut, ovat hekin yhtyneet samaan kuoroon tarjoamalla valtion taholta lastenkasvatukseen keppiä ja porkkanaa. Tyypillisimpiä tähän aikaan kuuluva ilmiöitä ovat tv-ohjelmat, joissa tunnin jakson aikana pistetään perheongelmat kuntoon. Samalla ne ruokkivat ajatusta siitä, että lapsen kasvattaminen on helppoa kuin kakun leipominen: neuvoja noudattamalla saat unelmiesi lapsen. Samaan aikaan vanhempien itsetunto on yhä

suuremmalla koetuksella ja perinteinen vanhemmuus näyttää amatöörimäiseltä puuhastelulta ja suorastaan laiskottelulta. (Honoré 2010, 43-44).

Vanhemmat elävät erilaisten ristikkäisten odotusten ympäröimänä. Hyvästä vanhemmuudesta on tarjolla tietoa ja asiantuntijoiden kommentteja runsain mitoin, mutta ongelmana on usein ohjeiden ristiriitaisuus. Vanhempia voidaan yhtäältä syyttää lastensa kasvatuksen laiminlyönnistä kun taas toisaalta sanotaan, että vanhemmilla ei ole kovin suurta merkitystä lasten elämässä, koska isommat verkostot, kuten kaveripiirit, ovat merkityksellisempiä. (Rönkä & Kinnunen 2002, 4.)

Vanhempana toimimisen edellytykset ovat muuttuneet yhteiskunnallisen murroksen myötä. Vaikka uusi toiminta- ja kulttuuriympäristö on luonut perheille ja kaikille sen jäsenille uudenlaisia mahdollisuuksia, ovat muutokset myös tuoneet mukanaan vaateita ja stressitekijöitä. Erityisesti työelämän muutokset heijastuvat vanhemmuuteen sekä lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen. Työ saattaa viedä vanhemmilta liikaa aikaa ja energiaa jättääkseen aikaa ja voimia enää tarpeeksi vanhempana toimimiseen. Jälkitekollisessa yhteiskunnassa työn ja perheen yhteensovittaminen onkin keskeisimpiä haasteita. (Rönkä & Kinnunen 2002, 4-5.)

3.1.3 Parisuhde ja vanhemmuus

Lapsen syntymä voi aiheuttaa suuriakin muutoksia parisuhteen laatuun tilapäisesti riippuen parisuhteen osapuolten kyvykkyydestä sopeutua uusiin haasteisiin. Lapsen syntyessä miehen ja naisen roolit ja tehtävät parisuhteessa väistämättä muuttuvat ja siirrytään uuteen elämänvaiheeseen. Osalla tällä tilanteessa parisuhdeonni kasvaa, mutta toisille elämänmuutos merkitsee kriisiä ja joskus jopa toimii laukaiseva tekijänä avioerolle. (Kontula 2009, 81.)

Suomalaistutkimuksessa raskauden alkuvaiheessa suhteeseensa vähiten tyytyväiset parit tulivat tyytyväisemmiksi raskauden aikana ja lapsen synnyttyä. Parit saivat toiminnalleen yhteisen päämäärän ja uuden parisuhdeidentiteetin lapsen kautta. Raskauden alussa parisuhteeseensa muita tyytyväisemmät tulivat lapsen syntymän jälkeen aiempaa tyytymättömämmiksi. Heillä oli ollut ennen raskautta toisilleen paljon aikaa ja huomiota, mutta raskauden ja lapsen syntymän myötä

heidän huomionsa oli lisääntyvässä määrin kiinnittynyt raskauteen ja lapseen. Puolison huomioonottaminen oli vähentynyt ja sitä kautta myös aviollinen tyytyväisyys. (Kontula 2009, 82, Salmela- Aron & Aunolan & Saiston & Halmesmäen & Nurmen 2006, 781-803 mukaan.)

Kun synnytyksestä on kulunut vuosi tai lapsia on hankittu jo useampia, ovat tyytyväisyys ja parisuhdeonni tyypillisesti pudonneet. Huolenpito lapsista vie aikaa ja vähentää parin kahdenkeskistä laatu-aikaa ja mahdollisuuksia harrastaa kodin ulkopuolisia asioita yhdessä. Tähän tilanteeseen on yleensä ottaen vähitellen varsin hyvin sopeuduttu, varsinkin jos muutkin ikätoverit viettävät samanlaista perhekeskeistä elämää. (Kontula 2009, 85.)

Suomalaisten avo- ja avioliitoissa neljä tärkeintä odotusta ovat kotitöiden tasapuolinen jakaminen, kaikkien osallistuminen perheen päätöksentekoon, tasa-arvoisuus ja yhteiset harrastukset. Ristiriitojen aiheuttajina ovat useimmiten taloustöiden jakaminen, puolisoitten tavat ja henkilökohtaiset ominaisuudet, vapaa-ajan vietto sekä seksi. Yleisiä riidan aiheita ovat myös lasten kasvatusta, talousasiat sekä työn ja perheen yhteensovittaminen. Parisuhteen laadulla on vaikutuksia puolisoitten hyvinvoinnin lisäksi myös lasten ja koko perheen hyvinvointiin. (Haapio ym. 2009.)

3.1.4 Onko vanhemmuus hukassa?

Rajojen asettamisesta on tullut nopeasti kasvava ongelma suomalaisperheissä. Vanhemmilla ei ole keinoja ja kykyä asettaa rajoja lapsilleen ja lapsia hemmotellaan enemmän kuin entisaikoina. Kun lapsi huutaa, vaatii ja puree, pitäisi vanhempien ottaa tilanne haltuun. Lastenpsykiatrian erikoislääkäri Jari Sinkkosen mukaan kiukutteleville lapsille ei osata asettaa rajoja. Kun oikeasti tarvittaisiin rajojen asettamista, tilanne on mennyt niin pitkälle, ettei vanhemmilla ole enää keinoja saada lasta rauhoittumaan. Sinkkosen mukaan silloin ollaan jo hukkateillä, kun vanhemmat alkavat oikeasti pelätä lastaan. Sinkkonen kertoo monien vanhempien kokevan periksi antamisen keinoksi selvittää kaikkein vähimmällä, mutta sen vaikutus on väliaikainen tilanteen ollessa kohta entistä huonompi. (Pohjala 2011,6-7)

Saksalainen lastenpsykiatri Michael Winterhoff väittää vallan perheissä siirtyneen vanhemmilta lapsille. Tämän lisäksi Winterhoff on sitä mieltä, että nykylapset ovat vastuuttomia, kurittomia ja narsistisia heidän psyykensä jäätyä pikkulapsen tasolle. Syy on Winterhoffin mukaan vanhempien, jotka epävarmassa maailmassa ovat liian riippuvaisia lastensa rakkaudesta. Tästä seuraa se, että vanhemmat käyttävät lapsiaan emotionaalisesti hyväkseen kerjäämällä lapsilta rakkautta, kohtelemalla heitä tasa-arvoisina kumppaneina tai samaistumalla lapseensa niin, etteivät usko tämän tekevän mitään väärin. Uhrautuvat vanhemmat haluavat puhdistaa maailman kaikista vastuksista. Tästä on seurauksena se, että lasten on aikuistuttuaankin vaikea ottaa vastuuta, hankkia töitä ja olla täsmällisiä. (Baer 2011.)

Juulin ja Jensenin (2009) mukaan valtaosaa nykyvanhemmista luonnehtivat piirteet, jotka vaikuttavat merkittävästi koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön. Patriarkaalisesta perhekulttuurista ja autoritäärisestä lastenkasvatuksesta on luovuttu ja lisäksi pienten lasten vanhemmat joutuvat kirjaimellisesti rakentamaan alusta vanhemmuuden ja parisuhteen roolit. Muutos näkyy vanhempien irrottautumisessa kasvatuksessa täydellisyyden tavoittelusta, eivätkä he koe syyllisyyttä lastensa huonosta käytöksestä tai erityisen tuen tarpeesta. Aiemmin vanhemmat häpesivät lapsensa käytöstä ja ottivat vastaan asiantuntijoiden neuvot. Tänä päivänä vanhemmat eivät epäröi puolustaa lastaan ja asettua tämän puolelle ajoittain kohtuuttomuuteen asti. Samaan aikaan vaaditaan tasa-arvoista dialogia kasvattajien kanssa ja odotetaan, että ammattilaiset rakentavat myönteistä ilmapiiriä yhteistyölle. Vanhemmat haluavat päästä ammattilaisten kasvatustietämyksestä osalliseksi. (Kekkonen 2011, Juulin & Jensenin 2009 mukaan.)

Lapsiasiainvaltuutettu Maria-Kaisa Aulan mukaan vanhemmuus Suomessa ei ole hukassa. Lasten koulunkäyntiä ja harrastuksia tukevia sekä lastensa elämässä hyvin läsnä olevia vanhempia on nykyään enemmän kuin 1960- tai 1970-luvuilla. Perheen arvostus on lisääntynyt työelämän suhteen verrattuna 1990-luvun alkuun. Hyvään suuntaan ovat muuttuneet myös kotikasvatuksen käytännöt. Kasvatuksessa käytetty väkivalta on kahdessakymmenessä vuodessa vähentynyt roimasti. Osalta vanhempia vain puuttuvat myönteisen kasvatuksen ja rajojen asettamisen eväät. (Aula 2010.)

Hukassa olevasta vanhemmuudesta on käyty lehtien keskustelupalstoilla ja mielipidekirjoituksissa kiivasta keskustelua puolesta ja vastaan. Myös erilaiset asiantuntijat ovat keskenään hyvinkin eri mieltä asiasta. Kaikesta tästä voisi päätellä, että osalla vanhemmista saattaa vanhemmuudessa olla enemmän ongelmia kuin toisilla, mutta vanhemmuus ei suinkaan kaikilta vanhemmilta ole hukassa.

3.2 Vanhempien tuen tarpeita nyky-yhteiskunnassa

Vanhemmat tarvitsevat paljon tukea vanhemmuuteen nykypäivän jälkiteollisessa yhteiskunnassa. Sosiaalisten tukiverkkojen katoamisen myötä vanhemmilla ei ole aina tarpeeksi tietoa ja selviä malleja vanhemmuuteen. Näitä malleja, jotka entisaikaan välittyivät sukupolvelta toiselle, on nykypäivänä vaikeaa seurata perheiden eriydyttyä pieniksi yksiköikseen. Vanhemmuuden tukeminen onkin siirtynyt yhä enemmän yhteiskunnan vastuulle. Vanhemmuuteen tarvitaan ennaltaehkäisevää tietoa ja palveluja, vanhempien voimavarojen lisäämistä sekä tukea ja apua erityistilanteisiin.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuosina 1996-2000 toteutetun perhetyön Lapsiperhe-projektin tarkoituksena oli tunnistaa pienten lasten perheiden tuen tarpeet ja tarjota varhaisen vaiheen tukea ennen ongelmien kärjistymistä ja muuttumista pysyviksi. Projektilla haluttiin vasta erityisesti neuvoloiden asiakkaiden esiin tuomiin lisätuen tarpeisiin. (Häggman-Laitila ym. 2000, 13.)

Lapsiperhe-projektiin osallistuneet perheet tarvitsivat eniten lisätukea vanhemmuuteen, lasten hoitoon ja kasvatukseen, parisuhteeseen, sosiaaliseen verkostoon ja perheenjäsenten terveydentilaan liittyvissä asioissa. Vanhemmuuden ongelmissa korostuivat äitien ja isien uupumus, jaksamattomuus ja epävarmuus vanhempina sekä ajankäyttöön ja vastuun jakamiseen liittyvät ongelmat. Vanhemmat tarvitsivat tukea myös lastensa tarpeiden tunnistamiseen ja halusivat vahvistusta itsetunnolleen. Erityistä tukea tarvittiin synnytyksen jälkeiseen masennukseen, mielenterveyden ongelmiin, päihdeongelmiin tai vakaviin sairauksiin. (Häggman-Laitila ym. 2000, 28.)

Vanhempien parisuhteessa tuen tarpeita aiheuttivat yhteisen ajan puute ja keskinäiset ristiriidat ja avo- tai avioeroprosessit. Vanhemmat kokivat joutuvansa selviytymään arjesta ilman riittävää sosiaalista tukea esimerkiksi tilapäisen lasten- tai kodinhoitoavun saamiseksi. Toisen vanhemman hankalat työajat tai työmatkat haittasivat arjen sujumista ja aiheuttivat tuen tarvetta. Työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisessa oli vaikeuksia. Tiivistäen voidaan sanoa, että vanhemmat tarvitsevat apua ja tukea perherakenteen muutosvaiheissa (lapsen syntymä), perheen akuuteissa ongelmatilanteissa (vauvan koliikki, rajojen asettaminen lapselle, lapsen yövalvominen) sekä pitkään jatkuneisiin ongelmiin (masennus, uupumus, parisuhdekriisi). (Häggman-Laitila ym. 2000, 30-33.)

Vanhempien tuen tarpeeseen vastaavia palveluita sekä yhteiskunnan tukea vanhemmille käsitellessä erikseen luvuissa 4 ja 5.

3.3 Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemmuus on elämän pituinen rooli, joka kehittyy aina vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Jokainen vanhempi on saanut eväät vanhemmuuteensa omasta kasvu- ja ympäristöstään ja lapsuuden perheestään, mutta oma vanhemmuus syntyy suhteessa lapseen. Vanhemmuuden sisältö on ainutlaatuinen ja jokaisessa lapsi-vanhempi-suhteessa oman näköisensä. Vanhemmuuden tehtäviä lapsen kasvatuksessa ovat toteuttamassa myös lapsen kasvatuksessa mukana olevat muutkin aikuiset. (Rousu & Helminen 2001, 3.)

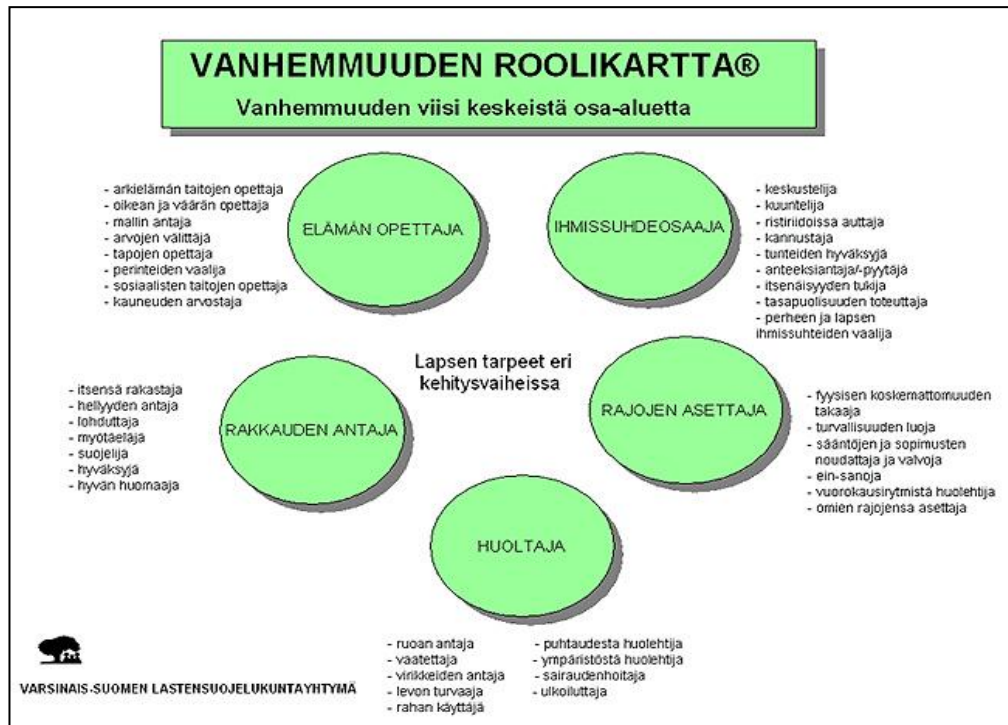
Vanhemmuus on usein vaikeaa tämänhetkessä yhteiskunnassa, jossa muutokset ovat monenlaisia ja nopeita. Vanhemmuus ja kasvatustyö ovat murrosvaiheessa ja muutoksessa, jonka vuoksi vanhempana olo voi välillä olla eksyksissäkin. Onkin luonnollista, että muuttuvaan kasvatukseen ja vanhemmuuden sisältöön haetaan lapsen lähellä toimivien aikuisten ja vanhempien toimesta yhdessä uudenlaista työnjakoa ja sisältöä. Tähän yhteiseen tarpeeseen on kehitetty vanhemmuuden roolikartta jäsentämään vanhemmuuden sisältöä, jota jokainen lapsi kulloinkin tarvitsee riippumatta eletävästä aikakaudesta. Vanhemmuuden roolikartta on visuaalinen työväline, joka kunnioittaa vanhemmuuden arkista osaamista. Sitä käyttävät hyvin monet lapsuuden ja vanhemmuuden parissa toimivat työntekijät ja tietenkin

myös vanhemmat itse jäsentäessään omaa vanhemmuuttaan. (Rousu & Helminen 2001, 3.)

Vanhemmuuden roolikartta on syntynyt vuonna 1999 Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän henkilöstön kehittämistyön tuloksena ja sen synnyn taustajatuksena oli kysymys siitä, miten vanhemmuutta voitaisiin arkielämässä mahdollisimman selkeästi ja luontevasti hahmottaa. Roolikartassa (Kuvio 3) on viisi pääroolia: Elämän opettaja, Ihmissuhdeosaaja, Rakkauden antaja, Rajojen asettaja sekä Huoltaja. Jokaisessa pääroolissa voi olla 6-9 alaroolia, jotka auttavat määrittelemään pääroolin sisältöä. (Kuvio 1). Roolikartasta on julkaistu vuonna 2008 internetissä toimiva versio, jossa vanhempi voi itsearviointin avulla tarkastella vanhemmuuttaan. (Vanhemmuuden roolikartta, [viitattu 15.9. 2010].)

Vanhemmuuden roolikartan avulla vanhemmat voivat miettiä omaa vanhemmuuttaan ja hahmottaa, mitkä osa-alueet ovat helpoimpia ja vaikeimpia toteuttaa arkielämässä. Roolikartan avulla voi saada tietoa siitä, miten vanhempana eri rooleissa pitäisi toimia ja vastaako toiminta lapsen tarvetta. Roolikarttaa voidaan käyttää työvälineenä lapsen hoitoon, kasvatukseen ja huolenpitoon osallistuvissa palveluissa kuten neuvolatyössä osan perhevalmennusta, lastensuojelutyössä, perhetyössä sekä päiväkotien ja koulujen vanhempainilloissa.

Lapsiperheille suunnattujen palvelujen työyhteisöissä roolikartan avulla voidaan pohtia, mitä osa-alueita työyhteisön tulisi kehittää vastatakseen paremmin lasten ja vanhempien tarpeisiin ja odotuksiin (Kekkonen 2011, 97). Lapsiperheille suunnattujen palvelujen kehittämiseksi saadaan vanhemmuuden roolikartan avulla tietoa, mihin osa-alueisiin vanhemmat tarvitsevat eniten tukea ja apua kasvatuksessa.



Kuvio 3. Vanhemmuuden roolikartta. (Lähde: Vanhemmuuden roolikartta).

4 PERHEPALVELUJEN TUOTTAMINEN YHTEISKUNNASSA

Perhepalvelut kuuluvat osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin ja siksi käsittelemkin perhepalveluja tässä luvussa osana laajempaa kokonaisuutta, johon kuuluvat sosiaaliturvajärjestelmä, sosiaali- eli hyvinvointipolitiikka ja sen osana perhepolitiikka.

4.1 Sosiaaliturvajärjestelmä

Sosiaaliturvan ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä ja toimintapolitiikkaa ohjaa sosiaali- ja terveysministeriö. Valtakunnalliset suuntaviivat määrittelee valtioneuvosto (hallitus) hallitusohjelmassaan ja sosiaali- ja terveysministeriön esitysten pohjalta. Ministeriön toimialaan kuuluvat myös sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön ja keskeisten uudistusten valmistelu. Uudistukset toteutetaan käytännössä yhteistyössä kuntien kanssa. (Perhepolitiikka Suomessa 2006:12, 6. [Viitattu 14.9.2011].)

Sosiaaliturvajärjestelmä voidaan jakaa sosiaalivakuutukseen ja sosiaalihuoltoon. Viimeksi mainittuun, joka on tutkimukseni kannalta keskeinen alue, kuuluvat erilaiset sosiaalipalvelut, kuten sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta, kotipalvelut, perhehoito, lasten päivähoidon, laitoshoidon, vammaispalvelut, päihdehoito ja lähinnä vanhuksille tarkoitettut palvelutalot ja omaishoito. Sosiaalihuoltoon kuuluvat myös erilaiset sosiaaliavustukset ja toimeentulotuki. Sosiaaliavustuksia ovat mm. äitiysavustus, lapsilisä, asumistuki, opintotuki ja kotihoidontuki. (Arola & Aromaa & Haapala & Hentilä & Kauppinen 2010, 154.) Ahola & Arajärvi & Kananoja (2010, 11. [Viitattu 17.9.2011].) ovat pelkistäneet sosiaalipolitiikan kahteen osaan: etuuksiin ja palveluihin. Etuuksiin kuuluvat mm. lapsilisät ja eläkkeet. Palvelut puolestaan sisältävät mm. lasten päivähoidon, työvoimapolitiittiset palvelut ja vanhusten hoidon.

4.2 Kunnat sosiaalipolitiikan toteuttajina

Niemisen (1984, 43-44) mukaan sosiaalipolitiikan tavoitteena on ”kohtuulliseksi katsotun elintason, sosiaalisen turvallisuuden ja viihtyvyyden takaaminen eri yhteiskuntaryhmille, perheille ja yksilöille.”

Käytännössä kunnat toteuttavat Suomessa sosiaalipolitiikkaa. Kunnallinen sosiaalipolitiikka on sekä palveluiden tuottamista että ongelmia ennalta ehkäisevää, yli sektorirajojen menevää yhteistyötä. Toimijoita ovat kunnat, järjestöt, yhdistykset ja yritykset. Kunnallinen sosiaalipolitiikka on sopeutettava paikallisiin tarpeisiin ja mahdollisuuksiin. Tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen. Sosiaalipolitiikan suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi ovat kunnille nykyään vaativa tehtävä. Kuntien vastuulla on hoitaa ja rahoittaa suuri osa kuntalaisten hyvinvointipalveluista. Kunnissa joudutaan sovittamaan yhteen lakisääteisiä velvoitteita, rajallisia voimavaroja ja kuntalaisten tarpeita. Valtio rahoittaa vain pienen osan kuntien palveluvelvoitteista. (Kananaja 2011, 1. [Viitattu 17.9.2011].)

4.3 Perhepolitiikan tavoitteet ja kehityshankkeet

Tärkeä sosiaalipolitiikan alue on perhepolitiikka. Suomalaisen perhepolitiikan tavoitteena on turvata vanhemmille aineelliset ja henkiset mahdollisuudet hankkia ja kasvattaa lapsia ja luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö. Tavoitteena on myös tukea vanhemmuutta ja perheen yhtenäisyyttä. Lapsiperheissä elinkustannukset ovat korkeita ja yhteiskunta tasaa niitä erilaisten taloudellisten tukien ja lasten hoitojärjestelyjen avulla. Lapsiperheille on kehitetty useita palveluja ja niissä tärkein perhepolitiikan painopiste on ollut 1970-luvulta lähtien pienten lasten hoitojärjestelmien kehittäminen. Naisten työssäkäynnin mahdollistamiseksi on luotu päivähoitojärjestelmä, joka on turvallinen, toimiva ja kustannuksiltaan kohtuuhintainen. Nykyisin monessa perheessä molemmat vanhemmat käyvät työssä, joten perhepolitiikan yksi suuri haaste on sovittaa ansiotyö ja perhe-elämä yhteen. Monella yhteiskuntapolitiikan loholla, kuten asunto-, koulutus- ja työllisyyspolitiikassa tehdyt ratkaisut ovat myös osa perhepolitiikkaa, koska niillä on suuria vaikutuksia lapsiperheiden elämään. (Perhepolitiikka Suomessa 2006:12, 4-5. [Viitattu 18.9.2011].)

4.3.1 Perhekeskustoiminta

Perhekeskusten perustamista on edistetty Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2005 käynnistämän Perhe-hankkeen eli perhepalvelujen kumppanuusohjelman avulla. Hallitus teki päätöksen hankkeesta jo lokakuussa 2003. Yhteistyökumppaneita ovat olleet Suomen Kuntaliitto, Lastensuojelun keskusliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto Suomen Vanhempainliitto, Stakes ja Suomen evankelisluterilainen kirkkohallitus. Hankkeen tavoitteena on ollut uudistaa ja kehittää lasten ja lapsiperheiden peruspalvelujen yhteisiä tuottamistapoja sekä lisätä perheiden hyvinvointia ja vahvistaa vanhemmuutta. Valtio on tukenut kuntia rahallisesti yhteistyörakenteiden uudistamisessa. (Perhe-hanke 2005, 11. [Viitattu 18.9.2011].) Perhekeskusten perustaminen on edennyt vauhdikkaasti. Vuosina 2005-2007 hankkeita käynnistettiin kolmekymmentä. Niiden avulla on kehitetty neuvoloiden perhevalmennusta, seudullista perhetyötä, avoimia varhaiskasvatus- ja perhepalveluja ja vanhempien vertaistoimintaa. (Viitala, Kekkonen & Paavola 2008, 3. [Viitattu 18.9.2011].)

4.3.2 Kaste-hanke

Nykyistä edellinen hallitus hyväksyi Kaste-ohjelman vuosille 2008 - 2011 tammikuussa 2008. Ohjelmalla on hyvin kunnianhimoiset tavoitteet. Sen avulla pyritään vähentämään syrjäytymistä, lisäämään suomalaisten terveyttä, osallisuutta ja hyvinvointia sekä parantamaan palvelujen laatua ja tehokkuutta. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää eheiden ja toimivien palvelukokonaisuuksien luomista sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja riittävän henkilökunnan varmistamista palveluihin. Hankkeen toteuttamiseen on ohjattu paljon valtionavustuksia. Niitä on myönnetty yli kahdellekymmenelle useamman kunnan yhteiselle kehittämishankkeelle. Palvelukokonaisuuksien luomiseen on pyritty kehittämällä monesta lähteestä tulevaa rahoitusta ja eri toimijoiden välistä neuvottelu-, konsultointi- ja yhteistoimintaa. Tavoitteena on myös, että uudessa järjestelmässä voitaisiin entistä keskitetyemmin koordinoita resurssien jakamista. Kehittämiseen osallistuminen on ollut kunnille vapaaehtoista. Ohjelma on onnistunut hyvin ja kuntien yhteisten palvelukokonai-

suuksien kehittäminen on ollut ripeää. (Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuunnitelman (Kaste) arviointi. Toinen väliraportti, 1-2. [Viitattu 19.9.2011].)

4.3.3 Paras-hanke

Matti Vanhasen hallitus käynnisti jo vuonna 2005 Kunta- ja palvelurakennemuutoksen (Paras-hanke), jonka tavoitteena on ollut taata kaikille kansalaisille tasavertaiset terveys- ja sosiaalipalvelut. Uudistusta vauhditettiin lailla vuonna 2007, joka on voimassa vuoden 2012 loppuun asti. Hankkeen avulla on pyritty toimivaan ja eheään kuntarakenteeseen, kunnallisten palvelujen parantamiseen ja kuntien välisen yhteistyön lisäämiseen sekä uusien palvelujen tuottamistapojen kehittämiseen. Tavoitteena oli muodostaa vähintään 20 000 asukkaan kuntia tai kuntien yhteistoiminta-alueita, jotka tuottaisivat perusterveydenhuollon ja siihen kiinteästi liittyvät sosiaalipalvelut (Kunta- ja palvelurakennemuutos, [viitattu 20.9.2011].)

Kuntaliitto arvioi, että noin 260 kuntaa on onnistunut saamaan halutun väkimäärän kasaan tavalla tai toisella. Lopuista kunnista 50 kunnan suunnitelmat ovat epävarmat ja osa hakee pitkiin välimatkoihin vedoten lupaa jättää hanke toteuttamatta. Jotkin kunnat eivät ole ollenkaan ryhtyneet hankkeeseen. (Paras-hanke jää sinipunahallituksen jyrän alle [viitattu 20.9.2011].) Iltalehden mukaan (Helsingin Sanomat 4.9.2011) mukaan Paras-hanke jäi puolitiehen ja sai aikaan puolisuoria, epämuodostuneita reikäkuntia.

Edellä mainittujen hallitusohjelmien ja kehittämishankkeiden pohjalta voidaan sanoa, että Suomessa on tehty paljon työtä sosiaalipalvelujen ja niihin kuuluvien perhepalvelujen tehostamiseksi ja työ on edelleen käynnissä. Perhepolitiikan kehittämisessä on otettu huomioon kaikki Suomen hyväksymät perhettä ja lapsia koskevat kansainväliset sopimukset. Tärkein niistä on YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, jota Suomi alkoi noudattaa vuonna 1991. Sopimus korostaa lapsen etua perhepalvelujen kehittämisessä. (Lapset kesköllämme 2001, 8. [Viitattu 20.9.2011].)

4.4 Aikaisempia tutkimuksia perhepalveluiden kehittämiseksi

Suupohjan kunnissa tehtiin Selevä Paletti-hankkeen toimesta vuonna 2010 kysely vanhemmille perhepalveluista. Olen saanut siitä hyvää vertailuaineistoa omaan tutkimukseeni, koska siinä on esitetty samansuuntaisia ja osin yhteneväisiäkin kysymyksiä. Kysely tehtiin Suupohjan kunnissa keväällä 2010 ja kyselylomakkeita jaettiin erilaisissa tilaisuuksissa, joissa vanhemmat vastasivat kyselyyn paikan päällä. Tällaisia tilaisuuksia olivat MLL:n kirpputorit, seurakunnan perhekerhot, vanhempainillat ja eri kunnissa järjestetyt perheparlamenttitilaisuudet. Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 141 ja ne jakautuivat seuraavasti: Kauhajoki 65, Teuva 27, Karijoki 39 ja Isojoki 10. Huomattavaa on, että omassa kyselyssäni Karijoelle jaettiin lomakkeita 28 ja niistä palautui 18 takaisin. Tässä kevään 2010 kyselyssä Karijoelta saatiin vastauksia hyvinkin kattavasti koulujen vanhempainilloissa.

Kevään 2010 kyselyssä kysyttiin vanhemmilta millaista tukea he kaipaisivat vanhempana ja vastaajista 27 % nosti etusijalle kodin- ja lastenhoitoavun. Toiselle sijalle nousi vertaistuen tarve 25 %:lla. Neuvoja ja tukea antavaa ihmistä kaipasi 9% vastaajista ja samalla prosenttiosuudella haluttiin myös kattavampia neuvolapalveluja ja yhteisiä tilaisuuksia vanhemmille ja lapsille.

Vanhemmilta kysyttiin myös mitä perhepalveluita kaivattiin enemmän ja mitä haluttiin parantaa. Vanhemmista 20% halusi parantaa terveydenhoito – ja varsinkin neuvolapalveluja. Kerhotoimintaa halusi lisätä 14% vanhemmista ja lisää leikkikenttiä ja leikkipuistoja tahtoi 13%. Avoimia varhaiskasvatuspalveluja kuten avointa päiväkotia toivoi 11% ja parempia päivähoitopalveluja 7% vanhemmista. Kodin- ja lastenhoitoapua toivoi 7%. Vertaistukea ja yhteistoimintaa lapsiperheille kaipasi 5% vanhemmista.

Kysyttäessä mitkä palvelut kunnissa toimivat parhaiten nousi ykköseksi päivähoito ja varhaiskasvatus 40%:lla, toisena tuli terveydenhoito- ja neuvolapalvelut 22%:lla, kolmantena seurakunnan palvelut 15%:lla ja neljäntenä koulupalvelut 12%:lla. Kun kysyttiin kouluarvosanaa välillä 4-10 perhepalveluista kunnissa, annettiin eniten vastauksia arvosanalle 8 eli 47%, toisena tuli arvosana 7 26% :lla ja kolmantena arvosana 9 13%:lla. Tästä voitiin vetää johtopäätös, että suurin osa vanhemmista oli jokseenkin tyytyväisiä kunnissa järjestettyihin perhepalveluihin. Kun kysyttiin

vanhempien mielipidettä siihen, pystyykö vaikuttamaan lasta ja perhettä koskeviin asioihin, vastasi 51% pystyvänsä vaikuttamaan, 20% joskus, 10% heikosti ja ei ollenkaan 19%.

Seinäjoella toteutettiin vuonna 2006 kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden toimista lapsiperheille suunnattu hyvinvointikysely eli lapsiperhebarometri. Kysely kohdistui alle 10-vuotiaiden lasten perheisiin ja se lähetettiin koulujen ja päiväkotien kautta noin 500 lapsiperheelle Seinäjoella. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää lapsiperheiden hyvinvoinnin tilaa sekä ajatuksia siitä, millaisia lapsiperheiden tulevaisuudennäkymät ovat. Vastauksia barometriin tuli 287 ja vastaajat olivat pääosin tyytyväisiä kaupungin palveluihin. Päivähoito- sekä äitiys- ja neuvolapalveluihin oltiin tyytyväisiä, mutta terveyskeskuspalveluissa toivottiin huomioitavan lapsiperheitä paremmin. Kyselyn vastaajista eli 85% kahden vanhemman taloudessa ja avioliitossa oli 67,2 % vastaajista. Vajaa puolet eli 46% oli kahden lapsen perheitä. (Seinäjoen lapsiperhebarometri 2006,3.)

Vanhempien eniten arvostamat periaatteet ja kasvatustavoitteet muodostuivat sellaisista asioista kuin kyky tulla toimeen muiden ihmisten kanssa (17,4 %), hyvät käytöstavat (16,4 %), tunteiden käsittely ja ilmaisu (14,8 %), kyky ottaa toiset huomioon (n. 12 %), itsenäisyys ja omatoimisuus (n. 11 %). Vanhemmat arvostivat lasten kasvatuksessa eniten sovittuja rajoja ja niiden noudattamista (19,4 %), seuraavina tulivat yhteinen aika (17,4 %), hellyys ja läheisyys (14,2 %), keskustelu ja vuorovaikutus (12,6 %) ja viidentenä myönteisen palautteen antaminen (7,5 %).

Rovaniemellä tehtiin vuonna 2007 Rovaniemen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden toimesta opinnäytetyö Rovaniemen perhepalvelukeskuksesta. Opinnäytetyön tutkimuksessa selvitettiin perhepalvelukeskuksen asiakkaiden tuen tarpeita ja kehittämistoiveita. Tutkimukseen oli vastannut 34 vanhempaa, joista 61,8% kuului ydinperheeseen, 23,5% yhden huoltajan perheisiin ja 14,7% uusperheisiin. Tutkimuksen mukaan vanhemmat halusivat tukea lasten kasvattamiseen ja hoitoon, arjessa pärjäämiseen sekä konkreettista apua lasten- ja kodinhoitoon helpottamaan vanhempana jaksamista. Tukea haluttiin myös erilaisiin elämän solmukohdissa ilmeneviin haastaviin tilanteisiin kuten erotilanteisiin ja perheenjäsenten sairastuessa. Vanhemmat halusivat myös kiinnitettävän huomiota vanhempien jak-

samiseen sekä toivoivat vertaistukea vanhemmille ja vertaistoimintaa lapsille. (Henttunen & Jussi & Lasanen 2007, 49-53.)

Tutkimuksessa kysyttiin myös mistä vanhemmat olivat saaneet tietoa perhepalvelukeskuksesta. Vastanneista 38,2% oli kuullut neuvolan kautta, 32,4% tuttavien kautta ja 20,6% sanomalehden kautta. Vanhempien mielestä perhepalvelukeskuksen toiminnasta ei ollut tiedotettu riittävästi ja he kaipaivat esitteitä postitse kotiin ja aktiivisempaa ilmoittelua lehdissä. Myös internetin kautta haluttiin enemmän informaatiota kuin myös sähköpostin välityksellä. (Henttunen & Jussi & Lasanen 2007, 54-55.)

4.5 Kunnat sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajina

4.5.1 Sosiaali- ja terveystalveluista päättäminen

Suomessa kunnilla on itsehallinto. Kuntalaiset valitsevat kunnallisvaaleissa kunnanvaltuuston, joka on tärkein päättävä elin kunnan asioissa. Puolueiden voimasuhteiden perusteella valitaan kunnanhallitus, jonka tehtävänä on valmistella asiat valtuuston päätettäväksi, toimeenpanna valtuuston päätökset, johtaa kunnan taloutta ja valvoa valtuuston ja lautakuntien päätösten laillisuutta. Kunnallinen hallinto on paljolti luottamusmieshallintoa. Kunnanvaltuutetut edustavat kuntalaisia päätöksenteossa ja tekevät kuntalaisia sitovia päätöksiä. Näin kunnissakin toteutetaan edustuksellista demokratiaa. Kunnan asukkailla on oikeus hyvinvointipalveluihin. Kunnanvaltuusto päättää, millä tavoin palvelut toteutetaan. (Hänninen & Liuskari & Suonio 2006, 100-104; Arola ym. 2010, 88-90.)

4.5.2 Sosiaali- ja terveystalveluiden rahoittaminen

Palvelut rahoitetaan kunnallisveroilla, kiinteistöveroilla, palvelumaksuilla ja valtionosuuksilla. Suomalaiset ovat tähän asti olleet valmiita maksamaan veroja, kunhan ovat saaneet niillä julkisia perustalveluja. Valtionosuuden suuruus määräytyy kunnan pinta-alan, asukastiheyden, väestön ikäjakauman, sairastavuuden ja

kunnan taloudellisen tilanteen perusteella. Lisäksi köyhät ja taloudellisessa ahdingossa olevat kunnat voivat hakea harkinnanvaraista valtionapua valtioneuvostolta. Rikkaat ja hyvin toimeen tulevat kunnat kuntien verotulojen tasausjärjestelmän perusteella antamaan osan verotuloistaan köyhille kunnille osan verotuloistaan köyhille kunnille. Näillä toimenpiteillä on pyritty takaamaan peruspalvelut kaikissa Suomen kunnissa. (Perhepolitiikka Suomessa 2006, 6. [Viitattu 20.9.2011]); Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus vuonna 2012. [Viitattu 20.9.2011]; Arola ym. 2010, 156; Kuntien harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta. [Viitattu 20.9.2011].)

4.5.3 Lakisääteisten sosiaali- ja terveystalouden tuottaminen

Lakisääteiset sosiaali- ja terveystaloudet ovat suurin menoerä kuntien talousarvioissa. Kunnat myös työllistävät suuren ihmisjoukon, noin 430 000 henkeä. Kuntien itsehallinnon nojalla kunnat saavat itse päättää, kuinka paljon varoja ne sijoittavat eri palveluihin ja miten ne järjestävät palvelunsa. Kunnat voivat perustaa kuntayhtymiä ja yhteistoiminta-alueita palvelujen tuottamiseksi. Kuntayhtymät hoitavat yleensä kalliita ja laajaa väestöpohjaa vaativia peruspalveluja. Kunnat voivat myös kilpailuttaa ja ulkoistaa osan palveluista eli ostaa niitä yksityisiltä yrityksiltä. Yksi paljon käytetty mahdollisuus tuottaa palvelut on yhteistyö järjestöjen ja yhdistysten kanssa. Nykyisin ajatellaan markkinaliberalismin vaikutuksesta yhä useammin, että kunnan tehtävänä on järjestää ja valvoa palvelutuotantoa. (Hänninen ym. 2006, 99-100, 104; Arola ym. 2010, 88.)

Myös palvelusetelit on otettu käyttöön. Setelin arvo voi olla vaatimaton ja palvelun kuluttaja voi joutua maksamaan osan palvelun hinnasta omista varoistaan. Ne, joilla ei ole varaa, jäävät tällaisista palveluista osattomiksi. (Rajavaara 2009, 6. [Viitattu 20.9.2011].) Mielenkiintoista on nähdä, kuinka moni kuntayhtymä ja yhteistoiminta-alue säilyy kuntauudistusta toteutettaessa. Kuntaministeri Virkkunen on sanonut, että vahvojen peruskuntien rakentaminen on pääasia ja että muita rakenteita tullaan vähentämään. (Paras-hanke jää sinipunahallituksen jyrän alle. [Viitattu 20.9.2011].) Kuntarakenne ja peruspalvelujen tuotanto tulevat kokemaan melkoisen myllerryksen lähitulevaisuudessa.

Kuten edellä on jo käynyt ilmi kunnat ovat järjestämisvastuussa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta. Kuntauudistuksen jälkeen vahvat peruskunnat tulevat ensisijaisesti vastaamaan palveluista. Kuntien tehtävistä valtaosa on lakisääteisiä. Niitä ovat mm. mm. terveydenhuolto, perusopetus ja sosiaalipalvelut, joita ovat mm. lasten päivähoido, esiopetus, kasvatus- ja perheneuvonta, äitiysneuvolat, kotipalvelut lapsiperheille ja lastensuojelu. Näitä ja perusterveydenhoitoa terveyskeskuksissa voidaan kutsua peruspalveluiksi. Ne ovat hyvinvointipalvelujen ydinpalveluja, jotka kuntalaisille tulisi aina pystyä tarjoamaan. Erityispalveluihin kuuluu esimerkiksi erikoissairaanhoido. Vuodesta 1996 lähtien päivähoido on pitänyt tarjota kaikille alle kouluikäisille. Lapsiperheiden palveluissa ehkäisevää työtä ovat tehneet äitiys- ja lastenneuvolat, päivähoido ja koulut. Tuore neuvola-asetus määrää, että jatkossa alle kouluikäisille on järjestettävä vähintään viisitoista vuosittaista määrääaikaistarkastusta. Näistä kolme on laajoja tarkastuksia ja tavoitteena on, että niissä olisivat mukana molemmat vanhemmat. Asetuksen toteuttaminen on kuitenkin lääkäri- ja terveydenhoitajapulan takia hankalaa. Lisäksi kunnat voivat tarjota kuntalaisille vapaaehtoisia täydentäviä palveluita, esimerkiksi rakentaa uimahalleja. (Palvelut perheille. [Viitattu 20.9.2011]. Hänninen ym. 2006, 99; Arola ym. 2010, 88; Ahola ym. 2010, 59; Grönholm 2011, A 17.)

4.6 Kolmas sektori ja seurakunnat perhepalvelujen tuottajina

4.6.1 Kolmannen sektorin rooli palvelujen täydentäjänä

Erilaiset yhdistykset ja järjestöt muodostavat kansalaisyhteiskunnan eli kolmannen sektorin yhteiskunnassa. Kansalaisyhteiskunta on se yhteiskunnan osa, joka on järjestäytynyt ja osallistuu vapaaehtoisesti yhteiskunnallisiin toimiin. (Hänninen ym. 2006, 174.) Kansalaisyhdistykset ja -järjestöt ovat julkisesta vallasta eli valtiosta riippumattomia, eivätkä ne pyri tavoittelemaan taloudellista voittoa. (Arola ym. 2010, 103-104.) Järjestöt ovat toiminnallaan osaltaan rakentamassa ja ylläpitämässä hyvinvointiyhteiskuntaa. Ne myös hoitavat osan julkiselle sektorille kuuluvista palveluista. (Ahola ym. 2010, 143.)

Vuosikymmenten mittaan järjestöt ja yhdistykset ovat luoneet laajamittaisen palvelutuotannon, joka perustuu ammattitaitoon ja asiantuntemukseen. Niiden palveluksessa työskentelee lähes 20 000 henkeä, joista suuri osa toimii ammatillisesti koulutettuina erilaisissa hoiva- ja huoltopalveluissa. Vapaaehtoisuus antaa järjestöille oikeuden ajaa ihmisten palvelujen kehittämistä. Ilman tällaista kansalaisyhteiskuntaa hyvinvointivaltio ei olisi mahdollinen. (Ahola ym. 2010, 144.) Vanhimmat suomalaiset sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat jo yli sata vuotta tarjonneet palveluita ja vertaistukea ja kehittäneet erilaisia palveluita. Viime aikoina on voimakkaasti pyritty palvelumarkkinoiden avaamiseen. Tämä näkyy mm. lastensuojelussa. Järjestöjen suurin vahvuus on paikallistuntemus ja vahva sitoutuminen kohteen hyvinvoinnin edistämiseen. Asiakkaisiin ollaan yhteydessä suoraan. Toiminta lasten hyväksi on helppoa esimerkiksi kyläyhdistyksissä. Kolmannen sektorin toimijoilla voi olla tärkeä osa uusien palvelujen tuotantotapoja kehitettäessä. Nykyään kunnat ovat alkaneet yhä enemmän ostaa palveluja kolmannelta sektorilta. (Karjalainen, P. 2010, 7. [Viitattu 20.9.2011].) Näyttää siltä, että suuri osa järjestöistä ja yhdistyksistä toimii tällä hetkellä vanhuspalveluissa, esimerkiksi vanhusten lähimmäistyössä. Lisäksi osa toimii vammaisten ja syrjäytyneiden parissa. Moni yhdistys saa valtiolta tukea toimintaansa. (Arola ym. 2010, 103 -104.)

4.6.2 Valtakunnallisia palveluntuottajia

Kolmanteen sektoriin kuuluu kirjava joukko yhdistyksiä ja järjestöjä valtakunnallisista toimijoista pieniin kyläyhdistyksiin. Esimerkkeinä valtakunnallisista toimijoista voidaan mainita Mannerheimin lastensuojeluliitto piiri- ja kunnallisine yhdistyksineen. Myös 4H-yhdistykset toimivat useissa kunnissa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto järjestää erilaisia kerhoja sekä lapsille ja heidän vanhemmilleen. Esimerkkeinä mainittakoon musiikki-, liikunta-, taide-, luonto-, kokki-, sähkö- ja mediakerhot. Kerhot toimivat kunnan ylläpitämässä tiloissa, liiton perhekeskuksissa, päiväkodeissa tai perhekahviloissa sekä seurakunnan tiloissa. Kerhotoiminta on liitossa järjestetty jo yli 80 vuotta. (Onni löytyy arjesta. Perheille. [Viitattu 21.9. 2011].)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto tarjoaa apua lyhytaikaiseen ja tilapäiseen lastenhoidon tarpeeseen. Liitolla on tätä varten hoitajavälitys. Hoitajan voi saada kotiin

kaikkina aikoina vuorokaudesta. Hoitajat ovat liiton lastenhoitokurssin suorittaneita ja työhön perehdytettyjä yli 16-vuotiaita henkilöitä. (Onni löytyy arjesta. Perheille. Lastenhoitoapua. [Viitattu 21.9.2011].) Myös 4H-yhdistykset järjestävät kerhoja ja leirejä lapsille ja antavat tarvittaessa kotiapua lastenhoitoon. Nekin käyttävät toiminnassaan hoitajakursseillaan kouluttamiaan osajia. (Tervetuloa. Jyvässeudun 4H-yhdistys. [Viitattu 21.9.2011]; Sudenkorento. [Viitattu 21.9.2011].)

Edellä mainittujen toimintojen lisäksi Lastensuojeluliitto ylläpitää lasten puhelinta ja internetiä. Numeroon voi maksutta soittaa joka päivä koko Suomessa. Puheluun vastaa koulutettu aikuinen, jolla on aikaa keskustella lapsen kanssa mistä tahansa asiasta. Päivystäjätkin ovat vaitiolovelvollisia. Yhteydenotot ovat kertaluonteisia. Päivystäjä ei vastaa auttamistyöstä vaan taustaorganisaatio. Yhteyttä liiton organisaatioon voi ottaa myös kirjeitse. (Onni löytyy arjesta. Lasten ja nuorten puhelin ja netti. [Viitattu 21.9.2011].)

4.6.3 Kirkko ja seurakunnat mukana perhepalveluissa

Seurakunnat ja kirkko ovat myös olleet aktiivisia perhekeskustöiden kehittämisessä. Seurakunnat ovat yhdessä kuntien, yhdistysten ja järjestöjen kanssa osallistuneet muun muassa isätoiminnan, perheiden kohtaamispaikkojen, vanhempien vertais-toiminnan, ennalta ehkäisevän perhetyön, kodin ja koulun kasvatuskumppanuuden, päivähoidon ja neuvolan perhevalmennuksen toimintojen kehittämiseen. Seurakuntien toiminta on painottunut neuvoloitten perhevalmennukseen osallistumiseen ja ennalta ehkäisevään parityöhön. Myös perheet ovat aktiivisesti osallistuneet toimintojen suunnitteluun ja toimintaan useissa perhe-hankkeissa. (Viitala ym. 2008, 3. [Viitattu 21.9.2011].)

Kirkko ylläpitää lähes viittäkymmentä perheneuvontakeskusta tehtyään sopimukset kuntien kanssa. Kunnat maksavat silloin yleensä kolme neljäsosaa kuluista. Joissakin kunnissa tai kaupungeissa seurakunta järjestää peruskoulun ensi- ja toisluokkalaisten iltapäiväkerhotoiminnan ja saa sitä varten kunnan tai kaupungin saaman valtionosuuden. Jotkin kaupungit antavat vastaavaan toimintaan valtionosuuden lisäksi myös omia rahojaan. (Sattilainen 2011 [Viitattu 22.9.2011].)

Seurakuntien varhaiskasvatus- ja perhepalvelut ovat osaltaan perheiden tukena. Seurakunnat toimivat yhdessä vanhempien kanssa kasvatuskumppaneina. Seurakuntien tilaisuudet ja kerhot tarjoavat vanhemmille mahdollisuuden jakaa keskenään kokemuksiaan vanhemmuudesta. Seurakuntien työntekijät kohtaavat perheitä myös henkilökohtaisesti. Seurakunnat pyrkivät yhä enemmän yhteistyöhön diakoniatyön ja kuntien lapsi- ja perhetyön kanssa. Seurakunnilla on omia lapsi- ja perhetyöntekijöitä, jotka auttavat perheitä kriisien kohdatessa. Useat seurakunnat ovat mukana luomassa perhepalvelukokeiluja yhdessä kuntien kanssa. Seurakuntien Lapsityön Keskus osallistuu hankkeisiin tekemällä yhteistyötä järjestöjen kanssa. Seurakuntien lapsi- ja perhepalvelut antavat oman arvokkaan panoksensa lasten ja perheiden edestä tehtyyn työhön. (Kasvatuskumppanuus. [Viitattu 22.9.2011].)

5 SUUPOHJAN ALUEEN PERHEPALVELUT

5.1 Yleistietoa Suupohjan alueen kunnista

Kauhajoki on Etelä-Pohjanmaan elinkeinoelämän, koulutuksen ja kulttuurin keskus, joka huolehtii hyvin peruspalveluistaan. Kauhajoen kaupunki on perustettu vuonna 1868 ja sen kokonaispinta-ala on 1315,46 km². Kauhajoen asukasluku 31.12.2010 oli 14 269. Kauhajoen veroprosentti vuonna 2011 on 21. Kauhajoen kaupungin arvot ovat asiakaslähtöisyys, avoimuus, oikeudenmukaisuus ja yrittäjyys. (Kauhajoki-info, [viitattu 15.9.2011].)

Teuvan kunnan arvoja ovat avoimuus, asiakaslähtöisyys, yrittäjyys, yhteistyö ja taloudellisuus. Teuvan perustamisvuosi on 1868 ja sen kokonaispinta-ala on 555,94 km². Teuvan asukasluku oli 1.1.2011 5923. Tuloveroprosentti vuonna 2011 on 20,50. (Teuva-info, [viitattu 15.9.2011].) Teuvalla on Pohjoismaiden suurin huonekalualan koulutuskeskus TEAK OY ja teuvalaiset ovat tunnettuja huonekaluistaan. Perinteisen maatalouden ohella Teuvalla harjoitetaan paljon kasvihuoneviljelyä. (Teuvan esittely, [viitattu 15.9.2011].)

Isojoen kunta on perustettu vuonna 1855 ja sen asukasluku oli 31.12.2010 2399. Isojoen kunnan kokonaispinta-ala on 646,53 km². Kunnallisveroprosentti on vuonna 2011 20,50. (Yleistietoa, [viitattu 15.9.2011].) Kunnan arvoperustaan kuuluvat aloitteellinen yhteistoiminta, toimintaympäristön arvostaminen, kuntalaisista välittäminen ja luonto. Luonto on tärkeä osa Isojoen kulttuuria toimimalla elinkeinon lähteenä, henkisen latautumisen välineenä ja matkailuvalttina. (Isojoen kunnan kuntastrategia, [viitattu 15.9.2011].)

Karijoen asukasluku oli vuodenvaihteessa 2008-2009 1574. Kunnan kokonaispinta-ala on 186 km². Suurimmat tuotannolliset yritykset ovat kaluste-, elintarvike- ja metalliteollisuudessa. (Karijoki, [viitattu 15.9.2011].) Carijoen kunnan veroprosentti on vuonna 2011 20,00. (Kuntien vuoden 2011 veroprosentit, 6).

5.2 Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä

5.2.1 Perustietoja

Kauhajoen kaupunki, Teuvan, Isojen ja Karijoen kunnat perustivat kesäkuussa 2008 yhdessä Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän. Sen perustehtäväksi vahvistettiin edellä mainittujen kuntien yhteistoiminta-alueen sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä ympäristöterveydenhuollon, eläinlääkintähuollon ja ympäristönsuojelun palvelujen tuottaminen yhteistoiminta-alueen asukkaille tasarvoisesti. Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, josta yleisemmin käytetään lyhennettä Suupohjan LLKY, aloitti toimintansa 1.1.2009. Paras -hankkeen eli kunta- ja palvelurakennemuutoksen edellyttämä 20.000 asukkaan vaatimus täyttyy neljän kunnan alueella. Palvelut pystytään varmemmin tuottamaan asiakkaille yhteisen liikelaitoskuntayhtymän toimesta kuin kuntina yksinään. Palvelut jatkuvat kuntalaisten kannalta entisissä toimipaikoissaan. Kuntien omistaman Suupohjan LLKY:n organisaatio on kevyt tehokas ja työntekijöitä on noin 750. Kunnille kuuluu edelleen palvelujen järjestämistä ja palvelujen rahoittaminen. Lopullisen tilauksen päättää vuosittain kuntien yhteinen yhteistoimintalautakunta. (Tietoa yhtymästä, [viitattu 15.9.2011].)

5.2.2 Organisaatio

Suupohjan LLKY:ssä yhtymäkokous käyttää ylintä päätösvaltaa ja päättää mm. keskeisistä toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista, hyväksyy toiminnan kannalta tarpeelliset säännöt, päättää jäsenkunnille mahdollisesti maksettavasta peruspääoman korosta, hyväksyy tilinpäätöksen ja päättää tilikauden tuloksen käsittelystä. Yhtymäkokouksessa päätösvaltaa käyttävät jäsenkunnista kuhunkin kokoukseen erikseen nimetyt edustajat, joita on yhteensä 27. Kauhajoelta edustajia on 15, Teuvalta 7, Isojoelta 3 ja Karijoelta 2. (Yhtymäkokous, [viitattu 15.9.2011].)

Johtokunta ohjaa ja valvoo LLKY:n toimintaa. Se vastaa hallinnon, toiminnan ja talouden sekä LLKY:n sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Johtokuntaan kuuluu 14 jäsentä mukaan lukien jäsenkuntien kunnanjohtajat. Jäsen-

kuntien nimeämiä johtokunnan jäseniä on Kauhajoelta 6, Isojoelta 2, Karijoelta 2 ja Teuvalta 4. Johtokunnan työvaliokunnan muodostavat kunnanjohtajat. (Johtokunta, [viitattu 15.9.2011].)

Päätösvaltaa käyttävät myös perusturvalautakunta, tarkastuslautakunta ja ympäristölautakunta. Lapsiperheiden palveluista kuuluu LLKY:n sosiaalipalveluihin lapsiperheiden sosiaalityö sekä hoidon ja hoivan palveluista kaikki terveydenhoitopalvelut hammashuoltoa ja neuvolatoimintaa myöten. LLKY:n ulkopuolelle kuntien järjestämäksi ovat jääneet lapsiperheiden palveluista opetus, koulutus ja varhaiskasvatus.

5.2.3 Lapsiperheiden sosiaalityö

Lapsiperheiden sosiaalityön perustehtävänä on sosiaalityön palvelujen tuottaminen ja kehittäminen LLKY:n alueen lapsille ja lapsiperheille ennaltaehkäisevästi, yhdenvertaisesti ja asiakaslähtöisesti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa kuntien palvelutarpeen mukaisesti (Perustehtävä, [viitattu 15.9.2011]). Lapsiperheiden sosiaalityön palveluihin kuuluvat adoptioneuvonta, lastenvalvojan palvelut, lastensuojelu, perheneuvola, perhetyö sekä toimeentulotuki. Perhetyöhön kuuluu sekä lastensuojelun perhetyö että ennalta ehkäisevä perhetyö.

5.2.4 Hoidon ja hoivan palvelut lapsiperheille

Neuvolatoimintoihin kuuluu perhesuunnittelu- ja äitiysneuvola, lastenneuvola, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto, erilaiset seulontatutkimukset ja aikuisvastaanotot. Toiminnassa keskeistä on sairauksien varhainen toteaminen ja ennaltaehkäisy. (Neuvolapalvelut, [viitattu 15.9.2011].) Hoidon ja hoivan palveluihin kuuluvat myös lääkärin vastaanotto ja päivystys, laboratorio- ja röntgenpalvelut, hammashuolto ja erikoissairaanhoido.

5.3 Kuntien tarjoamat perhepalvelut

Suupohjan kuntien lapsiperheiden palveluihin kuuluvat varhaiskasvatus, erityisopetus, perusopetus sekä sivistystoimi. Varhaiskasvatustoimintaa toteutetaan päivähoidon eri toimintamuodoissa ja esiopetuksessa. Tasavertaisia toimintamuotoja päivähoidossa ovat perhepäivähoito, ryhmäperhepäivähoito, päiväkotihoito ja lapsen kotona tapahtuva hoito. Avointa varhaiskasvatustoimintaa on tarjolla avoimessa päiväkodissa. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011, 33.)

5.4 Selevä Paletti-hanke perhepalveluiden kehittäjänä

Väli-Suomen lasten, nuorten ja lapsiperheiden KASTE-kokonaisuuteen, KASPERIIN kuuluva Selevä Paletti- kehittämishanke käynnistyi 1.8.2009 Kauhajoen kaupungin hallinnoimana. Hankekumppaneina ovat Isojoen, Karijoen ja Teuvan kunnat sekä Suupohjan LLKY. Hanke kestää 1.8.2009-31.10.2011 välisen ajan. STM rahoittaa hanketta Kasteohjelmalla 292.056 eurolla. Kuntayhtymän ja kuntien maksuosuus on 97.355 euroa. LLKY:n osuudeksi tuosta summasta jää vuosina 2009-2011 maksettavaksi 32.453 euroa. Osuus on puolitettu neuvolatoimintojen ja lapsiperheiden sosiaalipalvelujen kesken. LLKY:n toiminnoista hankkeeseen osallistuu neuvolapalvelut, perhetyö, lastensuojelu ja perheneuvola.(Selevä Paletti-kehittämishanke [viitattu 20.9.2011].)

Selevä Paletti-osahankkeen tavoitteena on mallintaa 0-10-vuotiaiden lasten ja lapsiperheiden palveluista SELEVÄ palveluPALETTI, joka on vanhemmuutta ja vertaisuutta tukeva Suupohjan perhekeskustoimintamalli. Lapsiperheiden tarpeista ja lapsiperhepalveluiden tilanteista tehdään jatkuvaa tiedonkeruuta sekä tehdään näkyväksi olemassa olevia palveluita, kehitetään uusia palveluita ja parannetaan palveluiden saavutettavuutta perheiden näkökulmasta. Suupohjan perhekeskustoimintamallin ja lapsiperheiden palveluohjauksen punaisena lankana ovat osallisuuden ja osaamisen lisääminen, kasvatuskumppanuus sekä vanhemmuuden ja vertaisuuden tukeminen.(Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011, 31.)

5.5 Järjestöjen, yhdistysten ja seurakuntien tarjoamat perhepalvelut

Suupohjan alueella perhepalveluja tarjoavat monet eri järjestöt sekä seurakunnat. Lapsille, varhaisnuorille sekä perheille järjestetään erilaista toimintaa seurakunnissa. Toimintamuotoja ovat lapsityö, varhaisnuorisotyö, perhekerhot, nuorisotyö ja rippikoulutyö. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011, 46-47.) Mannerheimin Lastensuojeluliitto on toimii kaikissa alueen kunnissa järjestäen retkiä, tapahtumia, kampanjoita, kirpputoreja, kerhoja, perhekahvilatoimintaa, keräyksiä ja luentoja. Äippä ry on kauhajokisille pienten lasten äideille ja heidän perheilleen tarkoitettu yhdistys, jonka tavoitteena on järjestää toimintaa äideille, lapsille sekä koko perheelle. Yhdistys järjestää retkiä, kirppiksiä sekä kokoontumisia erilaisten teemojen merkeissä. Kauhajoella toimii myös Ensi- ja turvakotiyhdistys ry. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011, 47-48.) Kaikissa suupohjan kunnissa toimii myös 4H-yhdistys ja perheille palveluja tarjoavat myös erilaiset liikuntaseurat ja -järjestöt sekä erilaisia harrastustoimintoja tarjoavat yhdistykset.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja kohderyhmä

Olin hallinnon jakson harjoittelussa syksyllä 2010 Kauhajoella Selevä Paletti-hankkeessa, joka kokoaa yhteen Suupohjan lapsiperheiden palvelukokonaisuutta ja tarjoaa kehittämisenergiaa Suupohjan lapsiperhepalveluihin. Itsenäinen vastuu-tehtäväni hallinnon harjoittelussa oli suorittaa hankkeeseen liittyen tutkimuskysely 3-8-vuotiaiden lasten vanhemmille Suupohjan kunnissa. Yhdistin kyselyn opinnäy-tetyöhöni, jonka tarkoituksena on selvittää lapsiperheiden palveluntarve Suupoh-jan kunnissa ja tutkia minkä verran vanhemmat ovat tietoisia lapsiperheille suun-nattujen palveluiden kokonaisuudesta ja tarjonnasta. Vanhemmilla oli myös tilai-suus kertoa mielipiteensä siitä, millaisia palveluja vanhemmat toivoisivat lapsiper-heille suunnattavan. Selevä Paletti-hankkeen on tarkoitus hyödyntää opinnäyte-työni tuloksia lapsiperheille suunnattujen palvelukokonaisuuksien kehittämiseen. Sain tutkimukseni tekemiseen tutkimusluvan Kauhajoen kaupungin sivistysjohtaja Markku Viitasaarelta. (Liite 1)

Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoitui Selevä Paletti-hankkeen pyynnöstä 3-8-vuotiaiden lasten vanhemmat, koska 0 - 2-vuotiaiden lasten vanhemmille oli jo syksyllä 2010 tekeillä oma kysely. Suupohjan kuntien neljäsluokkalaisille ja heidän vanhemmilleen oli myös tehty jo keväällä 2010 nettikysely.

6.2 Tutkimustehtävät

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa 3 - 8-vuotiaiden lasten vanhempien mieli-piteitä, toiveita ja tarpeita Suupohjan lapsiperhepalveluista. Päättökysymyk-siä olivat: Millaista tukea vanhemmat tarvitsevat? Millaisia kokemuksia vanhem-milla on perhepalveluista? Miten vanhemmat saavat tietoa perhepalveluista? Voi-vatko vanhemmat vaikuttaa perhepalveluihin?

6.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmäksi valitsin kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen. Kvantitatiivista tutkimusta voidaan myös nimittää tilastolliseksi tutkimukseksi, jonka avulla voidaan selvittää lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä sekä tutkittavassa ilmiössä tapahtuneita muutoksia tai eri asioiden välisiä riippuvuuksia. Määrällinen tutkimus edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta ja aineiston keruussa käytetään yleensä tutkimuslomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Tuloksia voidaan havainnollistaa taulukoiden tai kuvioiden avulla käyttämällä numeerisia suureita. (Heikkilä 2004,16.)

Määrällisen tutkimuksen avulla pystyin saavuttamaan suuremman määrän Suupohjan kuntien lapsiperheiden vanhempia kuin laadullisella tutkimuksella. Laadullisella tutkimuksella en olisi saanut kattavaa otosta kohderyhmästä. Tutkimuksessa en halunnut kuitenkaan ottaa mukaan kaikkia Suupohjan kuntien 3 - 8-vuotiaiden lasten vanhempia, koska tutkimuksesta olisi tullut silloin liian laaja ja se olisi tuottanut liikaa aineistoa käsiteltäväksi. Valitessani tutkimuksen kohteena olevaa joukkoa päätin käyttää ositettua otantaa saadakseni kaikista Suupohjan kunnista niiden 3 - 8-vuotiaiden lasten erilaisiin määriin perustuvan otoksen. Ositetussa otannassa populaatio jaetaan ensin ryhmiin eli ositteisiin ja seuraavaksi tarkastellaan, mikä on ositteiden suhteellinen osuus koko populaatiosta. Otokseen poimitaan lopuksi jokaisesta ositteesta suhteessa yhtä monta henkilöä kuin ositteessa on henkilöitä populaatiossa. (Nummenmaa 2007, 24.) Tutkimukseni otokseen valitsin jokaisesta kunnasta otoksen 3 - 8-vuotiaista lapsista suhteutettuna kunnan asukasmäärään.

Halusin saada Suupohjan kuntien lapsiperheistä kattavan otoksen kyselyyni, koska halusin olla varmempi otoksesta poimittujen tuloksien soveltamisesta kaikkiin lapsiperheisiin. Päädyin 400 kyselylomakkeeseen, koska arvelin lomakekyselyssä vastausprosentin jäävän alhaiseksi ja halusin näin varmistaa riittävän määrän vastauksia kunnollisen tutkimustuloksen tekemiseen. Perussääntö otoksen koon suhteen on, että mitä tarkemmin otoksen avulla saatujen tulosten halutaan vastaavan perusjoukon lukuja, sitä suurempi otoksen on oltava (Hirsjärvi & Remes & Saja-vaara 2009, 180).

6.4 Tutkimuksen toteutus

6.4.1 Kyselylomakkeen laatiminen

Aloin suunnitella kyselylomaketta heti aloitettuani hallinnon harjoittelun Selevä Paletti-hankkeessa syksyllä 2010. Kysymykset muotoiltiin sen mukaan, mitä Selevä Paletti-hanke halusi kyselyllä selvittää 3 - 8-vuotiaiden lasten vanhempien käsityksistä perhepalveluita koskien. Alustavia tietoja olivat tietenkin vastaajan asuinkunta, perhesuhteet sekä perheenjäsenten lukumäärä perheittäin. Kohdassa 5 kysyttiin, mikä on haasteellisinta vanhempana toimimisessa. [Liite 3 (1)] Kysymysvaihtoehtojen asettelu perustuu Vanhemmuuden roolikartassa lueteltuihin vanhemmuuden viiteen osa-alueeseen. (Kuvio 3)

Kohdassa 7 kysyttiin millaista tukea kaipaisit vanhempana, ja esitettiin useita yleisimpiä vaihtoehtoja, joita lapsiperheet yleensä käyttävät. [Liite 3 (1)] Vastausvaihtoehtoja oli noussut esiin jo Selevä Paletti-hankkeen suorittamissa aikaisemmissa kyselyissä vanhemmille. Kohdassa 8 haluttiin tietää, mitä perhepalveluja vastaaja on käyttänyt ja lueteltiin yleisimmät kunnalliset perhepalvelut sekä seurakunta ja järjestöt. [Liite 3 (2)] Kohdassa 9 vastaaja sai arvioida perhepalveluita ja kohdassa 10 kysyttiin yleisimpiä kanavia, mistä löydetään tietoa perhepalveluista. [Liite 3 (2)] Kohdassa 11 kartoitettiin puuttuvia perhepalveluita ja kohdassa 12 selvitettiin, mistä perhepalveluista haluttaisiin enemmän tietoa ja miten. [Liite 3 (3)] Kohdassa 13 selvitettiin vanhempien vaikutusmahdollisuuksia perhepalveluihin ja lopuksi kohdassa 14 annettiin mahdollisuus esittää parannusehdotuksia niihin ja antaa muuta palautetta. [Liite 3 (3)]

Kysymyslomake oli näytillä raakaversiona opinnäytetyön ohjaajalla ja sain sen täydentämiseen neuvontaa. Lopullinen versio lomakkeesta lähetettiin Selevä Paletti-hankkeen ohjausryhmän jäsenille ja lomakkeen tarkastivat myös hankkeen kolme työntekijää. Näytin lomaketta myös muutamalle äidille, joilla oli kohderyhmään sopivan ikäisiä lapsia, eikä heilläkään ollut huomauttamista lomakkeen suhteen.

Kyselylomake oli valmis viikolla 43 syksyllä 2010 ja siitä tiedotettiin perhepalveluiden eri toimintayksiköille samalla viikolla. Kyselystä tiedotettiin lehdistön kautta laajemmin viikolla 44. Laadin kyselyn liitteeksi saatekirjeen perhepalveluiden toimijoille ja lasten vanhemmille sekä oman tiedotteen lehdistölle. Olen liittänyt opinäytetyöhöni vanhemmille lähetetyn saatekirjeen. (Liite 2)

6.4.2 Kyselylomakkeiden jakaminen

Jakaminen aloitettiin määrittelemällä Suupohjan kuntien 3-8-vuotiaiden lasten lukumäärät eri kunnissa ja näistä muodostettiin prosenttiluvut, joiden perusteella otoksen suuruudeksi valittu 400 kysymyslomaketta kohdennettiin. Huomattiin, että Kauhajoella asui eniten tämän ikäryhmän lapsia ja saatiin prosenttiluvuksi 61,1. Toisena tuli Teuva prosenttiluvulla 24,1 ja kolmantena Isojoki prosenttiluvulla 9,3. Vähiten lapsia oli Karijoella, jonka prosenttiluvuksi jäi 5,6. Kun kokonaislomakemäärästä otettiin prosentteina kuntiin jaettavien lomakkeiden määrä, saatiin lomakkeiden osuudeksi kunnittain seuraava tulos: Kauhajoki 240, Teuva 96, Isojoki 36 ja Karijoki 28. Kuntien sisällä hajautettiin lomakkeiden määrä vielä eri toimijoiden kesken sen mukaan, paljonko lapsia oli kotihoidossa, päivähoidossa, eskarissa ja koulussa. Lomakkeita lähetettiin kuntien sisäisessä postissa, postin välityksellä sekä eri toimijoiden kautta.

Kyselylomakkeita jaettiin kaikissa Suupohjan kunnissa seurakuntien perhekerhosen, MLL:n, Äippä ry:n, päivähoidon sekä esi- ja alkuopetuksen kautta. Vanhemmat saivat palauttaa kyselyn samaa kautta takaisin eli luotiin tehokas verkosto, jota kautta lomakkeeseen vastaaminen tuli vanhemmille vaivattomaksi. Vastausaikaa vanhemmat saivat ajalle 8.-26.11.2010 eli viikot 45-47. Kyselyn sai täyttää nimettömänä.

6.4.3 Kyselylomakkeiden tallentaminen

Tutkimusaineistoa käsittelin tietokoneen avulla käyttämällä SPSS 19 tilasto-ohjelmistoa. Syötin tiedot havaintomatriisin muotoon datalomakkeelle tilasto-ohjelmaan. Havaintomatriisi on taulukko, jossa pystysarakkeet vastaavat muuttujia

ja vaakarivit tilastoyksiköitä. Yhdellä rivillä on aina yhden tutkittavan tiedot ja yhdessä sarakkeessa yhden kysymyksen vastaus eli kaikilta vastaajilta samaa asiaa koskeva tieto.(Heikkilä 2004, 123.) Syötetyt tiedot tulee käsitellä niin, että saadaan tutkimusongelmat ratkaistua ja saadaan vastaukset tutkimuskysymyksiin (Heikkilä 2004, 142). Tutkimusongelmana oli selvittää lapsiperheiden tuen tarvetta, perhepalveluiden käyttämistä sekä tiedonsaantia perhepalveluista ja perheiden vaikutusmahdollisuuksia niihin.

Taulukoin tilasto-ohjelman tulosteet ja siirsin ne Exceliin, jossa muokkasin niistä pylväsdiagrammeja luettavuuden selkeyttämiseksi. Joitakin tulosteita en esittänyt graafisessa muodossa, vaan halusin kertoa sanallisesti niiden sisällöstä pääpiirteet välttääkseni liiallisen taulukoimisen tekstissä.

6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tuloksia raportoitaessa on huolehdittava, ettei kenenkään yksityisyyttä vaaranneta eikä yksittäinen vastaaja ole tuloksista tunnistettavissa (Heikkilä 2004, 31). Tutkimusta suorittaessani halusin noudattaa tutkimuksen teossa eettisiä lähtökohtia. Kyselyn yhteydessä lähetetyssä saatekirjeessä (Liite 2) selvitettiin kyselyyn osallistuville vanhemmille tutkimuksen tekijä ja tavoitteet sekä mahdollinen hyöty vastaajalle. Saatekirjeessä kerrottiin myös, että kyselyyn osallistutaan nimettömänä eikä vastaajien henkilöllisyys tule missään vaiheessa esille. Kyselyyn vastaaminen oli myös vapaaehtoista.

Hyvän määrällisen tutkimuksen perusvaatimuksia on, että tutkitaan sitä, mitä oli tarkoituskin selvittää. Tutkimuslomakkeen kysymysten tulee mitata oikeita asioita yksiselitteisesti ja vastata tutkimusongelmiin. Validin tutkimuksen toteutumista edesauttavat kattavan otoksen saaminen perusjoukosta, korkea vastausprosentti sekä perusjoukon tarkka määrittely.(Heikkilä 2004, 29.) Luotettavuutta alentavat aineiston käsittely-, mittaus-, peitto ja kato- sekä otantavirheet. Mittausvirheitä voi aiheuttaa mittausvälineiden epätarkkuus tai mitattavien käsitteiden hankaluus ja peittovirheitä aiheuttaa perusjoukosta käytettävissä olevat vanhentuneet tiedot. (Heikkilä 2004, 185-186.)

Tutkimuslomakkeeni kysymykset oli mielestäni oikein asetettu, mutta kahdesta kysymyksestä puuttuivat ohjeet arvosteluasteikon käyttämisestä. Lomakkeen vastausvaiheessa vasta selvisi, että lomakkeessa oli puutteita, jotka vaikeuttivat vastausten tulkintaa. Vastaajista oli moni kommentoinut kohtia 5 ja 9, jotka olisivat kaivanneet parempaa ohjeistusta vastaamiseen. Kohdassa 5 pyydettiin laittamaan numerojärjestykseen (1-6) haasteellisimmat osa-alueet vanhemmuudessa. Kohdassa ei neuvottu kuitenkaan merkitsikö numero 1 haasteellisinta vai helppointa vaan oletettiin, että kaikki tulkitsevat sen tarkoittavan haasteellisinta. Moni vanhemmista olikin laittanut kohtaan itse lisäyksen, jossa he mainitsivat itse tarkoittaneensa numero 1 merkitsevän haasteellisinta. Koska monet kyselyvastauksista olivat samansuuntaisia, oletin suurimman osan tulkinneen lomaketta oikein. Tulokset sopivat myös yhteen teoriaosuuden kanssa, jossa selvitetään vanhemmuuden suurimpia haasteita nykypäivän yhteiskunnassa.

Kohdassa 9 pyydettiin arvioimaan asteikolla 1-5 perhepalveluita, mutta ei ohjeistettu, miten päin asteikko menee eli huonommasta parempaan vai paremmasta huonompaan. Lomaketta laadittaessa olin ajatellut ykkösen merkitsevän huonointa ja viitosen parhainta kouluarvosanojen mukaan. Moni vanhemmista olikin itse laittanut merkinnän kysymyksen yhteyteen, miten päin oli vastannut. Vastausten samankaltaisuudesta johtuen tulkitsin vastaukseen vastatun enimmäkseen tarkoittamallani tavalla. Vastaukset olivat myös samansuuntaisia Selevä Paletti-hankkeen aiemman kyselyn kanssa, jossa arvioitiin parhaimmiksi samat perhepalvelut kuin tekemässäni tutkimuksessa.

Kysymyslomake oli hyväksytetty toimeksiantajan edustajilla ja yhteistyökumppaneilla ja se oli esitettävä muutamalla vanhemmalla. Kukaan ei löytänyt lomakkeesta huomauttamista, vaikka lomake oli kulkenut ennen jakamista monien lukijoiden käsissä. Kysymysten puutteellisuus tuli esille vasta lomakkeiden alkaessa palautua takaisin vanhemmilta.

Perusjoukosta oli Tilastokeskuksen tuoreet tiedot vuodelta 2009 ja perusjoukko oli myös mielestäni tarkkaan määritelty, kun otos oli rajattu koskemaan vain 3-8-vuotiaiden lasten vanhempia. Kyselyn otos oli mielestäni varsin kattava, kun 400 lomakkeesta palautui 219 takaisin vastausprosentin ollessa 54,8. Tutkimuksen tulosten luotettavuudesta kertoo sekin, että samankaltaisia tuloksia on saatu aikai-

semmissä Suupohjan kunnissa tehdyissä vastaavanlaisissa kyselytutkimuksissa ja tulokset olivat teorian tiedon kanssa yhteneväisiä suurelta osin. Tämä puhuu myös sen puolesta, ettei analysoinnissa ole päässyt tapahtumaan merkittäviä tulkintavirheitä.

7 TUTKIMUSTULOKSET JA ANALYSOINTI

7.1 Aineiston taustatiedot

Kysymyslomakkeita jaettiin yhteensä 400, joista palautui takaisin tutkimusta varten 219. Koko kyselyn vastausprosentti oli 54,8. Kauhajoella lomakkeita meni jakoon 240, joista palautui 130 takaisin. Vastausprosentti oli 54,2. Ahkerimmin vastattiin seurakunnan kerhoissa (82,5%). Teuvalla lomakkeita jaettiin 96, joista palautui 58 (60,4%). Ahkerimmin vastattiin 1. ja 2. luokan vanhemmille koulujen kautta jaettuihin lomakkeisiin. Isojoella lomakkeita jaettiin 36, joista palautui 14 (38,9%). Ahkerimmin vastattiin jälleen koulun kautta jaettuihin lomakkeisiin. Karijoella lomakkeita meni jakoon 28, joista palautettiin 12 (42,9%). Eniten vastauksia kertyi päivähoiton kautta.

Kyselyyn vastasivat eniten äidit, joita vastaajissa oli peräti 169 (77%). Kyselyyn vastanneissa oli isiä 6 ja molemmat vanhemmat olivat vastanneet yhdessä 7 kyselyssä. Molemmissa vastausprosentti oli 3. Vastaajaa ei ollut ilmoitettu 37 kyselyssä eli 17 % kaikista vastaajista.

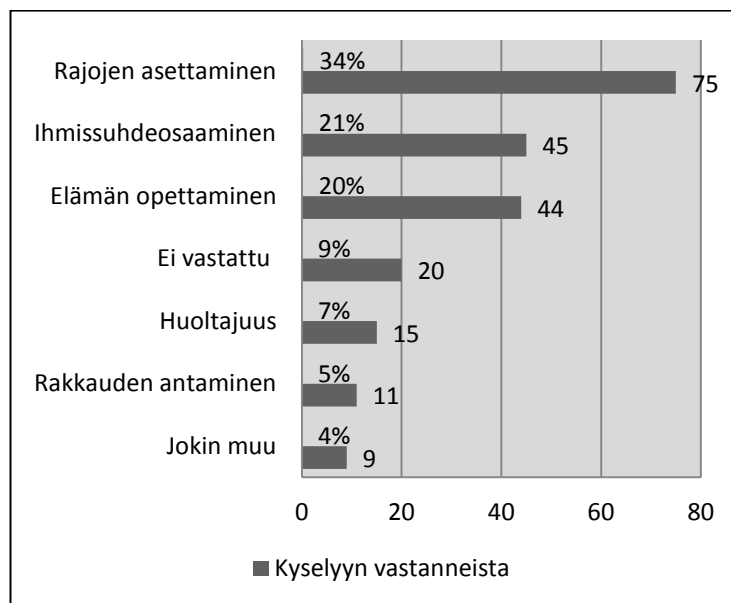
Kyselyyn vastanneista oli avo- tai avioliitossa 204 vastaajaa eli 93 % kaikista vastaajista. Vastaajista oli yksinhuoltajia 9 ja yhteishuoltajia 4. Yksinhuoltajien osuus oli 4 % ja yhteishuoltajuudessa olevien 2 %. Kaksi vastaajista ei ollut ilmoittanut perhesuhteitaan. Näiden osuus kaikista vastanneista oli 1 %.

Kyselyyn vastanneisiin perheisiin kuului 216 (99%) tapauksessa äiti ja 206 (94%) tapauksessa isä. Lapsia kyselyyn vastanneissa perheissä oli yhteensä 367. Lukumäärältään eniten oli 3-8-vuotiaita lapsia eli 197 (54%). Toiseksi eniten perheisiin kuului 0-2-vuotiaita lapsia yhteensä 83 (22%) ja kolmanneksi eniten 9-16-vuotiaita lapsia yhteensä 76 (21%). Vähiten perheissä oli kotona asuvia yli 16-vuotiaita lapsia. Heitä oli kaikkiaan 11 (3%).

Kyselyyn vastanneet perheet, joissa oli 3-8-vuotiaita lapsia, olivat lähes yksinomaan yhden tai kahden lapsen perheitä. Lapsista 49% kuului yhden lapsen perheisiin, 44% kahden lapsen perheisiin, 6% kolmen lapsen perheisiin ja 2% neljän tai sitä useamman lapsen perheisiin.

7.2 Vanhempien tuen tarve

Vanhemmilta kysyttiin tutkimuksessa, minkä he kokevat haasteellisimpana vanhemmuudessa. Annetuista vaihtoehdoista koettiin haasteellisimmaksi rajojen asettaminen, jonka oli asettanut ykkössijalle 75 (34%) vastaajista. Toiseksi haasteellisimmaksi nousi ihmissuhdeosaaminen, jonka valitsi 45 (21%) vastaajista. Kolmanneksi eniten vastauksia sai elämän opettaminen, jonka valitsi haasteellisimmaksi 44 (20%) vastaajista. Vanhemmista 20 (9%) ei ollut vastannut kysymykseen ollenkaan. Vähiten haasteellisimpia koettiin olevan huoltajuuden ja rakkauden antamisen. Huoltajuuden valitsi 15 (7%) ja rakkauden antamisen valitsi 11 (5%) vastaajista. Jonkin muun oli merkinnyt haasteellisimmaksi 9 (4%) vastaajista. (Ks. Kuvio 4.)



Kuvio 4. Haasteellisinta vanhemmuudessa (n=219).

Vanhemmat olivat nimenneet ”jokin muu” -kohtaan kysymyslomakkeessa seuraavankaltaisia asioita haasteellisimmaksi:

”Perheen omien eri-ikäisten ja uusperheen lapsien kasvatuksen yhteensovittaminen.”

”Tunnesuhde uusperheessä puolison lapsiin ei ole yhtä syvä kuin omiin lapsiin.”

”Lapsille on vaikea löytää niin paljon aikaa kuin haluaisi.”

”Vanhemmuuden ja työssä käynnin yhteensovittaminen lapsen edun mukaisesti.

”Erityislasten vanhemmuus”

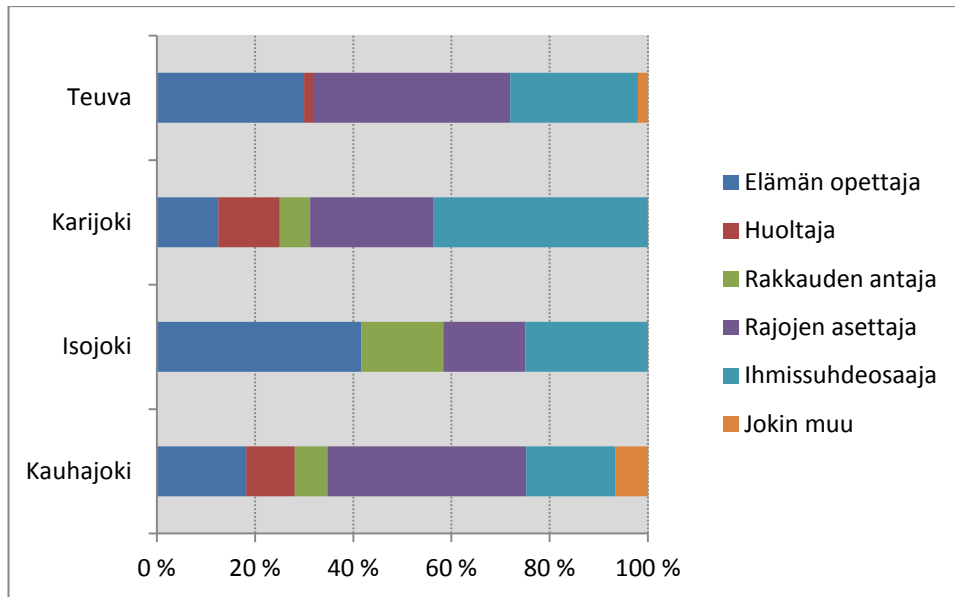
”Yleisen kiireen taltuttaminen ja arjen rauhoittaminen”

”Vanhemmuuden ja parisuhteen yhteensovittaminen”

”Pyrkimys tasapuolisuuteen lasten kasvatuksessa”

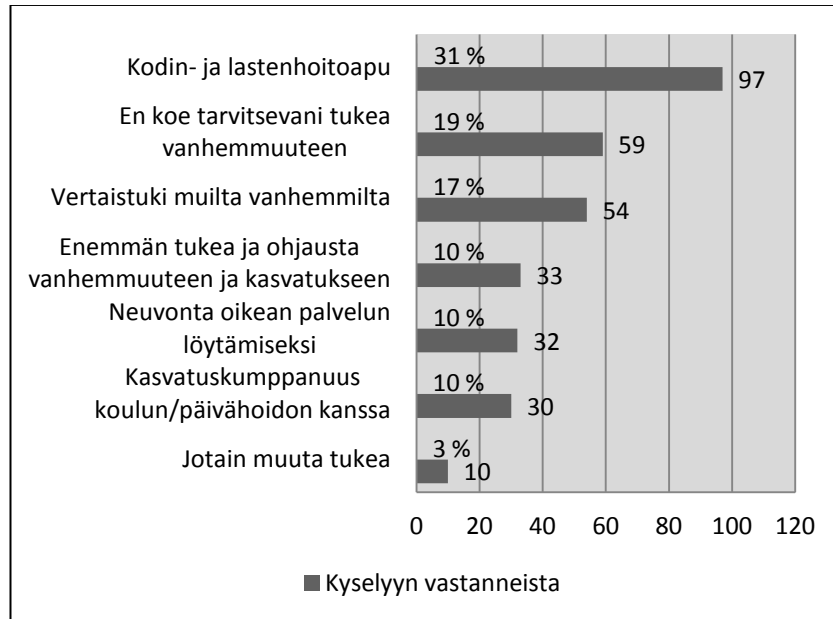
”Ympärillä olevilta vaaratekijöiltä suojeleminen”

Ristiintaulukoinnilla selvitettiin vanhemmuuden haasteellisuutta suhteessa eri asuinkuntiin. Kauhajoen ja Teuvan vanhemmista enemmistö valitsi haastavimmaksi rajojen asettamisen, kun taas Isojoella vanhemmat valitsivat haastavimmaksi elämän opettamisen ja Karijoella ihmissuhdeosaamisen. Kauhajoella ja Teuvalla vastaukset olivat muutenkin hyvin yhteneväisiä, koska toiselle ja kolmannelle sijalle molemmissa kunnissa kipusivat elämän opettaminen ja ihmissuhdeosaaminen. Karijoella toiselle sijalle tuli rajojen asettaminen ja Isojoella ihmissuhdeosaaminen. Tämän ristiintaulukoinnin heikkoutena oli se, että vastaajien määrä vaihteli kunnittain ja kuitenkin kaavion perusteella saa vaikutelman, että vastaajia on ollut sama määrä joka kunnassa. Ristiintaulukointia käytettäessä halutaan usein selvittää, onko rivi- ja sarakemuuttujien välillä tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta. Sitä testataan khiin neliö-testin avulla, jota voi käyttää kaikilla mittaasteikoilla, kunhan muut testin edellytykset ovat voimassa. (Heikkilä 2004, 212.) Tämän ristiintaulukoinnin suhteen testin edellytykset eivät täyttyneet, koska vastaajien määrä oli erilainen joka kunnassa. (Ks. Kuvio 5.)



Kuvio 5. Haasteellisinta vanhemmuudessa kunnittain.

Vanhempien tuen tarvetta tutkittiin monivalintakysymyksillä, joista vanhemmat saivat valita yhden tai useamman vaihtoehdon ja tarvittaessa lisätä vielä oman vaihtoehdonsa. Kolmen kärki erottui kyselyssä selvästi. Kyselyyn vastanneista vanhemmista 97 (31%) vastasi tarvitsevansa kodin- ja lastenhoitoapua. Tämä tukimuoto nousi ylivoimaisesti suosituimmaksi vastausvaihtoehdoksi. Vanhemmista oli kuitenkin 59 (19%) sitä mieltä, että he eivät koe tarvitsevansa tukea vanhemmuuteen. Kolmanneksi nousi vertaistuen tarve muilta vanhemmilta, jonka oli valinnut 54 (17%) vastaajista. Seuraavat kolme tukimuotoa olivat tasaväkisiä suhteessa toisiinsa. Enemmän tukea ja ohjausta vanhemmuuteen ja kasvatukseen halusi 33 vanhemmista, neuvontaa oikean palvelun löytämiseksi 32 ja kasvatuskumppanuutta koulun/päivähoidon kanssa 30. Kaikkien prosenttiosuus vastauksista oli 10%. Jotain muuta tukea ilmaisi haluavansa 10 (3%) vastaajista. (Ks. Kuvio 6.)

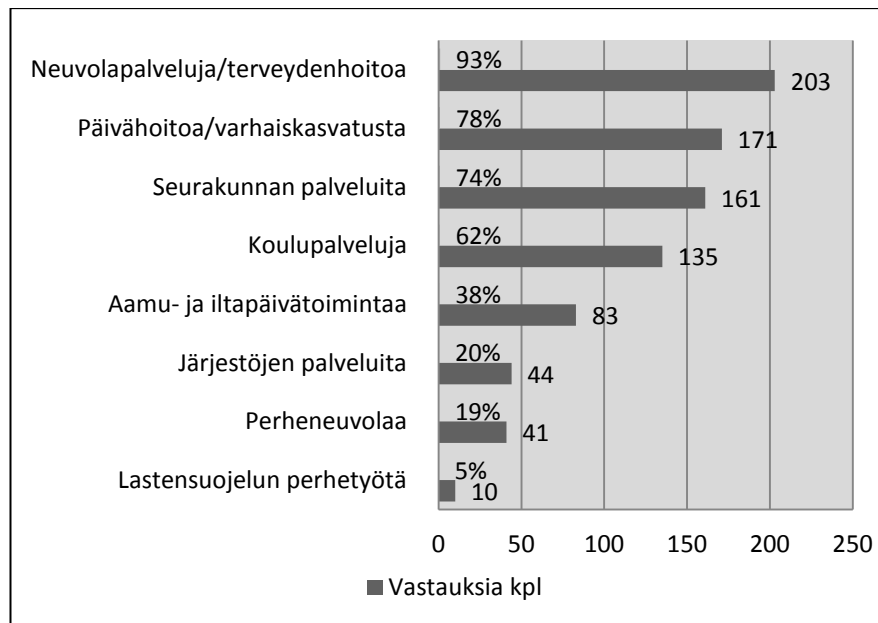


Kuvio 6. Vanhempien tuen tarpeita (n=219).

Jotain muuta tukea haluavien vanhempien vastauksissa oli lueteltu muita tuen tarpeita. Rahaan liittyvistä tarpeista toivottiin varsinkin kotihoidon kuntalisää, neuvontaa perheen raha-asioissa sekä rahallista tukea lasten harrastuksiin ja alennuksia niiden hintoihin. Vastauksissa toivottiin myös isille omaa kurssia isyyden löytämiseen, parisuhdeneuvontaa vanhemmille sekä työnantajilta enemmän myönteistä suhtautumista perheen kanssa vietettävän ajan lisäämiseksi.

7.3 Vanhempien kokemukset perhepalveluista

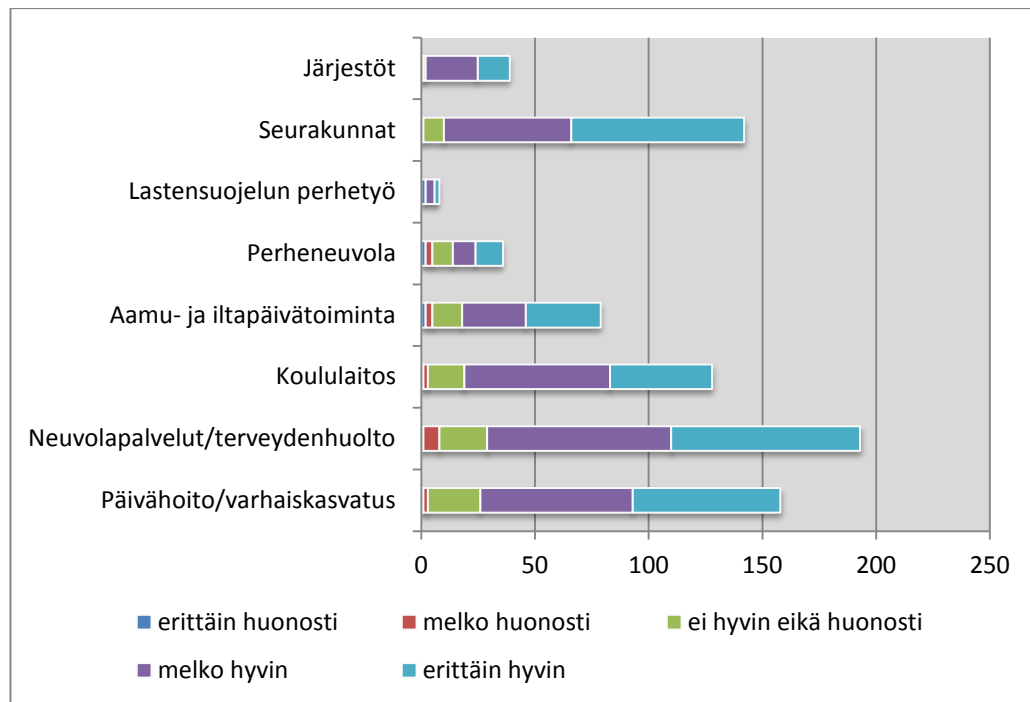
Vanhemmilta kysyttiin mitä erilaisia perhepalveluja he ovat käyttäneet ja heillä oli mahdollisuus yksilöidä seurakunnan ja järjestöjen palveluihin käyttämänsä palvelun nimi. Kyselystä kävi ilmi, että suurin osa eli 203 (93%) vastaajista käytti neuvola- ja terveydenhoitopalveluja. Päivähoidon/varhaiskasvatuksen palveluita käytti 171 (78%) vastaajista, seurakunnan palveluita 161 (74%), koulupalveluja 135 (62%), aamu- ja iltapäivätoimintaa 83 (38%), järjestöjen palveluita 44 (20%), perheneuvolan palveluita 41 (19%) sekä lastensuojelun perhetyötä 10 (5%) vastaajista. Monet vastanneista käyttivät useampaa kuin yhtä perhepalvelua. (Ks. Kuvio 7.)



Kuvio 7. Vanhempien käyttämät perhepalvelut (n=219).

Seurakunnan tarjoamista palveluista mainittiin päiväkerhot, avoimet päiväkerhot, perhekerhot, leirit lapsille, perheasiain neuvottelukeskukseen palvelut, lapsikuorot, aamu- ja iltapäiväkerhot, retket lapsille ja vanhemmille, erilaiset tapahtumat lapsille, keskusteluryhmät työikäisille aikuisille sekä parisuhdeillat. Järjestöjen palveluista mainittiin urheilujärjestöjen ja -seurojen tarjoamat palvelut, MLL:n palvelut, erilaiset jummat, muskarit, perhekahvilat, äiti-lapsi-klubi, 4H, Panula-opisto, Äippä ry:n järjestämät tapahtumat, erilaiset lastentapahtumat, lastenkonsertit ja nukketatteriesitykset.

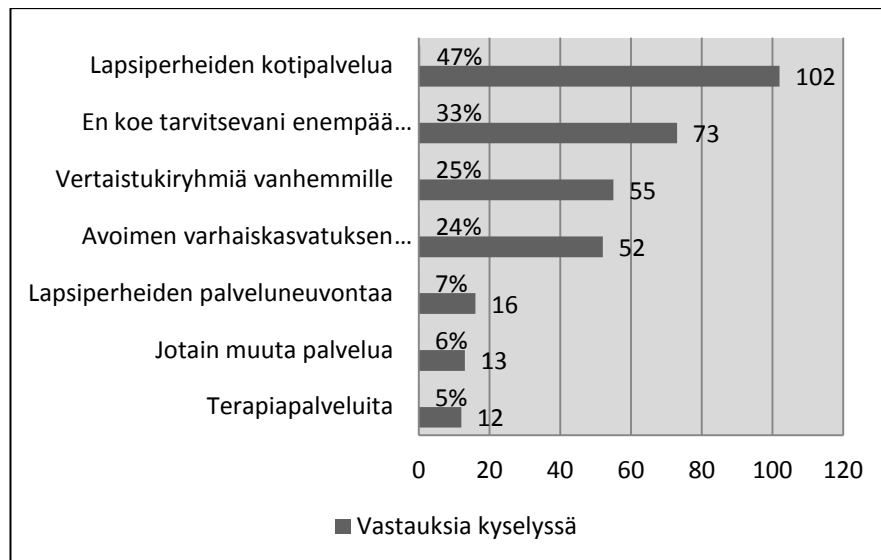
Vanhemmat saivat arvioida käyttämiään perhepalveluita arvosanoilla 1-5 ja tässä kohdin oli annettu arvosanoja suhteessa perhepalveluiden käyttöasteeseen. Eniten oli arvioitu päivähoitoa/varhaiskasvatusta, neuvola/terveydenhoitopalveluja, seurakunnan palveluja sekä koulupalveluja. Vähiten arvioita oli annettu perheneuvolan, lastensuojelun perhetyön sekä järjestöjen palveluista. Yleensä ottaen perhepalveluihin oltiin melko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä. Vain pieni osa vanhemmista oli sitä mieltä, että perhepalvelut toimivat melko huonosti tai erittäin huonosti. Vähemmistöön jäivät myös ne, jotka arvioivat palvelut keskinkertaisiksi.



Kuvio 8. Vanhempien mielipiteet perhepalvelujen toimivuudesta (n=219).

Kyselyllä haluttiin kartoittaa myös, millaisia perhepalveluja vanhemmat käyttäisivät, jos niitä olisi saatavilla omassa kunnassa. Ylivoimaisesti eniten kaivattiin lapsiperheiden kotipalvelua, jonka oli valinnut 102 (47%) vastaajista. Jokaisessa kunnassa tämä palvelu sai eniten kannatusta. Huomattava määrä oli myös kuitenkin niitä vanhempia, jotka eivät kokeneet tarvitsevansa enempää perhepalveluita. Heitä oli vastaajissa 73 (33%). Vertaistukiryhmiä vanhemmille kaipasi 55 (25%) ja avoimen varhaiskasvatuksen palveluja 52 (24%) vastaajista. Lapsiperheiden palveluneuvontaa oli vailla 16 (7%) ja terapiapalveluita 12(5%) vastaajista. Jotain muuta palvelua vailla oli 13 (6%) vastaajista. (Ks. Kuvio 9.)

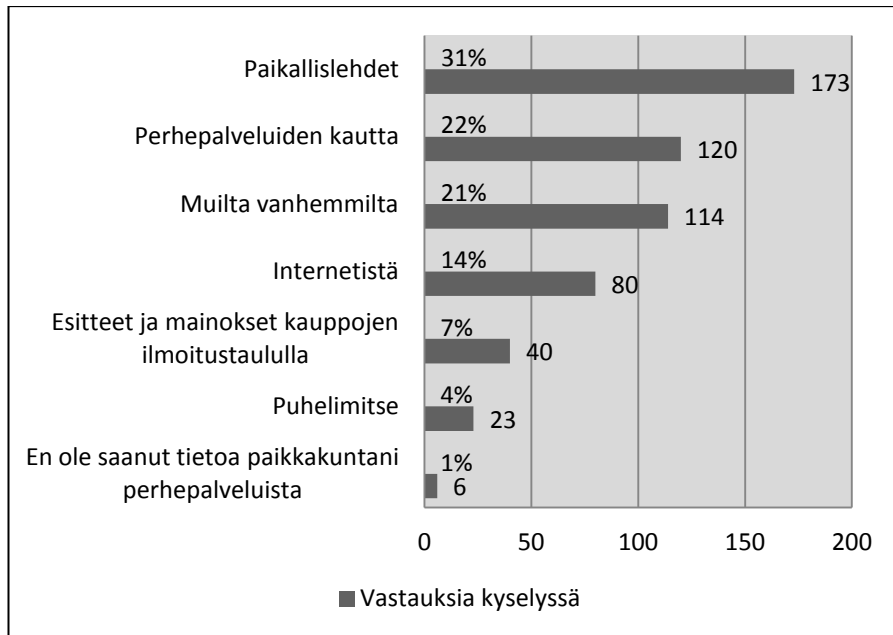
Jotain muuta perhepalvelua toivoneet vanhemmat olivat eritelleet haluavansa enemmän terapiapalveluita kuntiin. Näistä terapiamuodoista oli mainittu puheterapia, musiikki-, taide-, ja toimintaterapia, parisuhdeterapia, tuki ja terapia synnytyksen jälkeiseen masennukseen, kriisiterapia ja nuorisoterapia. Terapiapalveluita ei vanhempien mukaan ollut kaikissa kunnissa saatavilla. Muista palvelutoiveita olivat eroryhmät uusperheiden lapsille ja vanhemmille, kasvatusneuvonta osaksi neuvolakäyntejä tai puhelinpalveluna, avoimen varhaiskasvatuksen toiminta myös iltaisin sekä mahdollisuus saada tilapäinen lastenhoitaja kotiin tarvittaessa.



Kuvio 9. Vanhempien toivomia perhepalveluita (n=219).

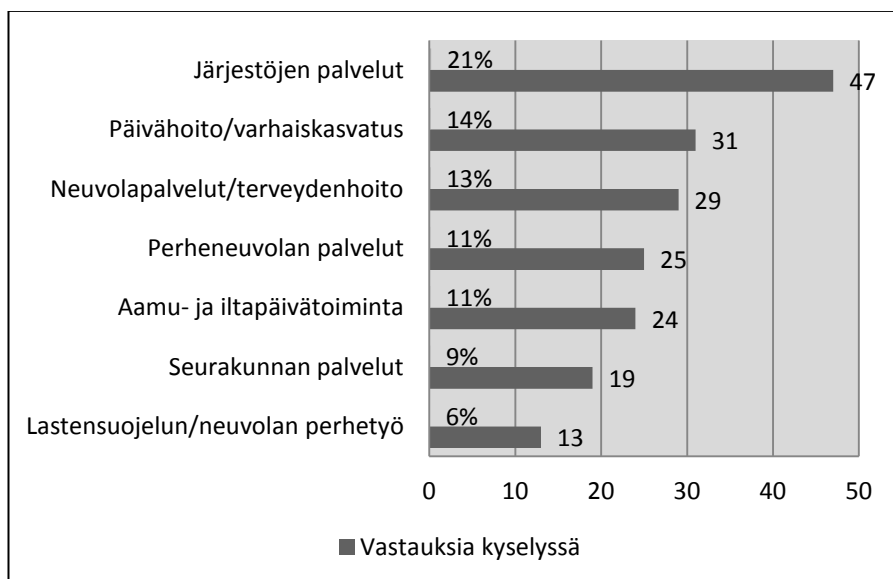
7.4 Vanhempien tietoisuus perhepalveluista

Vanhemmat saavat kyselyn mukaan parhaiten tietoa perhepalveluista paikallisleh-
tien kautta. Niiden kautta oli saanut tietoa 173 (31%) vastaajista. Toinen tehokas
kanava on perhepalvelut, joiden kautta tietoa oli saanut 120 (22%) vastaajista.
Perhepalveluiden kautta saadulla tiedolla tarkoitetaan esimerkiksi neuvolan, päi-
vähoidon ja koulun kautta välitettyä tietoa. Muilta vanhemmilta tietoa oli saanut
114 (21%) , internetistä 80 (14%) ja kauppojen ilmoitustaulujen kautta 40 (7%)
vastaajista. Puhelimitse tieto oli välittynyt 23 (4%) vastaajalle ja 6 (1%) vastaajista
oli sitä mieltä, ettei ollut saanut tietoa oman paikkakunnan perhepalveluista. (Ks.
Kuvio 10.)



Kuvio 10. Tiedonsaantikanavat vanhemmille (n=219).

Kyselystä kävi ilmi, että vanhemmat haluaisivat enemmän tietoa perhepalveluista. Eniten kaipasi tietoa järjestöjen palveluista 47 (21%) vastaajista, päivähoidosta/varhaiskasvatuksesta 31 (14%), neuvolapalveluista/terveydenhoidosta 29 (13%), perheneuvolan palveluista 25 (11%), aamu- ja iltapäivätoiminnasta 24 (11%), seurakunnan palveluista 19 (9%) ja lastensuojelun/neuvolan perhetyöstä 13 (6%) vastaajista. (Ks. Kuvio 11.)

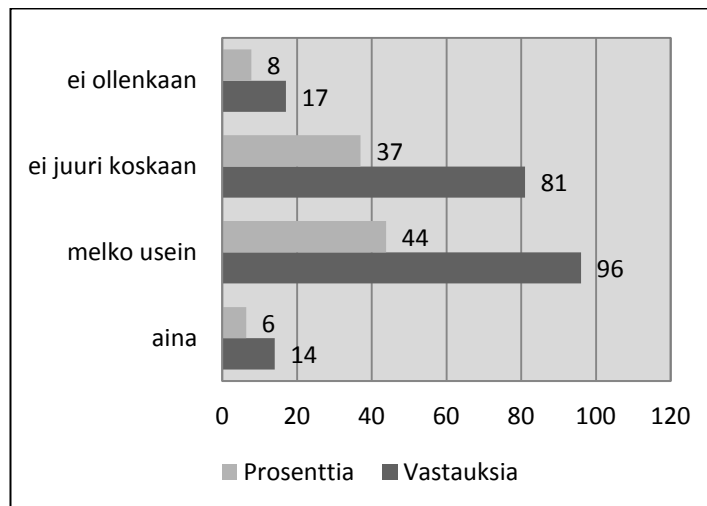


Kuvio 11. Palvelut, joista halutaan enemmän tietoa (n=219).

Kun vanhemmilta tiedusteltiin sopivinta tapaa saada tietoa perhepalveluista, vanhemmat ehdottivat perinteisen tiedonvälityksen lisäksi teemapäiviä, tiedotteiden jakamista kotiin, tekstiviestejä, suoramainontaa, sähköpostiviestejä sekä vanhempainiltoja. Lapsen syntymän jälkeen ehdotettiin kotiin lähetettäväksi lehtistä, jossa näkyisivät kaikki perhepalvelut ja niiden yhteystiedot.

7.5 Vanhempien vaikutusmahdollisuudet perhepalveluihin

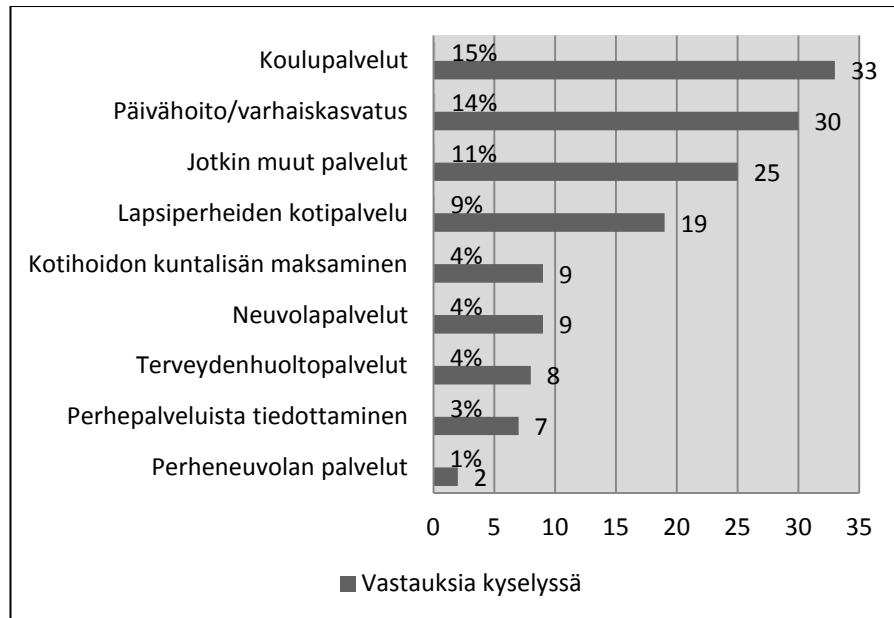
Kyselylomakkeeseen vastanneista vanhemmista 96 (44%) oli sitä mieltä, että he pystyvät melko usein vaikuttamaan lastaan ja perhettään koskeviin palveluihin. Vastaavasti 81 (37%) vanhemmista vastasi, ettei juuri koskaan pystynyt vaikuttamaan palveluihin. Vanhemmista 17 (8%) vastasi, ettei ollenkaan pystynyt vaikuttamaan palveluihin kun taas 14 (6%) vastasi pystyvänsä aina vaikuttamaan palveluihin. Kuviota 12 tarkasteltaessa huomio kiinnittyy siihen, että vaikuttamaan pystyvistä vanhemmista muodostuu vain pieni enemmistö verrattuna niihin vanhempiin, jotka eivät mielestään pysty vaikuttamaan palveluihin.



Kuvio 12. Vanhempien kyky vaikuttaa perhepalveluihin (n=219).

Vanhemmat saivat avoimessa kysymyksessä ilmaista mielipiteensä siitä, mihin palveluihin he kokevat haluavansa vaikuttaa enemmän. Vanhemmista 33 (15%) halusi vaikuttaa koulupalveluihin, 30 (14%) päivähoitoon/varhaiskasvatukseen, 25 (11%) muihin palveluihin, 19 (9%) lapsiperheiden kotipalveluun, 9 (4%) kotihoidon

kuntalisän maksamiseen ja 9 (4%) neuvolapalveluihin. Terveysthuoltoon palveluihin halusi vaikuttaa 8 (4%), perhepalveluiden tiedottamiseen 7 (3%) ja perheneuvolan palveluihin 2 (1%) vanhemmista. (Ks. Kuvio 13.)



Kuvio 13. Perhepalvelut, joihin vanhemmat haluavat vaikuttaa (n=219).

Vanhemmat halusivat vaikuttaa eniten koulupalvelujen suhteen, koska heidän ääntään ei oltu kuunneltu sivukylien kouluja lopetettaessa. Myös koulukuljetuksiin sekä aamu- ja iltapäivätoimintaan haluttiin enemmän vaikutusmahdollisuuksia. Päivähoidon suhteen haluttiin vanhemmille vaikutusmahdollisuuksia enemmän tulevan hoitopaikan valintaan, kotihoidon kuntalisän saamiseen sekä päivähoitopaikkojen pysymiseen sivukylillä.

” Halusin lähikoulun, eskarin ja päivähoidon, mutta kaikki viedään!”

”Koulukuljetukset kuntoon – yritän vaikuttaa vaatimalla, että kuljetukset hoidetaan lain antamissa rajoissa.”

”Koulun lakkauttamisiin ei ollut mahdollista vaikuttaa.”

7.6 Vanhemmilta tulleita parannusehdotuksia perhepalveluihin ja muuta palautetta

Neuvolatoiminnan suhteen tuli paljon toivomuksia ja palautetta vanhemmilta. Perhevalmennuksen yhteyteen haluttiin laajempaa perustietopakettia ja neuvolasta haluttiin parempaa tietoa myös vauvaviestien tulkintaan sekä vauvojen päivärytmin löytämiseen. Päivärytmin kehittymisestä lasten eri ikävaiheissa haluttiin myös lisää tietoa. Perheneuvolan ja neuvolan toivottiin voivan yhdistyä saman katon alle, että lapsista saataisiin kokonaisvaltaisempi näkemys. Vanhempien palautetta neuvolapalveluista:

”Neuvola keskittyy liikaa kasvun ja kehityksen seurantaan.”

”Äiti, joka on lasten kanssa kotona jää kasvatustasioiden kanssa melko yksin, neuvola olisi taho, jonka toivoisin tarttuvan asiaan.”

”Tiedon löytäminen on vaikeaa. Neuvolassa ei tiedetä palveluista.”

”Neuvolassa aito vanhemmuuden tukeminen puuttuu.”

”Synnytyksen jälkeiseen masennukseen enemmän apua ja tukea. Se on nykyisellään täysin olematonta.”

”Neurolatarkastukset samanlaisiksi kaikissa pisteissä.”

Terveystenhoitopalveluissa vanhemmat näkivät parantamisen varaa terveyskeskuspalveluissa ja toivoivat varsinkin pienissä kunnissa enemmän kunnallisia sekä yksityisiä lääkäripalveluja kuntiin. Myös koululääkärin tekemiä tarkastuksia tahdottiin enemmän.

”Pikkulasten lääkärinaikoja terveyskeskuksesta varatessa tuntuu siltä kuin rahaa kerjäisi. Vastaanotossa jopa epäillään vanhempien kertomuksia lasten sairauksista. Pikkulasten aikoja ei saisi missään nimessä pantata!”

”Terveyspalvelujen saavutettavuus olematon. Kouluterveydenhoitajia ei saa puhelimitse kiinni.”

Päivähoito- ja varhaiskasvatuspalveluihin vanhemmilla oli myös paljon parannusehdotuksia ja palautetta. Vastauksissa oli myös otettu runsaasti kantaa kotihoidon kuntalisän maksamisen puolesta. Päivähoitoon toivottiin pidemmän tähtäi-

men suunnittelua ja päiväkotiryhmien pysymistä pieninä. Ryhmäperhepäiväkotien toivottiin myös säilyvän tulevaisuudessa. Vanhemmat halusivat päivähoitomaksujen menevän käyttöpäivien tai ennakkoon ilmoitettujen päivien mukaan ja toivoivat enemmän joustoa maksuihin. Avoimen varhaiskasvatuksen palveluja kaivattiin kuntiin.

”Nykyään ei ole väliä, onko lapsi päivähoidosta viikon poissa vai paikan päällä, aina menee sama maksu.”

” Erytyislapset omiin ryhmiin etteivät muut lapset jää vaille hoitoa hoitajien juostessa villien lasten perässä.”

”Perheillä pitäisi olla mahdollisuus valita yksityinen tai kunnallinen hoitopaikka.”

”Avoin päivähoito tarvittaessa esim. 2-4 pv/kk, ettei menetä kotihoidon tukea, mutta voi käydä keikkatöissä tai koulussa.”

”Pieni on kaunista. Ei isoa hehtaarihallia lastenhoitoon vaan ryhmiksiä ja kotihoidon tuki. Lapset oppii vain puolustamaan itseään isoissa ryhmissä.”

”Suuret rakennuskompleksit sekä päivähoidossa että koulumaailmassa huolestuttavat. Lapsen pitää koko ajan pienempänä ja pienempänä selvitä isossa ympäristössä, kun vanhemmilla ei ole mahdollisuutta hoitaa kotona vaikka haluaisikin.”

”Perhepäivähoitoon enemmän valvontaa ja puuttumista epäkohtiin.”

”Paremmat suunnitelmat lastenhoitoon – ei pompottamista!”

”Kuntalisän puuttuminen on suuri häpeä!”

Lapsiperheiden kotipalvelun puolesta esitettiin paljon kommentteja ja perusteluja. Vanhemmat kokivat sen puuttumisen hankalana perheille varsinkin jos perheillä ei ollut kodin ulkopuolista sukulaisista ja ystävistä koostuvaa turvaverkkoa. Kuntien toivottiin parantavan kotipalvelun tarjoamista lapsiperheille.

”Kotipalvelua tarvitaan, jos on itse sairas eikä voi hoitaa lasta.”

”Lapsen sairastuessa hoitoapua kotiin jos vanhemmat töissä. Vaikka maksullista apua mutta saatavissa.”

”Päivähoidon ulkopuolisille lapsille kaivattaisiin satunnaista hoitajaa kotiin.”

”Olisin tarvinnut kotipalvelua synnytyksen jälkeen, koska olin sairaana. Sukulaiset asuvat kaukana ja mies on matkatöissä.”

”Lapsiperheiden kotipalvelu on täysin sirpaleina.”

”Pienten lasten perheissä kotiavun saaminen pitäisi olla helpompaa ja ennaltaehkäisevän kotipalvelun käyttäminen helpompaa. Tällä hetkellä kynnyks on liian suuri koska menee lastensuojelun perhetyön kautta!

”Enemmän tukea perheille kotiin. Kaikilla ei ole varaa ostaa lastenhoito ym. palveluja.”

”Kotipalvelu ei saa olla tuhattoman kallis kuten MLL:n ja 4H:n.”

”Kodin- ja lastenhoitoapua kun lapset ovat pieniä ja sairastuvat, yrittäjillä ei ole mahdollisuutta jäädä hoitamaan lasta kotiin.”

”Kodinhoitoapua silloin kun äiti on synnytyslaitoksella. Silloin apu muille kotona oleville. Kaikilla ei ole mahdollisuutta isovanhempien apuun.

Koulupalveluissa eniten parannusehdotuksia tuli aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämiseen. Aamu- ja iltapäivähoitoa toivottiin tarjottavan kaikilla kouluilla ja varsinkin sivukyliä kouluilla. Aamupäivätoiminnan puuttuminen joistakin paikoista koettiin hankalaksi, koska pienet koululaiset joutuvat olemaan yksin aamun, kun vanhemmat ovat töissä. Aamu- ja iltapäivätoiminnan hakuun toivottiin myös joustoa, koska hoitopaikan tarve voi ilmetä vasta syksyllä. Pienten koululaisten kesälomien ajalle kaivattiin myös ”hoitopaikkaa.” Sivukyliä koulujen puolesta otti moni vanhemmista kantaa, koska monessa kunnassa sivukyliä kouluja oli lopetettu tai oltiin lopettamassa.

”Ei liian isoja ryhmiä kouluun ja avustajia lisää alaluokille. Opettajilla täytyy olla kunnan sijaiset.”

”Lapsia ei saa pitää homeisissa kouluissa”

”Kasvatuskumppanuuden jatkuminen lapsen siirtyessä koululaiseksi”

”Pitäkää koulujen luokkakoot pieninä ala-asteilla!”

”Iltapäivätoiminnan lyhentäminen oli huono asia. Aika lyheni, maksu kuitenkin nousi, miksi näin?”

”Aamu- ja iltapäivätoiminnan pitäisi olla yhdessä osoitteessa eikä kahdessa eri paikassa.”

Muihin palveluihin nousi kyselyssä esille myös parannusehdotuksia ja vanhemmat olivat tuoneet esille omiakin ehdotuksiaan palvelujen järjestämiseksi. Vanhemmista osa toivoi sijaismummo- ja vaaritoiminnan järjestämistä kuntiin, koska heistä tulisi ihana apu ja tukiverkoston osa varsinkin sellaisille lapsiperheille, joiden isovanhemmat eivät osallistu tai voi osallistua lasten arkeen. Myös erityislapsille toivottiin parempia palveluja kuten harrastusryhmää ja toimintaterapiaa omalle paikkakunnalle sekä vertaistukiryhmiä erityislaster vanhemmille. Perhepalveluiden suhteen toivottiin enemmän avoimuutta ja parempaa tiedottamista päättäjiä taholta. Lapsille kaivattiin enemmän kerhoja ja harrastustoimintaa varsinkin sivukyliin ja perheille haluttiin enemmän yhteistä toimintaa. Enemmän neuvontaa ja tietoa tarvittaisiin myös ongelmatilanteissa sekä parempaa tietoa palveluista.

”Miten saataisiin kynnyks hakea apua matalammaksi? Ei kehtaa tai ei tiedä mistä ja miten apua saa. Myös tietämättömyys siitä, että maksaako palvelu ja onko siihen edes rahaa vaikuttaa palvelun hakemiseen. Leimaantuuko huonoksi ja kykenemättömäksi vanhemmaksi kun tarvii apua? Nyky-yhteiskunta vaatii paljon, ulkopuoliset odotukset ovat korkeat.”

”Enemmän tietoa, mistä saa apua kun tulee ongelmia tai itseltä voimat loppuu. Jonkun tahon kanssa tiiviimpää ja läheisempää kontaktia ja herkkää reagoitua, että huomattais ja pystyis paremmin kertomaan kun tulee ongelmia.”

”Kotihoito ja lastensuojelupalvelut tulisi olla asiakaslähtöisiä ja asiakkaan tarpeisiin vastaavia, eikä toisinpäin kuten se nyt on.”

”Haluaisin parantaa enemmän lastensuojelua. Viranomaiset ei kuuntele huoltajia, lukevat vaan A-nelosiaan.”

”Tarvittaisiin perhetyön alla ja tuella järjestettyä toimintaa lapsille esimerkiksi harrastustuokiot.”

”Yhteistä vastuuta lapsista ja varhainen puuttuminen ongelmiin”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuskyselyn avulla tavoitettiin oikea kohderyhmä eli Suupohjan kuntien 3-8-vuotiaiden lasten vanhemmat. Kyselyyn vastanneissa perheissä oli lukumääräisesti eniten juuri 3-8-vuotiaita lapsia. Tutkimuskyselyn kohderyhmä saavutettiin parhaiten jakamalla kyselylomakkeita paikkoihin, joiden kautta sen ikäryhmän vanhemmat parhaiten olivat tavoitettavissa. Kyselyyn oli vastattu eniten seurakunnan kerhoissa ja kouluissa, koska niiden kautta kyselyn palauttaminen oli ehkä helpompaa. Seurakunnan kerhoissa vanhemmat pystyivät vastaamaan paikan päällä ja saivat palauttaa lomakkeen samalla kerralla kerhon vetäjille. Koulujen kautta jaettavissa kyselyissä kontrolli lomakkeiden palauttamisessa oli ehkä tarkempaa kuin päivähoidon puolella.

Kyselyyn vastanneista suurin osa (93%) oli avo- tai avioliitossa ja yksinhuoltajien tai yhteishuoltajina toimivien vanhempien osuus oli paljon pienempi. Tämä on suoraan verrattavissa tilastollisen perhekäsityksen tilastotietoihin (Kuvio 1), jonka mukaan avo- tai avioparien ja lasten muodostamat perheet ovat edelleen yleisin lapsiperhetyyppi. Kyselyssä ei selvinnyt uusperheiden osuus, koska kysymyksien asettelussa ei ollut vaihtoehtoa uusperhe. Yhteishuoltajina toimivien vanhempien määrä saattaa todellisuudessa olla suurempi, koska kyselyyn vastanneiden henkilöiden puolisoilla saattaa olla yhteishuoltajuus jonkun muun kanssa, vaikka he olisivatkin avo/avioliitossa kyselyyn vastanneen henkilön kanssa. Tilastoissakaan ei yhteishuoltajuutta pystytä ottamaan huomioon. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa yhden vanhemman perheitä oli vuoden 2010 lopussa viidesosa kaikista lapsiperheistä, mutta tämän kyselyn otoksessa tulos ei vastannut tätä tietoa.

Haasteellisinta vanhemmuudessa oli kyselyyn vastanneiden mielestä rajojen asettaminen lapsille. Tätä tukee käsitys, jonka mukaan rajojen asettamisesta on tullut nopeasti kasvava ongelma suomalaisperheissä. Kasvatus traditionaalisessa agraariyhteiskunnassa oli helpompaa ja yksinkertaisempaa kuin nykyään. Traditionaalisesta perhekulttuurista ja autoritäärisestä lastenkasvatuksesta luopumisen myötä pienten lasten vanhemmilla ei usein ole olemassa hyvää roolimallia vanhemmuuteen ja parisuhteeseen, vaan heidän on rakennettava ne itse. Vanhemmilta puuttuu hyvä roolimalli, jonka mukaan on helppo toimia. Tätä tarvetta varten on

kehitetty erityisesti Vanhemmuuden roolikartta (Kuvio 3), jonka avulla voi saada tietoa siitä, miten vanhempana eri rooleissa pitäisi toimia ja vastaako toiminta lapsen tarvetta. Seinäjoen vuoden 2006 lapsiperhebarometrissa vanhemmat arvostivat eniten sovittuja rajoja ja niiden noudattamista. Vanhempien vastauksista tutkimuksissa voi päätellä sen, että rajojen asettaminen koetaan tärkeäksi kasvatuksessa, mutta myös sen tärkeyden vuoksi haasteelliseksi.

Vanhempien epätietoisuutta kasvatuksen linjoista kuvaa myös se, että toiseksi ja kolmanneksi haasteellisimmaksi tutkimuskyselyssäni nousivat ihmissuhdeosaaminen ja elämän opettaminen. Vanhemmilla ei ole aikaa tai taitoja opettaa tapoja, sosiaalisia taitoja, oikean ja väärän eroa tai olla roolimallina lapselle. Varsinkin uusperheissä nämä ongelmat helposti kärjistyvät. Vastauksissa monet vanhemmista valittivat yhteisen ajan puutetta sekä lasten että puolison kanssa sekä työelämän ja perheen yhteensovittamisen hankaluutta. Vähiten haasteellisimpia olivat rakkauden antaminen ja huoltajuus. Seinäjoen lapsiperhebarometrissa 2006 vanhemmat arvostivat lasten kasvatuksessa yhteistä aikaa, hellyyttä ja läheisyyttä, keskustelua ja vuorovaikutusta sekä myönteisen palautteen antamista.

Millaista tukea vanhemmat tarvitsevat vanhemmuuteen? Kodin- ja lastenhoitoapu nousi ylivoimaisesti suosituimmaksi vastausvaihtoehdoksi. Lapsiperheiden kodinhoitoavun tarve ilmenee myös kysyttäessä perheiltä, mitä palveluja he käyttäisivät, jos niitä olisi omalla paikkakunnalla. Jälleen ykköseksi nousee lapsiperheiden kotipalvelu. Jokaisessa kunnassa tämä palvelu sai eniten kannatusta. Kevään 2010 Selevä Paletti-kyselyssä nousi etusijalle myös kodin- ja lastenhoitoapu kysyttäessä vanhempien tuen tarpeita. Myös Rovaniemen perhepalvelukeskusta koskevassa tutkimuksessa 2007 vanhemmat halusivat konkreettista apua lasten- ja kodinhoitoon.

Lapsiperheiden kodinhoitoavun määrä putosi 1990-luvun laman jälkeen koko maassa ja entistä harvemmat lapsiperheet saavat sitä, vaikka monella perheellä olisi tarvetta sen saamiseksi. Vanhemmat tarvitsevat eniten kodinhoitoapua varsinkin tilanteissa, joissa perheellä ei ole muuta turvaverkkoa tai isovanhempia apuna. Tällaisista tilanteista mainittiin useimmiten vanhempien tai lasten sairastuminen.

Yllättävintä oli se, että osa vanhemmista ei katsonut tarvitsevansa tukea vanhemmuuteen ollenkaan. Huomattava määrä oli myös niitä vanhempia, jotka eivät kokeneet tarvitsevansa enempää perhepalveluita, vaan olivat tyytyväisiä nykytilanteeseen. Ehkä se johtuu pohjalaisesta luonteenlaadusta, jonka mukaan ihmiset ovat oppineet tulemaan toimeen omillaan ja apua ei haeta ennen kuin on ihan pakko.

Toiseksi tuen tarpeista nousi vertaistuen tarve muilta vanhemmilta. Kevään 2010 Selevä Paletti-kyselyssä vertaistuki nousi myös toiselle sijalle. Vertaistukiryhmiä haluttiin omalle paikkakunnalle toiseksi eniten kodinhoitopalvelujen jälkeen myös kysyttäessä puuttuvista perhepalveluista vanhemmilta. Vertaistuen merkitys on kasvussa koko ajan ja se tarjoaa merkittävän tuen vanhemmille muiden perhepalvelujen rinnalle.

Kolmanneksi eniten haluttiin tukea vanhemmuuteen ja kasvatukseen. Rovaniemen perhepalvelukeskuksen tutkimuksessa 2007 vanhemmat halusivat myös enemmän tukea lasten kasvatukseen ja hoitoon. Häggman-Laitilan ym. (2000, 28 - 30) mukaan perheet tarvitsevat nyky-yhteiskunnassa eniten tukea vanhemmuuden ongelmiin, lasten kasvatukseen, hoitoon ja kehitykseen liittyvissä asioissa, parisuhderistiriitoihin sekä tilapäisen lasten- tai kodinhoitoavun saamiseksi. Omassa tutkimuksessani vanhempien tuen tarpeet voidaan määritellä kolmeen tärkeimpään, joita ovat lasten – ja kodinhoitoapu, vertaistuki sekä tuki vanhemmuuteen ja kasvatukseen.

Millaisia kokemuksia vanhemmilla on perhepalveluista? Perhepalveluista eniten käytettiin neuvolan/terveydenhoidon, päivähoidon/varhaiskasvatuksen ja seurakunnan palveluita sekä koulupalveluita. Varsinkin seurakunnilla on monenlaista toimintaa, jotka täydentävät hyvin kuntien tarjoamia perhepalveluita monessa suhteessa. Kaikissa perhepalveluissa oli jotain kehittämisen varaa vanhempien mielestä. Koulupalveluissa kritisoitiin eniten sivukyliä koulujen lopetuksia, aamu- ja iltapäivätoiminnan puutteita sekä koulukuljetuksia. Terveystieteiden tutkimuksessa kiinnittävän enemmän huomiota lapsiperheiden palveluun ja neuvoloiden tarjoavan enemmän tukea vanhemmuuteen ja kasvatukseen. Päivähoitossa vanhemmat halusivat pitää kiinni päivähoidon laadusta pitämällä hoitoryhmät ja hoitopaikat sopivan kokoisina. Lapsiperheiden kotipalvelun puuttuminen

kunnista koettiin suureksi ongelmaksi. Monissa vastauksissa kaivattiin myös kotihoidon kuntalisän maksamista. Yleensä ottaen perhepalveluihin oltiin kuitenkin melko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä.

Miten vanhemmat saavat tietoa perhepalveluista? Vanhemmat saavat kyselyn mukaan ylivoimaisesti parhaiten tietoa paikallislehtien kautta perhepalveluista. Toinen tehokas kanava on perhepalveluiden kautta saatu tieto, jolla tarkoitetaan esimerkiksi neuvolan, päivähoidon ja koulun kautta välitettyä tietoa. Muiden vanhempien kautta välittyvä tieto oli kolmannella sijalla ja internet vasta neljännellä sijalla. Sosiaalisen median aikakaudella on yllättävää, että paikallislehdet pitävät yhä pintansa vanhempien ensisijaisena tietolähteenä. Rovaniemen perhepalvelukeskuksen tutkimuksessa 2007 kysyttiin myös mistä vanhemmat olivat saaneet tietoa perhepalvelukeskuksesta. Vastanneista enemmistö oli kuullut neuvolan kautta, toisena kanavana tuttavat ja kolmantena sanomalehdet, eli hyvin samantyyppiset tietolähteet kuin omassa kyselyssäni.

Vanhemmat halusivat eniten tietoa järjestöjen palveluista. Seuraavalla sijalla tulivat päivähoito/varhaiskasvatus ja neuvolapalvelut/terveydenhoito. Mielenkiintoisinta oli, että perheneuvolan ja lastensuojelun/neuvolan perhetyöstä haluttiin enemmän tietoa, koska vanhemmat kokivat ettei niiden palveluista ollut tiedotettu tarpeeksi.

Voivatko vanhemmat vaikuttaa perhepalveluihin? Lähes puolet vanhemmista oli sitä mieltä, että he eivät pysty vaikuttamaan palveluihin kun taas pieni enemmistö oli sitä mieltä, että he pystyvät vaikuttamaan palveluihin. Vanhemmat halusivat eniten vaikuttaa koulupalveluihin, päivähoito/varhaiskasvatuspalveluihin ja lapsiperheiden kotipalveluun. Vanhempien kokemuksia vaikuttaa perhepalveluihin on eniten horjuttanut koulujen lopetukset sivukylillä, omien valinnanmahdollisuuksien puuttuminen päivähoitopaikkojen suhteen sekä lapsiperheiden kotipalvelun puuttuminen. Huolestuttavaa on se, että lähes puolet vanhemmista on sitä mieltä, että he eivät voi vaikuttaa juuri koskaan tai ollenkaan perhepalveluihin.

9 POHDINTA

Tutkimukseni päätarkoituksena oli selvittää Suupohjan kuntien 3-8-vuotiaiden lasten vanhempien kokemuksia ja tietoisuutta perhepalveluista sekä mahdollisuuksia vaikuttaa niihin. Tutkimuksella saatiin hyvin vastauksia kaikkiin päätutkimuskysymyksiin ja tutkimuksen päätuloksena voidaan todeta, että vanhemmat ovat pääosin tyytyväisiä Suupohjan alueen perhepalveluihin, mutta kehittämisen varaa on vielä monella eri palvelusektorilla. Suurimpina haasteina on saada lapsiperheille enemmän lasten- ja kodinhoitoapua, vanhemmille vertaistukea sekä tukea vanhemmuuteen ja kasvatukseen. Tiedonsaannin kannalta kyselyssä ilmeni, että vanhemmat saavat yhä tiedon perhepalveluista pääosin paikallislehtien kautta, vaikka sosiaalisen median käyttö onkin lisääntynyt muutamassa vuodessa huomattavasti. Vanhempien vaikutusmahdollisuuksia on myös parannettava, koska lähes puolet vanhemmista oli sitä mieltä, etteivät he voi vaikuttaa perheille tarjottaviin palveluihin.

Tutkimuksen tulokset olivat hyvin yhteneväisiä verrattuna aikaisempiin tutkimuksiin. Tämä vahvistaa sitä käsitystä, että vanhempien tuen tarpeet ja kokemukset perhepalveluista ovat hyvin yleistettävissä koskemaan suurinta osaa vanhemmista. Vanhempien vaikutusmahdollisuuksien suhteen voidaan todeta tapahtuneen muutosta huonompaan suuntaan Suupohjan alueella verrattuna Selevä Palettihankkeen keväällä 2010 suorittamaan kyselyyn. Tähän on saattanut vaikuttaa vanhempien kyvyttömyys vaikuttaa sivukylän koulujen lopettamispäätöksiin sekä kotihoidon kuntalisän käyttöönottoon.

Kyselylomake ei ollut ideaalinen, vaan siinä oli merkittäviä puutteita, jotka saattoivat vaikuttaa jonkin verran tutkimustulosten luotettavuuteen. Tulosten kannalta voitiin kuitenkin todeta niiden yhtenevän kevään 2010 kyselyn kanssa, joka tehtiin samalle kohderyhmälle. Jatkotutkimuksia ajatellen kyselylomaketta pitäisi joiltakin osin parantaa ajatellen sen tulkittavuutta ja vastaamisen helppoutta. Perhesuhteita ajatellen perustietokysymyksiä olisi muokattava niin, ettei vastauksia voida tulkita usealla eri tavalla vastaajasta riippuen. Kysymyksiä, joissa on arvoasteikko, täytyy myös ohjeistaa paremmin.

Kyselyssä, jota jaetaan eri perhepalvelutoimijoiden kautta (seurakunta, päiväkodit, koulut), täytyisi perhepalveluiden toimijoita motivoida paremmin huolehtimaan kyselylomakkeiden palautumisesta vanhemmilta takaisin toimijoille. Kokonaisuutena lomakkeiden jako onnistui kuitenkin paremmin perhepalvelutoimijoiden kautta, kuin se olisi onnistunut postin välityksellä vanhemmille palautuskuoren kera. Palautusprosentti olisi saattanut jäädä pienemmäksi postin kautta jaettavassa kyselyssä.

Tutkimuksessa saatiin runsaasti tietoa Suupohjan 3-8-vuotiaiden lasten vanhemmilta perhepalveluiden kehittämiseksi ja vanhempien vastauksista nousi esiin paljon uusiakin ideoita perheiden tukemiseksi. Tällainen oli ehdotus palvelusta, jossa järjestettäisiin varaisovanhempia perheille, joilla isovanhemmat ovat liian kaukana tai heitä ei enää ole. Neuvolan palvelujen suhteen on myös ilmassa paljon odotuksia vanhemmuuden ja parisuhteen tukemiseen liittyen poiketen neuvolan tarjoamista perinteisistä palveluista. Halusin tuoda myös mahdollisimman monen vanhemman ääntä esiin tuloksien tulkitsemisen yhteydessä, koska monet vanhemmista kokivat tärkeäksi sen, että he saivat kerrankin kirjoittaa ajatuksiaan ja tuntojaan välitettäväksi eteenpäin perhepalvelujen toimijoille ja kehittäjille.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää käytännössä suunniteltaessa Suupohjan kuntien alueelle uusia perhepalveluja, joissa vanhempien tarpeet ja toiveet tulevat huomioiduiksi. Tuloksia voidaan käyttää myös jo olemassa olevien palvelujen parantamiseksi. Selevä Paletti-hanke on edelläkävijä näiden palveluiden kehittämisessä ja tutkimuksen tulokset päätyvät varmasti hankkeen kautta hyödyttämään mahdollisimman montaa perhettä Suupohjan kuntien alueella. Tosin kuntien huono taloustilanne ja odotettavissa olevat kuntaliitokset saattavat lykätä uudistusten toteuttamista. Taloustilanteen ollessa huono karsitaan kunnissa aina ensin ylimääräisistä palveluista ja turvataan peruspalvelut, jolloin hankkeen myötä saadut uudistukset voivat loppua määrärahojen loppumisen myötä.

LÄHTEET

- Ahola, P., Arajärvi, P., & Kananoja, A. 2010. Yhteiset vai ostetut. Sosiaalipalvelut hyvinvoinnin ja osallisuuden tuottajina. [Verkkajulkaisu]. Kalevi Sorsa-säätiön julkaisuja 5/2010. [Viitattu 14.9.2011]. Saatavana: [http://www.sorsafoundation.fi/documents/key2011092108110/dokumentit/Yhteiset vai ostetut. pdf.](http://www.sorsafoundation.fi/documents/key2011092108110/dokumentit/Yhteiset_vai_ostetut.pdf)
- Arola, P., Aromaa V., Haapala, P., Hentilä, S. & Kauppinen, S. 2010. Kansalainen ja yhteiskunta. 7. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Aula, M. 7.5.2010. Enemmän läsnäoloa – vähemmän riitelyä. [Verkkosivu]. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutettu. [Viitattu 29.4.2012]. Saatavissa: <http://www.lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/kirjoitukset/kirjoitus/-/view/1493914>
- Baer, K. 2011. Lastenpsykiatri: Valta perheissä siirtynyt lapsille. [Verkkolehtiartikkeli] . Helsingin Sanomat 31.7.2011. [Viitattu 20.8.2011.]. Saatavana: <http://www.hs.fi/ulkomaat/artikkeli/Lastenpsykiatri+Valta+perheiss%C3%A4+siirtynyt+lapsille/1135268187222>
- Friis, L. & Eirola, R. & Mannonen, M. 2004. Lasten ja nuorten mielenterveystyö. Helsinki: WSOY.
- Grönholm, P. 2011. Neuvolakutsu tulee nyt entistä nopeammin. Helsingin Sanomat 18.9.2011.
- Haapio, S., Koski, K., Koski, P. & Paavilainen, R. 2009. Perhevalmennus. Helsinki: Edita.
- Harrastuskerhot: lasten harrastuskerhot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [Viitattu 21.9.2011]. Saatavana: <http://www.mll.fi/perheille/harrastuskerhot/>
- Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Henttunen, J., Jussi, R. & Lasanen, P. 2007. Rovaniemen perhepalvelukeskus – lapsiperheiden parhaaksi – yhdessä toimien .Opinnäytetyö. Rovaniemi: Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Saatavissa: http://www.anssi.org/naperohanke/opinnaytteet/opinnayte_ramk_2007.pdf
- Helsingin Sanomat 4.9.2011. Kotiseuturakkaus jääköön kyläyhdistyksille (Iltalehti).
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy

- Honoré, C. 2010. Perhe paineessa?: manifesti riittävän vanhemmuuden puolesta. Suomentanut Tiina Sjelvgren. Helsinki: Bazar.
- Häggman-Laitila, A. & Ruskomaa, L. & Euramaa, K-I. 2000. Varhaista tukea lapsiperheille: kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä. Helsinki: Raha-automaattiyhdistys
- Hänninen, K., Liuskari, M. & Suonio, J. 2006. Forum Yhteiskuntatieto. 4. painos. Keuruu: Otava.
- Isojoen kunnan kuntastrategia. [Verkkosivu]. Isojoen kunta. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: <http://www.isojoki.fi/kunstra.htm>
- Ivanoff, P., Risku, A., Kitinoja, H., Vuori, A. & Palo, R. 2001. Hoidatko minua?: Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY
- Johtokunta. [Verkkosivu]. Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: http://www.llky.fi/site?node_id=859
- Juul, J. & Jensen, H. 2009. Relationskompetens i pedagogernas värld.?
- Kananoja, A. 2011. Kunnallinen sosiaalipolitiikka on oma lajinsa. [Verkkosivu]. Helsinki: Huoltaja-säätiö. [Viitattu 17.9.2011]. Saatavana: http://www.huoltaja-saatio.fi/toimijat_tutuiksi/aulikki_kananoja/
- Karjajoki. [Verkkosivu]. Karjajoen kunta. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: http://www.karjajoki.fi/site?node_id=30
- Karjalainen, P. Päivitetty 3.5.2010. Palveluntuottajia ja arkielämän asiantuntijoita. [Verkkosivu]. Helsinki: Kilpailuvirasto. [Viitattu 20.9.2011]. Saatavana: <http://www.kilpailuvirasto.fi/cgi-bin/suomi.cgi?luku=julkaisut/kilpailuviraston-uutisia&sivu=uut/u-2010-1-3>.
- Karling, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén M. 2009. Lapsen aika. 12. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.
- Kauhajoki-info. [Verkkosivu]. Kauhajoen kaupunki. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: http://www.kauhajoki.fi/site?node_id=152
- Kauhajoki-info. [Verkkosivu]. Kauhajoen kaupunki. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: http://www.kauhajoki.fi/site?node_id=153
- Kasvatuskumppanuus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Seurakuntien Lapsityön Keskus ry. [Viitattu 22.9.2011]. Saatavana: http://www.evlsk.fi/kirkon_varhaiskasvatus/perheet/kasvatuskumppanuus

- Kekkonen, M. 7.9.2011. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyöstä. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: THL. [Viitattu 20.9.2011]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit/fi/ajankohtaista/syyskuun_2011_teema/kodin_ja_koulun_kasvatusyhteistyosta
- Keurulainen, M. 1994. valtion ja perheiden roolipaineet taantuvassa, avautuvassa ja kansainvälistyvässä taloudessa. Teoksessa: Tilastokeskus, väestö 1994:5 (toim.) Suomalainen perhe. Helsinki: Hakapaino
- Keurulainen, M. 1998. Elämää perheinä 1990-luvun Suomessa: kulttuuritaustaltaan erilaisten perheiden rakentuminen ja elämänhallinta taloudeltaan taantuneessa, mutta kansainvälistyvässä Suomessa. Tampere: Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis, 598.
- Kontula, O. 2009. Parisuhdeonnan avaimet ja esteet: perhebarometri 2009. Helsinki: Väestöliitto.
- Kunta- ja palvelurakennemuutos (Paras). Sosiaali- ja terveysministeriö. [Verkkajulkaisu]. [Päivitetty 27.6.2011]. [Viitattu 20.9.2011]. Saatavana: http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/paras
- Kuntien harkinnanvaraista valtionosuuksien korotusta haki 64 kuntaa. Valtiovarainministeriö. Päivitetty 1.9.2011. [Verkkosivu]. [Viitattu 20.9.2011]. Saatavana: <http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?toid=2213&c=0&moid=2208&oid=336640>
- Kuntien vuoden 2011 veroprosentit. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Veronmaksajain Keskusliitto ry. [Viitattu 21.3.2012]. Saatavana: <http://www.veronmaksajat.fi/File/694b43fa-bb22-459d-b54d-efd67abc4985/Kuntien%20tulo-%20ja%20kiinteist%C3%B6veroprosentit%202009.pdf>
- Lapset keskellämme. Lapsi- ja perhepoliittinen ohjelma. Vaasa 2001. [Viitattu 20.9.2011]. Saatavana: http://www.google.fi/#hl=fi&sugexp=pfwc&cp=18&gs_id=1z&xhr=t&q=Lapset+keskellämme&pf=p&sclient=psy-ab&source=hp&pbx=1&oq=Lapset+keskellämme&aq
- Lapsiperheiden määrän kehitys 1950-2010. Päivitetty 16.8.2011. Väestölaskenta. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 15.9.2011]. Saatavana: http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2011-08-16_001.html
- Lapsiperheitä tulee tukea. 2011. [Verkkolehtiartikkeli]. Turun Sanomat 21.7.2011. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: <http://www.ts.fi/online/mielipiteet/paakirjoitus/240965.html>

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011. [Verkkosivu]. Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä. [Viitattu 3.3.2012] Saatavana: http://www.llky.fi/tiedostot/sosiaali/Hyvinvointisuunnitelma_20112012_korjattu250112.pdf
- Lindgren, J. & Nieminen, M. 1988. Uudelleen avioituminen. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja. D, 21.
- Mäkelä, S. & Samuelsson, M. Päivitetty 10.6.2009. Vanhemmuuden arviointi vauvojen ja pienten lasten suojelussa. [Verkkajulkaisu]. Espoon sosiaali- ja terveysstoimi & Jorvin sairaala. [Viitattu 15.9.2011] Saatavana: <http://kotisivukone.fi/files/pirpana2.kotisivukone.com/vanhemmuudenarviointi.pdf>
- Neuvolapalvelut. [Verkkosivu]. Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: http://www.llky.fi/site?node_id=932
- Nieminen, A. 1985. Mitä on sosiaalipolitiikka. Tutkimus sosiaalipolitiikan käsitteen ja järjestelmän kehityksestä. 4. painos. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen julkaisuja 4. Porvoo: WSOY.
- Nummenmaa, L. 2007. Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy
- Nyman-Kurkiala, P. 1991. Jakobstadskoloni i Gävle. En invandrarkolonisutveckling och sociala strukturer. Åbo: Åbo Academin kopieringscentral.
- Onni löytyy arjesta. Nuorille. Lasten ja nuorten puhelin ja netti. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [Verkkotiedote]. [Viitattu 21.9.2011]. Saatavana: <http://www.mll.fi/nuorille/lnpn/>
- Onni löytyy arjesta. Perheille. Lastenhoitoapua. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [Verkkotiedote]. [Viitattu 21.9.2011]. Saatavana: <http://www.mll.fi/perheille/lastenhoito/>
- Palvelut perheille. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Verkkosivu]. [Päivitetty 29.4.2010]. [Viitattu 20.9.2011]. Saatavana: http://www.stm.fi/lapset/palvelut_perheille
- Paras - hanke jää sinipunahallituksen jyrän alle. Päivitetty 31.8.2011. [Verkkosivu]. Helsinki: YLE, Uutiset kotimaa. [Viitattu 20.9.2011]. Saatavana: http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2011/08/paras-hanke_jaa_sinipunahallituksen_jyran_alle_2823363.html

- Perheet tyypeittäin 1950-2010. Päivitetty 27.5.2011. Perheet [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/perh/2010/perh_2010_2011-05-27_tie_001_fi.html.
- Perhe-hanke. Perhepalvelujen kumppanuusohjelma. [Verkkójulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2005:4. Helsinki. [Viitattu 18.9.2011]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3823.pdf&title=Perhe_hanke__Perhepalvelujen_kumppanuusohjelma_fi.pdf.
- Perhepolitiikka Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:12. [Viitattu 14.9.2011 18.9.2011 ja 20.9.2011]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-7153.pdf
- Perustehtävä. [Verkkosivu]. Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: http://www.llky.fi/site?node_id=846
- Pietiläinen, M. & Nikander, T. Päivitetty 16.8.2011. Lapsiperheiden määrä pienin vuosikymmeniin. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2011-08-16_001.html
- Pohjala, H. 2011. Lellitäänkö lapset pilalle? Ilta-Sanomat 20.8.2011.
- Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen: sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Rajavaara, M. 2009. Sosiaalipalveluista hyvinvointipalveluihin. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. [Viitattu 20.9.2011]. Saatavana: <http://www.helsinki.fi/lehdisto/virkaanastujaiset09/Rajavaara.pdf>
- Rousu, S. & Helminen, M-L. 2001. Lukijalle. Teoksessa: M. Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta: 2, syvennä ja sovelle. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 3.
- Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus: suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna (toim.) 2004. Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Helsinki: Stakes
- Salmela-Aro, K., Saisto, T., Halmesmäki, E. & Nurmi, J-E. 2006. Couples share similar changes in depressive symptoms and marital satisfaction anticipating the birth of a child. Journal Of Social and Personal Relationships 23:5:781-803.
- Samaa sukupuolta olevien parien adoptio. 28.6.2011. Adoptio. [Verkkójulkaisu]. Perhesivut.com. [Viitattu 16.9.2011] Saatavana: <http://www.perhesivut.com/adoptio/>

- Sattilainen, S. 2011. Lakisääteisistä perhepalveluista: vastaus kolumniin. [Verkkolehhtiartikkeli]. Länsi-Suomi 22.9.2011. [Viitattu 22.9.2011]. Saatavana: http://www.ls24.fi/mielipiteet/lakis%C3%A4%C3%A4teisist%C3%A4_perhepalveluista__vastaus_kolumniin_3262851.html
- Seinäjoen lapsiperhebarometri 2006. Lapsiperheiden Seinäjoki. Miten lapsiperheet voivat? [Verkkojulkaisu] Seinäjoen sosiaali- ja terveyskeskus 2007 & Edufin 2006. [Viitattu 1.4.2012] Saatavana: http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/lapsiperheiden_seinajoki_-_lapsiperhebarometri.pdf
- Selevä paletti-kehittämishanke.[Verkkosivu]. Suupohjan peruspalveluliikelaitostuntayhtymä. [Viitattu 20.9.2011]. Saatavana: http://www.llky.fi/site?node_id=1108
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (Kaste) arviointi. Toinen väliraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:27. [Verkkojulkaisu]. [Päivitetty 26.1.2011]. [Viitattu 19.9.2011]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-14403.pdf
- Sudenkorento. Etelä-Pohjanmaan 4H-piirin Nyky-hanke 2011. [Viitattu 21.9.2011]. Saatavana: <http://nyky.4h.fi/mika-nyky/nuorten-yrityksia/sudenkorento/>
- Sosiologian peruskurssi. [Verkkosivu]. TYT / Avoin yliopisto / Avoimen yliopiston verkko-opinnot. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: <http://www.uta.fi/tyt/avoin/verkko-opinnot/sosiologia/luku2.html#perhe>
- Suomen virallinen tilasto (SVT). Päivitetty 16.9.2011. Perheet. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 16.9.2011]. Saatavana: <http://www.stat.fi/til/perh/>
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 28.5.2010. Perheet: perheiden määrä kasvaa edelleen. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 16.9.2011]. Saatavana: http://tilastokeskus.fi/til/perh/2009/perh_2009_2010-05-28_tie_001_fi.html
- Strandell, H. 2007. Perheen ajat. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman avausseminaari 20.11.2007, Helsinki. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 16.9.2011]. Saatavana: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tapahtumakalenteri/2007/11/politiikkaohjelma/H.Strandell_Perheen_ajat.pdf
- Taipale, V., Lehto, J., Mäkelä, M., Kokko, S., Kling, T. & Viialainen, R. (toim.) 1997. Sosiaali- ja terveydenhuollon perusteet. 2. p. Porvoo: WSOY.

- Teuva-info. [Verkkosivu]. Teuvan kunta. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana:
http://www.teuva.fi/e/site;jsessionid=D6B4641B034E170E9C72807D844A7F32?node_id=7
- Tervetuloa. Jyvässeudun 4H-yhdistys. Etusivu. [Viitattu 21.9.2011]. Saatavana:
<http://jyvaskyla.4h.fi/>
- Teuvan esittely. [Verkkosivu]. Teuvan kunta. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana:
http://www.teuva.fi/e/site?node_id=13
- Tietoa yhtymästä.[Verkkosivu]. Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä.
[Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: http://www.llky.fi/site?node_id=837
- Vanhemmuuden roolikartta. [Verkkosivu]. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana:
http://www.vslk.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=11
- Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus vuonna 2012 (arvio). [Päivitetty 21.6.2011]. [Viitattu 20.9.2011]. Saatavana:
<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/kuntatalous/rahoitus-verotus/valtionosuudet/valtionosuudet-2012/verotuloihin-perustuva-valtionosuuksien-tasaus-2012/Sivut>
- Viitala, R., Kekkonen, M. & Paavola, A. 2008. Perhekeskustoiminnan kehittäminen. Perhe-hankkeen loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:12. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 21.9.2011]. Saatavana:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3767.pdf&title=Perhekeskustoiminnan_kehittaminen__PERHE_hankkeen_loppuraportti_fi.
- Yhtymäkokous. [Verkkosivu]. Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä.[Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: http://www.llky.fi/site?node_id=858
- Yleistietoa 2011.[Verkkosivu]. Isojoen kunta. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana:
<http://www.isojoki.fi/Yleistietoa%202011.pdf>

LIITTEET



VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

KAUHAJOEN KAUPUNKI

Viranhaltija	Sivistysjohtaja	Pykälä	164
Päätöspäivä	19.11.2010	Määräpäivä	
Organisaatio	Sivistys	Toimielin	Sivistyslautakunta
	Julkinen		
Valmistelija	Liisa Pääkkönen	Päätöslaji	Tutkimuslupapäätös
Hallintokunta	Sivistys		
Asia	Tutkimusluvan myöntäminen sosionomi-opiskelija Marjo Puskalle Suupohjan lapsiperheiden palvelukokonaisuuden tutkimusta varten		

Päätösteksti

Sosionomiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa opiskeleva ja Kauhajoella asuva Marjo Puska on hakenut tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten. Hän on aloittanut hallinnon harjoittelun Kauhajoella Selevä Paletti- projektissa, joka kokoaa yhteen Suupohjan lapsiperheiden palvelukokonaisuutta ja tarjoaa kehittämisenergiaa lapsiperhepalveluihin Suupohjaan. Hänen opinnäytetyönsä tarkoituksena on selvittää Selevä Paletti-projektiin liittyen lapsiperheiden palvelutarve ja lisäksi on tarkoitus tutkia, minkä verran vanhemmat ovat tietoisia lapsiperheille suunnattujen palveluiden kokonaisuudesta, tarjonnasta ja minkälaisia palveluita vanhemmat toivoisivat. Projekti voi tutkimuksen valmistuttua hyödyntää tuloksia lapsiperheille suunnattujen palvelukokonaisuuksien kehittämiseen. Kysely suunnataan 3-8 vuotiaitten lasten vanhemmille Kauhajoella, Teuvalla, Isojoella ja Karijoella. Yhteensä lomakkeita jaetaan 240 kpl ja ne jaetaan kuntien sisällä suhteessa eri palvelujen käyttäjien lukumäärän mukaan suppeana otantana ikäluokittain. Kyselyyn vastataan nimettömänä eikä vastaajien henkilöllisyys tule missään vaiheessa esiin. Varhaiskasvatusjohtaja Kirsi Koski-Säntti on antanut puoltavan lausunnon tutkimuksen tekemistä varten.

Päätös Opiskelija Marjo Puskalle myönnetään tutkimuslupa Suupohjan alueen 3-8 vuotiaiden lasten vanhemmille perhepalveluista tehtävää kyselyä varten liittyen Selevä Paletti-projektiin. Tutkimuksen valmistuttua pyydetään tekijää toimittamaan yksi kappale sivistysosastolle.

Peruste

Nähtävilläolo	22.11.2010
Muutoksenhaku	Oikaisuvaatimus
LTK tiedoksi	Sivistyslautakunta
Saaja	Marjo Puska, Kirsi Koski-Säntti
Tiedoksi	Sivistyslautakunta
Tiedoksi sähköpostilla	
Asiakirjat	
Arkistosarja	
Arkistointi	Määräajan
Säilytysaika	31.12.2020
Säilytyspaikka	I-kerroksen arkisto
Säilytysmuoto	Paperi

Allekirjoitus

Markku Viitasaari
Sivistysjohtaja Markku Viitasaari



SELEVÄPALETTI

SUUPOHJAN LAPSIPERHEIDEN PALVELUKOKONAISUUS

KYSELY SUUPOHJAN ALUEEN 3-8-VUOTIAIDEN LASTEN VANHEMMILLE PERHEPALVELUISTA

HYVÄT LASTEN VANHEMMAT! HALUATKO VAIKUTTAA KUNTASI PERHEPALVELUIHIN?

Opiskelen sosionomiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa ja opintoihini kuuluu opinnäytetyö. Olen aloittanut hallinnon harjoittelun Kauhajoella Selevä Paletti-projektissa, joka kokoaa yhteen Suupohjan lapsiperheiden palvelukokonaisuutta ja tarjoaa kehittämisenergiaa Suupohjan lapsiperhepalveluihin.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää Selevä Paletti-projektiin liittyen lapsiperheiden palveluntarve ja tutkia, minkä verran vanhemmat ovat tietoisia lapsiperheille suunnattujen palveluiden kokonaisuudesta ja tarjonnasta, sekä selvittää millaisia palveluja vanhemmat toivoisivat lapsiperheille suunnattavan. Selevä Paletti-projektin on tarkoitus hyödyntää opinnäytetyöni tuloksia lapsiperheille suunnattujen palvelukokonaisuuksien kehittämiseen.

Opinnäytetyöhön liittyen 3-8-vuotiaiden lasten vanhemmille tehdään kattava kysely, jonka tarkoituksena on kartoittaa vanhempien mielipiteitä, toiveita ja tarpeita Suupohjan lapsiperhepalveluista. Pyydän teitä ystävällisesti vastaamaan tähän kyselyyn ja osallistumaan täten oman kuntanne lapsiperhepalveluiden kehittämiseen

Vastaukset pyydetään palauttamaan lomakkeen antaneelle taholle 26.11.2010 mennessä, josta ne toimitetaan Selevälle Paletille/Marjo Puskalle

Vastauksistanne ystävällisesti kiittäen

Kauhajoki 27.10.2010

Marjo Puska
Sosionomiopiskelija
SEAMK



KYSELY SUUPOHJAN ALUEEN 3-8-VUOTIAIDEN LASTEN VANHEMMILLE PERHEPALVELUISTA

1. Asuinkunta. Ympyröi oikea kohta

- a) Kauhajoki b) Isojoki c) Karijoki d) Teuva

2. Perhesuhteet. Ympyröi oikea kohta

- a) avo/avioliitossa c) yksinhuoltaja d) yhteishuoltajuus

3. Ketä kuuluu perheeseen? Laita lasten lukumäärät kohtiin b-e

a) Isä

Äiti

b) 0-2-vuotiaiden lasten lukumäärä _____

c) 3-8-vuotiaiden lasten lukumäärä _____

d) 9-16-vuotiaiden lasten lukumäärä _____

e) Kotona asuvien yli 17-vuotiaiden lasten lukumäärä _____

5. Minkä koet haasteellisimpana vanhempana toimimisessa? Laita numerojärjestykseen (1-6)

a) **Elämän opettaja** (arkielämän taitojen opettaja, mallin antaja, arvojen välittäjä, tapojen opettaja) ____

b) **Rakkauten antaja** (lohduttaja, myötäeläjä, suojelija, hyväksyjä, hellyyden antaja, hyvän huomaaja) ____

c) **Huoltaja** (ruoan antaja, vaatettaja, levon turvaaja, rahan käyttäjä, puhtaudesta huolehtija, hoivaaja) ____

d) **Rajojen asettaja** (sääntöjen ja sopimusten noudattaja ja valvoja, ein-sanoja, turvallisuuden luoja) ____

e) **Ihmissuhdeosaaja** (keskustelija, kuuntelija, kannustaja, itsenäisyyden tukija, ristiriidoissa auttaja) ____

f) **Muu, mikä** _____

7. Millaista tukea kaipaisit vanhempana? Valitse yksi tai useampia vaihtoehtoja

a) kodin- ja lastenhoitoapua

b) enemmän tukea ja ohjausta vanhemmuuteen ja kasvatukseen
(neuvolassa, varhaiskasvatuksessa, perhetyössä)

c) kasvatuskumppanuutta koulun / päivähoidon kanssa

d) vertaistukea muilta vanhemmilta

e) neuvontaa oikean palvelun löytämiseksi

f) en koe tarvitsevani tukea

g) muuta, mitä? _____

8. Mitä perhepalveluja olet käyttänyt? Ympyröi käyttämäsi palvelut

- a) päivähoito/varhaiskasvatus
- b) neuvolapalvelut/terveydenhoito
- c) koulu
- d) aamu- ja iltapäivätoiminta
- e) perheneuvola
- f) lastensuojelun perhetyö
- g) seurakunnan palvelut, mitkä _____
- h) järjestöjen palvelut, mitkä _____

9. Mitkä palvelut toimivat kokemuksesi mukaan hyvin? Arvioi alla olevat palvelut asteikolla 1-5. Jos sinulla ei ole kokemuksia jostakin palvelusta, voit jättää kyseisen kohdan tyhjäksi.

- a) päivähoito/varhaiskasvatus _____
- b) neuvolapalvelut/terveydenhoito _____
- c) koulu _____
- d) aamu- ja iltapäivätoiminta _____
- e) perheneuvola _____
- f) lastensuojelun perhetyö _____
- g) seurakunnan palvelut _____
- h) järjestöjen palvelut _____

10. Mitä kautta olet löytänyt tietoa paikkakuntasi perhepalveluista? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto

- a) paikallislehdistä
- b) puhelimitse
- c) internetistä
- d) kuullut muilta vanhemmilta
- e) perhepalveluja käyttäessäni (neuvola, päiväkotijne.)
- f) esitteet ja mainokset / kauppojen ilmoitustaulut
- g) en ole saanut tietoa

11. Mitä perhepalveluita käyttäisit, jos niitä olisi paikkakunnallasi? Ympyröi haluamasi vaihtoehdot

- a) avoin varhaiskasvatus/perhekahvilatoiminta
- b) terapiapalveluita, mitä? _____
- c) vanhempien kokoontumisia / ryhmiä vanhemmille
- d) lapsiperheiden kotipalvelua
- e) lapsiperheille palveluneuvontaa
- f) muuta, mitä? _____
- g) en koe tarvitsevani enempää palveluja tällä hetkellä

12. Mistä perhepalveluista haluaisit enemmän tietoa ja mikä olisi oikea kanava tiedon välitykseen? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto

- a) päivähoito/varhaiskasvatus
- b) neuvolapalvelut/terveydenhoito
- c) aamu- ja iltapäivätoiminta
- d) perheneuvolan palvelut
- e) lastensuojelun/neuvolan perhetyö
- f) seurakunnan palvelut
- g) järjestöjen palvelut

Minulle sopiva tapa saada tietoa: _____

13. Koetko voivasi vaikuttaa lastasi ja perhettäsi koskeviin palveluihin? Ympyröi oikea vaihtoehto

- a) aina
- b) melko usein
- c) en juuri koskaan
- d) en ollenkaan

Mihin palveluihin koet haluavasi vaikuttaa enemmän ja miten? _____

14. Parannusehdotuksia paikkakuntasi perhepalveluihin ja muuta palautetta?
